ŞİZOFRENİ

BÜTÜNÜYLE KUŞKUDAYIZ

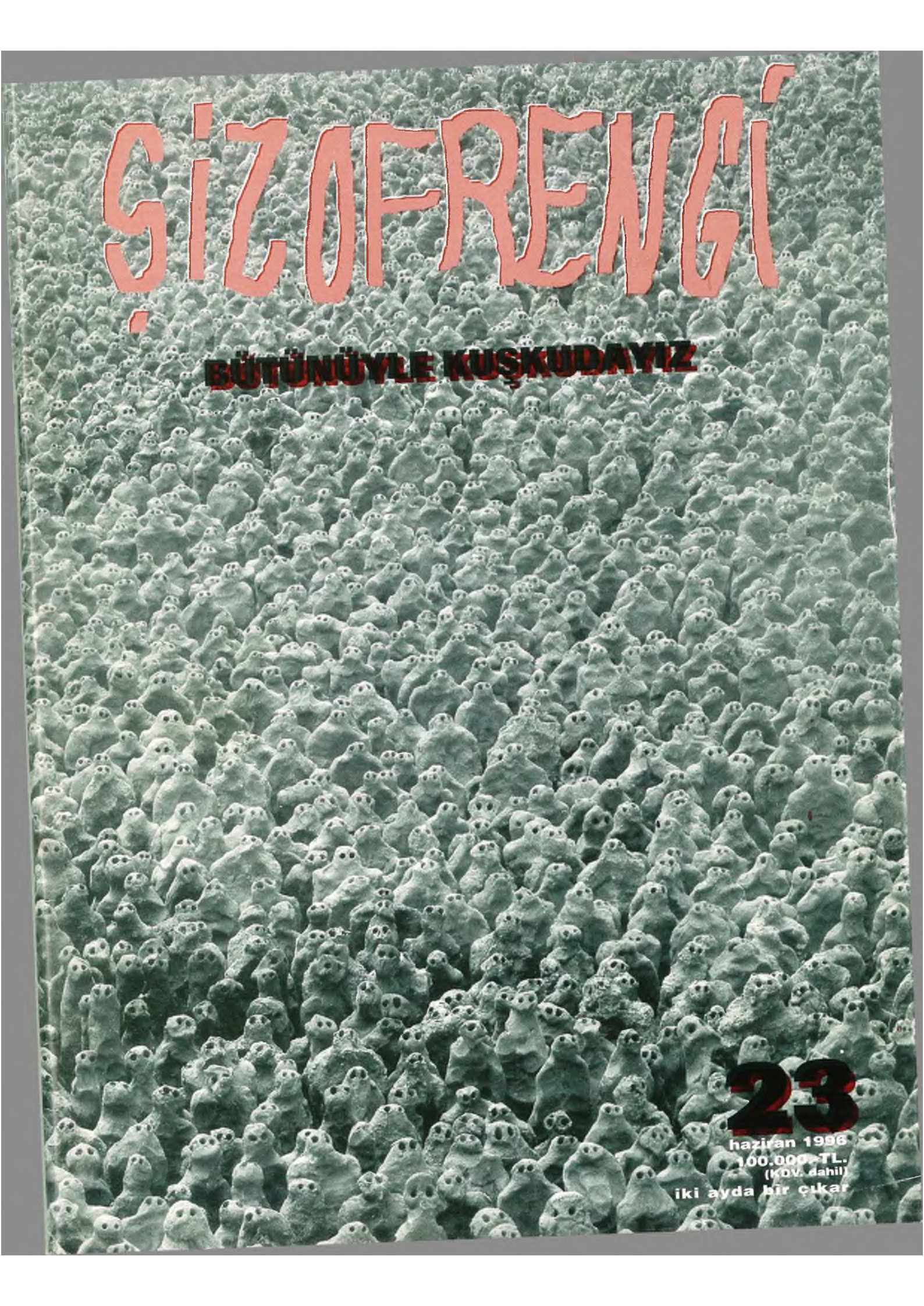

23
haziran 1996
100.000,-TL.
(KDV. dahil)
iki ayda bir çıkar

Antony Gormley, European Field, 1991

" 1936'dan beri daha yüksek ücret için mücadele veriyorum. Benden önce babam da yüksek ücret için mücadele vermişti. Bir televizyonum, bir buzdolabım ve bir VW'ım var. Bana kalırsa bu, başından sonuna kadar bir köpek gibi yaşamaktır."

Bir Fransız İşçisi

'Gündelik Hayatta Devrim'

Ayrıntı Yayınları

■ Nasılsınız? Sıcak evet.

■ Hı hı. Biz de istiyoruz, ama. Hı hı. Hı hı.

■ Beşiktaş'ta. Ağustosun sonuna doğru herhalde. Görüşürüz.

■ Daha önceki sayılarda, -aldığınız yerlere- derginin nasıl ulaştığını incelemiştik. Dilerseniz şimdi de dergi çıktıktan sonra -aldığınız yerlerde- olanları kabaca ele alalım.

Artık 64 sayfalık bir derginin tek bir satırının oluşumuna katkısı olmayan

tüccarlarla uğraşmaktan tamamen kurtulmak niyetindeyiz. Bu nedenle dergiyi birçok yerde dağıtımdan çektik Ocak ayında aldığınız bir sayının satış gelirini haziran ayında, o da bin bir nazla bize ulaştıranlardan bıktık usandık. İnsana hakkını almak isteyen biri olarak değil, sanki bir haraççıymış gibi muamele ediyorlar. İnsanın asabı bozuluyor. Gerek yok.

Reklam mikrobuna bulaşmayan, sadece satış gelirine dayalı, yazarların telif

haklarına saygı göstermeye çalışan bir dergiyi Türkiye şartlarında iyi kabul edilebilecek bir satış rakamıyla beş yıldır peryodunu sadık kalamadan sürdürüyoruz.

Bundan sonra sadece ödeme sorunu yaşamadığımız kitabevlerinde bulacaksınız Şizofrengi'yi. Çok satma histerisi içinde değiliz. İstikrar ve huzur için ise dağıtımı sadeleştirmek kaçınılmaz gibi gözüküyor.

İstanbul

Beyoğlu: Pandora, Pentimento, Mephisto, Hamlet

Kadıköy: Yeni İskele, Mephisto, Akyüz

Karaköy: İskele

Ankara:

Dost, İmge

Eskişehir:

Kibele

İzmir: Mephisto

Bursa: Ezgi

kitabevleri dışında sonbahardan itibaren Şizofrengi'yi dağıtmayacağız. Bu kitabevlerine uzak yerlerde yaşayan- özellikle İzmir'li- okurlarımıza dergiye abone olmalarını önermekten başka yapacak birşey yok. Abonelik, kitabevi görünümü altında hırsızlık yapan bazı aracıları ortadan kaldıran bir yöntem olarak şu an çok manalı bir görünüm arzediyor efendim. Ondan.

■ Dergiye çok sayıda yazı, mektup ulaşıyor. (Hepsine teker teker yanıt veremediğimiz için özür dileriz.)

Bazılarından şiirler çıkıyor ve bizden şiir değerlendirmesi yapmamız isteniyor. Aramızda şiirle- okur olmaktan öte, eleştiri yapabilecek bir yetkinlikle- ilgilenen kimse bulunmadığı için bu isteklere arzu edilen bir şekilde yanıt veremiyoruz.

Yayımlamadığımız yazılar için ise tek ölçütümüz 'Şizofrengi'ye uygun bulmamak' klişesi içinde kabul edilebilir. Bu klişeye ise doyurucu bir tanım bulmak mümkün değil. Öyle işte.

Yazarlarımızın bir kısmının hala yüzünü görmediğimizi belirterek yazı seçimi konusunda bir kast oluşturma hastalığımızın olmadığının da bilinmesini isteriz. Aman da büyümüşüz de neler istermişiz?

■ İyiyiz canım. Yok canım. Yok birşey.

■ Şizofrengi Kitabı'nın ikinci baskısı Kavram Yayınları'ndan çıktı. Dizinin ikinci kitabı 'Erdem Peşinde' ise yolda.

■ Derginin eski sayılarında yer alan 'Belleğini Yitiren Toplum' makalelerinin tamamı ise Hakan Atalay çevirisi ile Ayrıntı Yayınları tarafından yayımlanacak.

■ Bu sayıda daha önce şiirlerini yayımladığımız Kendall Merriam'ın 'Şizofreni Deneyimi' isimli yazısının tamamı var. Ankara'dan isimsiz bir dostumuzun yolladığı çılgın arka kapaklı 'Kara Kutu' dergisinden bir yazı var. Postadan yıllar önce çıkan 'İkiye Ayrılır' var. Var ha var. Beypazarı'ndan radyo yapımcısı, dergici, karikatürist, ortaokul öğrencisi, local hero Mıstık Bey'in hikayesi var.

Sahip: Graf Yayıncılık Ltd.
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Ayşegül Akyapraklı Hanımefendi (Yine kayıp)
Yayın Kurulu: Fatih, Mehmet, Yağmur
Sayfa Düzeni: Faruk
Dizgi: Zülal
Sol açık: Muzo
Adres: Akdoğan sok. No:11 Kat: Teras Beşiktaş/İstanbul
Tel: 212.. 2606849 **Faks:** 212. 2587269
Baskı: Yılmaz'ın Yeri. Gürtaş Ofset Cağaloğlu/İstanbul
Abonelik: Altı sayı için Graf Yayıncılık Ltd. Akbank Beyoğlu/İstanbul 14990 nolu hesaba 600.000 tl. Avrupa için 30 dolar, ABD için 40. Aynı bankanın 14990-6 nolu döviz hesabına.

Bu makaleyi sağlayan başlıca vasfım, Emekli Askerler Kurulu tarafından paranoid şizofren olarak sınıflandırılıyor olmam. Ruhbilim öğrenimi gören bir dostum; Laing'in, kitaplarından birinde, 19. yüzyıl sonlarında düzenlenmiş bir psikiyatri konferansından bahsettiğini söyledi bana, konferanstaki "gösteri"lerden birini salonda sahne alan bir terapist ile katatonik bir hasta oluşturuyormuş. Temsil sırasında; "terapist", hiçbir "duyguya" sahip olmadığını göstermek için katatonik kadını dürtükler, vurur ve vücuduna iğneler batırırken, kadın yalnızca saçlarını çekiştirip duruyor ve rahat bırakılmak istiyormuş.

Pek çok bakımdan kendimi o kadın

Şizofreni Deneyimi

gibi hissediyorum. Ne denli acı verici olursa olsun, düşüncelerini, hislerini ve yaşantılarını açığa vurması istenen bir sergi malıyım ben. Şizofren olmamın yanısıra şair de olduğum için, yakınlarda, Laing hikayesini duymadan önce yazdığım, neler hissettiğimi anlatan bir şiir sunmak istiyorum size. Adı: "Danseden Ayı".

İşte ben
danseden ayısı
bu şizofreni sirkinin
ne numaralar yapayım sizlere?
abuk-sabuk konuşup çığlıklar mı atayım?
postumu yırtıp parçalamamı ister misiniz?

kedilerle kuşlarla konuşmamı?
ya da ağlamamı?
tümünü yaptım daha önce.

hayır, bunların hiçbirini yapmasam daha iyi ederim, muhakkak ki canınızı sıkardım, bilmek istemediğiniz birşey söyleyeceğim sizlere, tercih ederdiniz bilmeyi

kişisel öykümü, aile öykümü, hastalık öykümü, diagnozumu, prognozumu, kognozumu, kafatasımın ebatını, haplarımın ebatını, hücremin ebatını, paranoid mi, reaktif mi, yoksa ayrışmamış tip miyim?

rüyalarımı anımsayabiliyor muyum?
hala yatakta mıyım?
uslu uslu yola gelecek miyim?
HAYIR, HAYIR, HAYIR.
Yanıtım HAYIR!!!
lanet olsun, ben bir insanım
yiyorum, sıçıyorum ve uçuyorum
tıpkı sizin gibi
okuyorum, koşuyorum ve sevişiyorum
tıpkı sizin gibi
hissediyorum, korkuyorum ve ürperiyorum
tıpkı sizin gibi
lanet olsun, ben bir insanım!

Bu, size benim sadece teşhir edilen bir şizofren değil, bütün bir varlık olduğumun sert bir ifadesi. Umarım ki size başvuran hastaları ya da müşterileri "rahatsızlıklarının" veya "problemlerinin" ötesinde bir gözle görebilmenize yardımı dokunur. Burada yazıyor olmamın esas nedeni de bu, size genellikle büyü ve iksir dilenen kul-köleler gibi yaklaşan "ruh sağlığı tüketicilerini" insani yönden eşitiniz olarak görebilmenize yardım etmek.

"Ruh sağlığı tüketicisi" az buçuk tuhaf bir terim, aklıma bir psikiyatrın bacaklarını kemiren, dört ayak üstünde, salyalı uzun sivri dişli bir hayvan görüntüsü getiriyor. Terminoloji son derece önemli, son yedi ay içinde dört değişik ruh sağlığı profesyonelinin bakımını üstlendikleri insanları 'safkan çatlaklar', 'kaçıklar', 'iyi saatte olsunlar' ve 'tahtası eksikler' diye andıklarını duydum.

Şüphesiz, en yıkıcı terim Alfred Hitchcock'un aynı isimli filmiyle popüler olan 'sapık'. Bu yüzden, karım evde yalnızken duş almaktan korkuyor hala ve pek çok kişi en vahşi suçları 'sapıklara' yüklüyor. Mesleki konularda oldukça bilgili kişiler olarak çoğunuzun, ruh hastalarının aslında genel nüfusa oranla belirgin biçimde daha az suç ve özellikle de daha az cinayet işlediğinin ayırdında olduğunuzu ümit ediyorum. Ancak buna rağmen, çoğu insan, bazen siz de buna dahilsiniz, kimilerinin 'ibne', 'orospu', 'zenci it' ve diğer tüm aşağılayıcı argo sözcükleri fırlatıp atışı gibi fırlatıp atıyor 'sapık' vb. kelimeleri. Bizi alabildiğine incitiyor bu, ama incitilmekten daha kırıcı yanı yeterince tekrarlandığında bazılarını bizim gerçekten de o gelişigüzel sözcüğün ima ettiği çirkin, tek boyutlu kalıptan ibaret olduğumuza inandırması.

Yüksek okuldayken hazırladığım ilk raporlardan birisi siyah kurtuluş grupları SNCC ve CORE'un etkinliği üzerine bir çalışmaydı.

Eylem alanlarından uzakta bulunmam ve 1967'de henüz haklarında fazla şey yayınlanmamış olmasından dolayı araştırmam çarpıcı ifşaatların hiçbirine yetişememişti, öte yandan olağan olarak Zenci diyeceğim yerde Afro-Amerikan sözcüğünü kullanmıştım onun yerine. Bu, tam da siyah sözcüğünün geçerli terim haline gelmesinden önceydi. Kimi arkadaşlarım benim bir "şizofreni şovenisti" olduğumu ileri sürseler de, şimdi "Şizofren Güzeldir" diye ilan etmeye kalkışacak değilim, yine de etkilerin kanıları ne kadar etkilediğine dikkat çekmek istiyorum.

Hepinizin bildiği birtakım yaygın ruhbilim tabirleriyle basit bir deneme yapalım. Aşağıdaki cümlelerde sık-sık rastlanan sözcüklerin yerine "insanlar" kelimesini koyacağım: "Nüfusun aşağı-yukarı %1'i insandır". "Bazı insanlar sakin kalabilmek için günde 1000 miligram Thorazine'e ihtiyaç duyarlar." "Bütün insanlar akşam 9'da yatakhaneye dönmüş olacaklar." "Dr. X tarafından tedavi edilen insanlar 50 dakikalık bir seans için $35 ödeyecekler."

Terimlerin birbirleri yerine bu alelade ikamesi müşterileriniz hakkındaki görüşlerinizi bayağı içinden çıkılmaz hale getirecek. Sanırım, sizler gibi karmaşık birer insan değil de kolaylıkla tanımlanabilen ve ölçülebilen birer "şey" oldukları için bir "şizofren" i yada bir "manik depresif" i psikiyatrik esir kampına tıkmak veya ondan insafsız vizite ücretleri kesmek daha rahat ve basit gelecek size.

Etiketime nasıl kavuştuğumu anlatan başka bir şiiri sunacağım size. Başlığı "O.G.T.", Ordu Güvenlik Teşkilatı'nın kısaltması.

Emekli Askerler Kurulundan
resmi diplomamdır:
Akut Paranoid Şizofren
(Kronik)
%30 sinirsel maluliyet
(mesleki kökenli)
iyileştiğimde.
Ve %100
delirdiğimde.
Ayda
77 dolara mal oluyor bana

yine de
bulmak isterdim
aklımın "causus belli" 'sini
ama bırakmayacaklar
göreyim sicilimi
doktorumun ayrıcalığı bu
ve devlet görevlilerine kadar herkesin
ama benim değil.
oldum olası deli değildim, takdir edersiniz
asker kaçaklı bir yeniyetmeydim bir zamanlar,
pek parlak, Amerikan ve Hıristiyan.
Tabii bu, o sıska oğlanın
ziyaretinden önceydi
Salemdeki Ordu yazmanına
dost olduğunu söylemişti
1-Y idi oysa.
muayene ve teftiş edildim
iyi cins et gibi
Boston Ordu Üssü'nde,
özel bir muayene
isteyip istemediğimi soran
o dazlak çavuş
ayırdı beni beriye.
eğer geçersem sınavı
Ordu'nun kıyak çekeceğini
söylemişti
ve Avrupa'ya gidebileceğimi
sevgilimin yanına
topu topu dört yıla patlayacaktı bana
böylece imzaladım
kahrolası şeyi
artık 1-A'ydım
ve reddedilmişti giriş başvurum
Alabama Üniversitesi
Kamu Yönetimi Yüksek Okuluna
(Güney'i
değiştirecektim ama)
kabul bölüğündeki ilk yedi günden sonra
söyleyiverdiler bizi
takip ettiklerini
epeydir
birşey çakıverdi
kafamda
insanlar; benimle sebepsiz yere konuşanlar
ya da garip sorular soranlar
böylece azmetmiştim onları atlatmaya
ve süper casus olmaya.
İki ay sonra,
Valley Forge'da,
Mesleki Terapi'ye buyur ediyordu
beni Bay Bazzle
kendimi yeniden biraraya
toparlamaya çalıştığım sırada
ve diyordu ki: "Merriam, sen
casus değilsin, hastasın,
hasta, anlıyor musun?"
kafam karışmıştı açıkça
ertesi hafta
psikiyatr doktor Captain
beni çağırttığında
"Oğlum demişti" bir mektup var
burada,
Fort Dix'teki
Bölük Komutanı albaydan
şimdi, öyle görülüyor ki ilgileniyormuş seninle O.G.T.
ve öyle anlaşılıyor ki,
sahiden bir çeşit gözetim altındaymışsın
yani "takip ediliyormuşsun"
kendi deyiminle.
ve evlat,
albay bilmek istiyor
temel güvenlik soruşturmasını sürdürmelerini
isteyip istemediğini."
ne söyleyebilirim ki?
çoktan olmuştum
Akut Paranoid Şizofren
(Kronik)
%30 iyileştiğimde
ve %100 delirdiğimde.

İşin ironik yanı -gelgelelim bugünler için pek de beklenmedik birşey olmadığı kanısındayım- yakınlarda elde ettiğim askeri sicilime ait bazı belgelerin, Ordu'ya yazılmak için herhangi bir özel heves duymadan hemen-hemen 16 ay öncesinden yani 1 Mart 1964 'ten bu yan bir tür güvenlik soruşturmasına tabii tutuluyor olduğumu göstermesi.

Ordudaki psikiyatrim, ki şu anda Philadelphia dışında çalışıyor, gözetlenme korkumu ve denetlendiğim yolundaki düşüncelerimi "etkilenme sanrıları" olarak değerlendirmişti. Bir dostum daha sonraları buna karşı

çıktı ve benim bilinçsizce olan bitenin farkında olduğumu ve nihayet yüzüme söyendiğinde de isyan ettiğimi, bana esaslı bir darbe indiren ağır dozda ilaçlarla ise bir güzel ıslatıldığımı düşürdüğünü söyledi.

Hastaneye ilk yatırılışımın ardında yatan asıl gerçek ne olursa olsun, şu anda bir paranoid şizofrenim, en azından Emekli Askerler Kurulu'na göre. Dört kez hastaneye yatırılışımın üçünde polis tarafından getirildim. Sonuncusunda üzerime Kimyasal Madde sıkılmıştı, çünkü komşu kentlerden birinin, Lewiston'un ana caddesinde yürüyordum, çırılçıplak. Şimdi arkadaşlarımdan bazıları benim öncü streaker'lardan biri olduğumu iddia edecekler, ne var ki sizi temin ederim,1972 yılında bu gülünecek bir mesele değildi.

Şizofreni nöbetindeyken, ya da gençlerin dediği gibi "uçuştayken", galiba gerçekten var olmayan şeyler görüyor, tadıyor, kokluyor, duyuyor ve dokunuyorum. İnanılmaz derecede güzel kadın hayalleri gördüm ve arkadaşlarımın canavara dönüştüklerini. Zehirlerin en beterine benzeyen bir suyu tattım ve binlerce köknar ağacının yoğun tütsüsünü çektim içime. Bir hastabakıcıyı ölesiye yere çarpacak gücüm de oldu ve bir başka an aciz düştüğüm ve acı içinde haykırdığım da.

Son 7 yılın 9 ayını, bu toplam sürenin neredeyse yarısını kilitli hücrelerde olmak üzere, akıl hastanelerinde geçirdim. Şu anda her gece uyuyabilmek için 100 miligram Thorazine alıyorum, ancak hastanedeyken "şizofrenimi" giderebilmek için günde 1600 miligrama kadar çıkıldığı oldu ve, inanın bana, sizi bir çırpıda devirmeye yeterlidir bu. Kayışla bağlandım, gömleğe alındım, ve üzerime çullanıldı ki ancak o zaman, o da güçlükle tutabildiler beni.

Bir ihtimal, son üç paragrafı okuyunca benim acaip bir yaratık -hem tehlikeli hem de ürkütücü- olduğumu düşündünüz. Size anlattıklarım tıpatıp uyuyor tek boyutlu bir meczup kalıbına, oysa tüm diğer insanlar gibi, benim de birden fazla boyutum var. Her seferinde bacaklarımı birer birer sokarak giyerim pantolonumu, elektrik şirketinden vadesi geçmiş fatura ihbarları gelir bana da ve sandviç yemeyi (hele bol soğanlıysa) severim aynen pekçoğunuz gibi.

Paranoid şizofren olmamın yanısıra bir yazarım ben, bir aşık ve kocayım, yetkin bir tarihçi, bir sendika üyesi, bir savaş vergisi karşıtı ve iyi de bir ahçıyım. "Çıldırdığı" zamanlar çalışmayı, yazmayı, mısır koçanından pipomu içmeyi, dansetmeyi ve ekmek pişirmeyi severim. Başka bir deyişle, çoğu zaman sizinle aynı umutları, arzuları, acıları ve endişeleri paylaşan normal bir insanım ben- pekçok yönden tümüyle benziyorum size.

Öte yandan farklılıklar da mevcut ve bunu inkar edecek değilim. Gittiğim bir yılbaşı partisinde birisi bana delirmenin bir nevi deha -dünya yasalarına ayak diremek ve sana ait kurallar ve davranışlarla kendi dünyanı yaratmak için- gerektirdiğini söylemişti. Bir dereceye kadar katılıyorum. Şizofrenlerin beyindeki bir duvarı aştıklarını düşünmeyi tercih ediyorum. Kimi araştırmacılar insanların büyük bölümünün beyinlerinin yalnızca %5'ni etkin biçimde kullandıklarını söylüyorlar, her neyse, ben beyinde "deliliği" yaratan veya "delilik" tarafından yaratılan elektriksel ve kimyasal fırtınaların "görümler" görmemizi ve "sesler" duymamızı mümkün kılacak ya da bizi buna mecbur bırakacak yeni kanallar açabileceğini zannediyorum.

Birçok ruhbilimci, psikiyatr ve metafizikçi deliliğin kökenindeki nedeni belirlemeye çabaladılarsa da, başarabilmiş değiller. Bana göre, belki de genetik, biyokimyasal ve çevresel etmenlerin bir bileşimi ve bir tek basit yanıtı olduğunu söylenen kişiden şüphe etmek gerektiğini de öğrenmiş bulunuyorum.

Benim hastalığımda, geçen ilkbaahara değin, sağaltım hemen hemen tamamiyle biyokimyasal yöntemlerle sınırlıydı. Hem kaldığım Askeri Hastane'de hem de Togus Emekli Askerler Kurul Merkezi'nde (Maine'nin tek sabık asker hastanesi), yatıştırıcı ilaç verilmesine neredeyse tüm ciddi terapi programlarını ortadan kaldırmaya varacak kadar kuvvetli bir güven besliyordu personel. Bu sorun; kısmen personele oranla hastanede bulunan insan sayısından, kısmen insan ruhuyla ilintili daha az şey bilme ya da en azından daha az şey yapma eğiliminde olan ve edilginleştirme amacıyla ilaç tedavisine yaslanan tıp eğitimi görmüş psikiyatrlardan (psikologlar genellikle son derece ikincil konumlarda tutuluyorlardı), ve bir dereceye kadar da günlük menüde besbelli en geniş yeri tutan ilaç verme saatleri haricinde hastalara ya pek az ilgi gösteren ya da hiç göstermeyen ve koğuş bürosunda toplanmayı tercih eden personelin tembelliğinden kaynaklanıyor.

Bir keresinde yılda $10000 ücretle Togus'ta çalışan bir hemşireye eğer kendisine bu miktar ödenmeseydi yine burada kalarak bize yardım edip etmeyeceğini sormuştum ve "Elbette ki hayır" demişti. (Hakkını vermek için şunu da belirtmeliyim ki mesleki kökenli "sinirsel maluliyet" ten muzdarip bazı sabık asker hastalar hastaneye yatırıldıklarında tazminat alıyorlar, yine de bunun için hastaneye yatacak fazla kişi bulunduğunu sanmam. Ben kesinlikle yatmazdım, hastanenin içinde dışındakinden çok daha fazla para kazanabilmem tam dalga geçilecek birşey olsa da). Togus'tayken personele dair bir sözümüz vardı: "Sadece hastaların burada günde 24 saat kalabilecek sabrı var , personel haftada 40 saatten fazlasına tahammül edemiyor", derdik. Pek

tabii, hastaların bir haftasının iki gününden bile daha azına tekabül ediyor bu.

Şiddetle parmak basmak istediğim bir noktaya denk düşüyor bu konu. Çoğu umumi akıl hastanesindeki hasta bakımı en iyi durumda yetersiz ve en beterindeyse zalimlik ölçüsünde korkunç. Şizofreninin "çaresine" vakıf olmadığınızı biliyorum, ama yaşamı az çok yaşanabilir kılacak bir takım sağaltımın ve hangi personelin işe yarar olduğunu herkesten iyi biliyorsunuz ve eğer şu anki mezbeleliklerin ve onları işleten tıp şarlatanlarının böylece sürüp gitmesine izin verirseniz, bu kurumların sebep olduğu bütün o dayanılmaz acının sorumluluğunun büyük bölümünü yüklenmek durumunda kalırsınız.

Sanırım bunun ardından söylemem gerekenler sizi düşkırıklığına uğratacak, yine de içeride gözüme ilişen birkaç noktaya ve sistemin düzeltilmesi yolundaki bazı önerilerime değinerek sürdüreceğim sözlerimi. Çoğu bakımdan bir an önce unutmak istiyorum başıma gelenleri ki fazla ruh sağlığı "tüketicisi'nin mücadeleciliği seçmemesinin nedeni de bu olsa gerek kanısındayım.

25 sabık akıl hastası balyozlarını ve kol demirlerini kapıp Bangor Devlet Hastanesine (Maine'nin iki umumi akıl hastanesinden biri) yürüyüşe geçselerdi ve taş taş üstünde bırakmayarak yıkmaya kalkışsalardı etkisi ne olurdu acaba? Siz de ben de gayet iyi biliyoruz ki hemen hasta gibi davranılır, ilaçlarla boyun eğdirilir ve kilitli hücrelere tıkılırdı. Halbuki, aynı şeyi sizin gibi 25 profesyonel yapsaydı, tutuklanır ama kısa bir sürede kefaletle serbest bırakılır ve derdinizi pek dokunaklı bir şekilde dile getirebileceğiniz, hoş ve dramatik bir duruşmaya çıkarılırdınız.

Anlatmak istediğim şu ki, içeride olmanın acısını derinlemesine bilmemize karşın, gücümüz ve bir o kadar önemlisi birşeyleri değiştirmek için zorunlu olan erk duyumuz yok. Büyük bölümünüz sizi koruyacak ilişkilerinizin, maaşlarınızın ve mevkilerinizin gücüne sahipsiniz. Çoğu kez biz değiliz.

Sanırım farkındasınız, sabık akıl hastalarının ekserisi kendi başlarına çok düşük bir gelir elde edebiliyorlar, kurulu düzende hele ki ruh sağlığı düzeninde hiçbir konuma sahip değiller ve genellikle hastaneye yatırılmış olmak ve yetersizlik duyguları öylesine hırpalanıyor ki benlik saygılarını, eğer bir sağaltım devriminde diretirlerse kendilerine yöneltilecek ve katlanmak zorunda kalacakları düşmanlığı ve siyasi hükmü göze alamıyorlar.

Sizin kaybedecek çok daha az şeyiniz var. Size arka çıkacak dostlarınız ve meslek odalarınız var, iş başvurularında "ruhsal nedenlerle hastaneye yattınız mı? sorusunu yanıtlamak zorunda değilsiniz, çoğu kez de işinizde yetkin olduğunuz fikrindesiniz herhalde, öykü kayıtlarına, uzman çalışmalara ve danışmanlara kolaylıkla erişebiliyorsunuz-bizse ulaşamıyoruz hiçbirine- sürdürmek için ücret aldığınız ve ihtimal ki değiştirmekte zorlanacağımız sistemi bugüne değin değiştirmeye çabalamamamızın nedeni bu.

Birkaç şizofrenin yaşamını değiştirebilecek ve sizin ilk kıvılcımlarını ateşleyebileceğiniz küçük bir devrim önereyim. Belki bilirsiniz ki hastane dışında kalabilmenin başlıca gereklerinden biri anlamlı ve dolgun ücretli bir iştir.

Belki bilirsiniz, belki de bilmelisiniz ki, şizofrenlerin çoğu son derece zeki ve hassas insanlardır. İzleyiciler arasında elli veya daha fazla "ruh sağlığı profesyoneli" bulunuyor. Neden siz profesyoneller o şizofrenleri bulup eğitmiyor ve kendi işlerinizi onlara bırakmıyorsunuz?

Çok işe yarayabileceğini düşünüyorum bunun, Washington D.C.'de hayırsever hayırsever anneler çok özel bir eğitimden geçerek dikkate değer ve şefkatli sosyal yardım görevlilerine dönüşmüşlerdi. Hepiniz uyuşturucu bunalımında elde edilen gerçek zaferlerden birinin sabık uyuşturucu müptelalarından danışman olarak faydalanılması olduğunun ayırdında olmalısınız. Aynı şeyin sabık akıl hastaları için de geçerli olabileceğine katılmaz mısınız? Aranızda devrimimi uygulamak isteyen var mı? Ruh sağlığı uğraşına muğlak bir insanlara yardım niyetiyle giriştiniz. Kendi yaşam olanaklarınızı bir başka insana verecek kadar ileri gitmeye gönüllü müsünüz?

Eğer bir devrim olacaksa ruh sağlığı bakımından; öncelikle sizin zihinlerinizde bir devrim olmak zorunda. Şimdi, ciddi olarak beklemiyorum devretmenizi mesleklerinizi bana ya da sabık ruh hastası dostlarıma; düşüncenizde o kerte yol katetmiş değilsiniz. Yine de önümüzdeki yıl yerine getirdiğinizde, Maine'deki ruh sağlığı bakımında çarpıcı bir değişikliğe doğru bize epey mesafe aldıracak on tane basit görev sıralayacağım sizlere:

1- Bir sabık akıl hastasına iyi bir iş bulun.
2- Tanıdığınız bir psikoloğu ya da psikiyatrı üç hastayı ücretsiz terapiye almaya ikna edin.
3- Yıllık izninizin bir haftasını bir akıl hastanesinin kilitli bir hücresinde hasta olarak geçirin.
4- Yerel encümeni ruh sağlığı bakımı harcamalarının ikiye katlanması gerektiğine inandırın.
5- Genelgeçer akıl hastası klişesini kırmak için yayıncılara bir mektup yazın yahut radyo ve/veya televizyon olanaklarından yararlanın.
6- Bir işvereni iş başvuru formlarındaki geçmiş akıl hastalığıyla ilgili tüm soruları kaldırmaya ikna edin.
7- Hafta sonunu geçirmek üzere mevcut akıl hastalarından birini hastaneden evinize götürün.
8- Umursamaz ruh sağlığı profesyo-

nellerinden birini sözkonusu tavırlarını bırakması ya da düzeltmesi için sıkıştırın.

9- Bir lise sınıfını akıl hastalığıyla yüzyüze gelme olasılıkları ve onunla nasıl başa çıkacakları konusunda bilgilendirin.

10- Bir insanın niçin intihar etmemesi gerektiğine dair basit bir açıklama yazın.

Makalenin bu son bölümünü, benim kişisel olarak delilikten uzaklaşırken attığım adımları size aktarmaya ayırmaya ayırmak istiyorum. 1971'in Ocak Ayı'nda Maine Sunday Telegram'da Çam Ağacı Şizofreni Derneği'nden söz eden bir mektup yayımlandı.

Verilen adrese bir mektup yolladım ve üyelerden biriyle bağlantı kurdum. New York'a bir yolculuk ayarladılar Megavitamin sağaltımının öncülerinden bir psikiyatr olan Dr. Allan Cott'la görüşebilmem için. HOD (Hoffer- Osmond) testine girdim; düşünce bozukluğunu ölçme amacı güden ve hastaya başta niacinamide olmak üzere kaç miligram vitamin vereceklerini kestirmede kullandıkları sözel bir test bu. Genelde bir çeşit ürin testi ve 6-saatlik kan şekeri testi de uyguluyorlar ancak öyle düşük puan almıştım ki ölçelerinde, gerek görmediler bunlara.

Eve döndüm ve pek de yararı dokunmayan vitaminleri kullanmaya başladım. İki hafta içinde tembih edildiği üzere Dr. Cott'u aradım ve nasıl gittiğini sordu ve iyi olduğumu söyledim, o da: "Dozu iki katına çıkar" dedi. İki gün dediğini yaptım, gelgelelim sonraları kimyasal maddelerin verilmesinin hiçbir kimyasal teste değil de bütünüyle sözel bir teste dayandığı güya biokimyasal bir tedavide epeyce yüklü dozlar almanın anlamsız göründüğü düşünmeye başladım.

Bunun sonucunda, megavitaminleri almayı bıraktım ve vizite faturasını da ödemedim. Doğal olarak, faturalar gelmeye devam etti ve nihayet de bir avukattan ödeme talep eden bir mektup, ancak hekim sağlığımın nasıl olduğuyla ilgili hiçbir soru yöneltmedi bana. Bu da psikiyatr hakkındaki güvensizliklerimi pekiştirdi.

1972 ilkbaharında, civardaki bir kentte birisiyle ahbap oldum bir kitabevinde. Pineland Hastanesi'nde (Maine'deki zihinsel özürlü çocukları esirgeme kurumu) ruhsal yardım danışmanı olarak çalışıyormuş ve ruh hastalığı, sağaltımı vesaireden söz etmeye başladık, sonunda benim Thorazine kullanıyor olmam konusunda geldik. Geçenlerde uzun vadeli Thorazine kullanımının karciğere zarar verdiğine dair birşeyler okuduğundan bahsetti. 6 yıldır boyuna kullanmakta olduğum için bir parça kaygılandım. Böylece Togus Emekli Askerler Kurul Merkezi'ne, -kendi başıma okumak için- bu sorun hakkında hangi tıp dergilerinden bilgi edinebileceğimi soran bir mektup yazdım Özetle iyi bir çocuk olup ilacımı içmemi ve çenemi kapamamı belirten pek lütufkar bir yanıt aldım. Elbette bana söylenebilecek en münasebetsiz şeydi bu; velhasıl Thorazine almayı bıraktım.

Ayrıca, yine 1972 ilkbaharında bir grup sabık akıl hastasının Portland'da (Maine'in en büyük kenti) buluştuklarını keşfetmiştim. Şüphesiz bunu herhangi bir profesyonel yoldan değil, bir yeraltı gazetesindeki ilandan öğrenmiştim. Vaktim elverdikçe o gruba katılmaya başladım- yavaş yavaş dostlar edindim ve hemen herkesin terapistleriyle ve hastanede kötü deneyimler yaşamış olduğunu sezdim, ancak toplantıları çoğunlukla sadece birbirimizin ıstırap öykülerini dinleyerek geçiriyorduk.

Pek tabii, YARDIM grubu haftada toputopu iki saatliğine biraraya geliyordu, o sıralar aslında zihnime hakim olan tek şey Thorazine, daha doğrusu Thorazine'in yokluğuydu. Kullanmayı bıraktıktan sonraki ilk hafta, çok az uyudum ancak giderek düzeldim ve oldukça normal uyumaya başladım, Thorazine alırken uyuduğumdan çok daha az olmakla beraber. Aynı anda engin bir yaratıcılık dalgasına kaptırmaya başladım kendimi. Yazma görünümündeydi bu, çoğunlukla mektuplar ancak çeşitli makaleler ve şiirler de. İki saat içinde, daktilo yazabildiğim kadar hızlı yazarak 2000 kelimelik bir mektup döktürmek hiçbirşeydi benim için. Hemen herşeyin kopyasını sakladığımdan, zaman zaman o karalamalara bir göz atıyorum, sonuçta, gayet akla uygun ve iyi edebiyat örnekleri- aslında bugüne değin yazdıklarımın en iyileri.

Öte yandan, itiraf etmesem de Thorazine tortusu uçup gittikçe giderek taşkınlaştığımı hissediyordum. Ancak, bu kuşkusuz hoşa giden bir duyguydu- bir tür mani nöbeti. Sonunda haziranın ortasında bir hafta kamp gözetmenliği yaptım. Hafta boyunca bir sürü uyuşmazlık çıktı, hem hava da yağmurlu ve soğuktu, dolayısıyla her zamankinden daha az uyuyabildim, nihayet yaz gündönümünde pazar günü eve döndükten iki gün sonra, Lewiston'da çırılçıplak yürüyordum.

Olabilecek tüm korkunç şeyler oldu. Kimyasal madde sıktılar üzerime, bir hapishane hücresine atıldım, bir psikiyatrla görüştürüldüm ve teslim edildim hastabakıcılara, deli gömleğinde hastaneye götürüldüm ve kilitli bir koğuşa kapatıldım.

Hastane yaşantısı genelde berbattı birkaç istisnai zaman dışında. En saçmalarından biri de ben kilitli bir koğuştayken olup biten tüm o Eagleton Hezimetiydi-ona oy vermiştim, ertesi sonbaharsa Shirley Chisholm'a. McGovern'ı asla affetmeyeceğim bu yüzden.

- Bir dereceye kadar bana sahip çıkmaya mecbur kaldığından ve bir dereceye kadar da başkasına aşık olduğumu sandığımdan- kendisini sürekli geri çevirmeme rağmen karım oldu esas dayanağım; beni ziyaret etmeyi sürdürerek ve iğrençliğime katlanarak ve nihayet dışarı salındığımda her an onu terkedeceğim tehditlerime karşın beni eve götürerek.

Yavaş yavaş sakinleştim, ya da Thorazine yaptı bunu benim yerime, ardından tekrar yazmaya ve çalışmaya koyuldum. YARDIM grubuna daha düzenli katılmaya başladım ve insanları daha iyi tanıdıkça birbirimize daha çok destek ve akıl vermeye başladık. Bir de o sıralar delilik ve psikoterapiden söz eden kitapları toplamaya ve ne benim sorunlarıma ne de herhangi bir başkasınınkine verilecek basit bir yanıt bulunmadığını kavramaya başladım.

Bulduğum kitaplardan biri -Rusya'ya büyük bir ilgi duyduğumdan- Zhores Medvedev'in " A Question of Madness" iydi. Kitap, Rusya'da siyasi nedenlerle bir akıl hastanesinde geçen tutukluluğunu ele alıyor. Yazarın hastanedeki daimi hastalara karşı benim incitici bulduğum aşırı koruyucu tavrı olmasına rağmen birşey beni müthiş çarptı. Bir yerde bazı arkadaşlarının cumartesi günü kendisini ziyarete geldiklerini, gelgelelim 'ziyaret günü' olmadığı için geri çevrildiklerini anlatıyordu.

Aynı şey Valley Forge Ordu Hastanesi'nde benim de başıma gelmişti, ardından hemen birtakım karşılaştırmalar yapmaya koyuldum. Size bunu, benim aslında bir çeşit siyasi hükümlü olduğumu ıddia etmek için değil, ama hasta biri olmaktansa bir asi olmayı, öyle olduğumu düşünmeyi ne denli çok istediğimi göstermek için söylüyorum. Birkaç kez, kendi yaşadıklarıma dokunup içimi sızlatan herhangi birşey okuduktan ya da gördükten sonra aklıma geldi bu. Gerçeği itiraf etmem gerekirse, birgün birisinin yanıma yanaşıp bana "Evet, Bay Merriam, bu bir sınavdı ve siz başarıyla atlattınız ve artık herşey yolunda" diyeceğini beklediğimi sanıyorum bilinçaltımda. Her nedense, öylesine gözü kapalı güvendiğim ve güvenmeye de mecbur olduğum beynimin beni yarı yolda bıraktığı, imlemeleri yanlış algıladığı ve yanlış davranışlara yönlendirdiği gerçeğini kabullenmekten daha kolay geliyor bu.

Ancak ne olursa olsun, ruh çözümlemesinin ölümü ve Manik Depresyon sağaltımındaki Lityum zaferi de dahil olmak üzere psikoterapi üzerine okumaya ve benzeri bir 'her derde deva' ilacın benim şizofrenim içinde ortaya çıkacağını umarak yatıştırıcılarımı almaya devam ettim inançla.

Derken, şöyle-böyle bir yıl kadar önce, yüksek okuldan eski bir dostum haftasonu için çıkageldi New Jersey'den. Şu anda ruhsal yardım görevlisi olarak çalışıyor ve ruhçözümlemesinden geçiriliyor. Doğrusu, ruhçözümlemesine büsbütün uygun bir ortamda yaşıyor, terapistinin evinde kalıyor, haftada üç saat çözümlemeye, altı saat grup terapisine ve üç saat yogaya gidiyor ve Maraton yapmakla geçiriyor sık sık hafta sonlarını. Yılda beş bin dolara patlıyormuş ona.

Tüm hafta sonunu lafını ağzına tıkayıp Freud'u yerin dibine batırmakla ve biyokimyasal genetiği göklere çıkarmakla geçirmiştim.

Yine de kafamı kurcalamaya başladı bu. Değişmişe benziyordu, bir yıl öncesinde olduğu gibi gergin değildi hiç, neticede bu işte bir iş var diye düşündüm. Tabiatıyla, terapist bulmak için bir adres rehberi ya da uygun başka bir yol bulunmadığından, YARDIM grubundaki arkadaşlarıma danıştım ve kesinlikle bir psikiyatr değil, bir psikolog aradığımı belirttim. Birisini salık verdiler, grup üyelerinden birinin şansı yaver gitmiş onunla. Bunun üzerine kendisini aradım ve randevu aldım iş konusunu danışmak için-o sırada kafamı çok meşgul eden bir konuydu-

Bunun yanısıra o aralar olan önemsiz bir olay bana cesaret verdi. Bir partide bir hanımla sohbet ediyordum ve nasıl olduysa hastalığımdan bahsetmeye başladık ve biraz tereddüt ettikten sonra Lewiston hadisesini anlatıverdim. "Eminim bunu yapmak için gayet mantıklı bir nedeniniz vardı" diyerek hayrete düşürdü beni. Daha sonra ne kadar ilaç kullandığımı konuşurken, dedi ki: "Bunun epey can sıkıcı bir dert olduğunu anlayabiliyorum; yaratıcılığınızın doruğa ulaşmasını önleyip yapabileceğinizden çok daha düşük bir düzeyde çalışabilmenize yol açıyor olsa gerek."

Bende bulunmayan böylesi bir sezgiyle profesyonellerden çok profesyonel olmayanlarda karşılaşılıyor sanki. Yakın zamanda, adeta sabitleşmiş intihar düşüncelerimi tartıştıktan sonra, yoga öğretmenim gençken kendisinin de aynı fikirlere kapıldığını ancak nihayet, başka bir insana asla yapmayacağı şeyleri kendisine yapmayı kurduğu ve -özellikle kendisi tarafından- iyi davranılmaya gerçekten hakkı olduğu sonucuna vardığını söyledi.

Artık ne zaman intiharı geçirsem aklımdan, onun bu basit açıklaması bir emniyet sübabı gibi devreye giriyor ve ilk defa onunla cidden başa çıkabiliyorum.

Şu anda edinmekte olduğum psikolojik yardımın yararlı olmadığını söylemek istemiyorum; elbetteki yararlı. İki haftada bir saatlik terapiye katılıyorum ve psikoloğum biraz muayeneden sonra günlük sorunlarımla ilgilenmeye ve askeri kurulun hiçbir şekilde yapmadığı birşeye, geçmişimi gözden geçirmeye ayırıyor seansları.

Bana Lewiston hadisesinin aslında çok mantıklı olduğunu, yani hayatımı

tümüyle geride bırakarak sıfırdan yeni baştan başlamaya çalıştığımı söyledi, davranışım toplumun normlarıyla çatışmıştı o kadar. Ebeveynlerimin benden bekledikleri katı davranış biçimlerinin ve yüksek başarıların aslında korkunç denecek kadar aşırı olduğuna dikkatimi çekti; şu sıralarsa dinin yaşamımın ilk dönemindeki baskın etkisinden söz etmekteyiz.

Son zamanlarda kimilerinin tüm terapistlere burun kıvırdığını duyuyorum. Buna katılmam olanaksız. Bazılarının suçlu denebilecek kadar kötü olduklarını düşünüyorum, ama bazılarımızın da yaşamla başa çıkabilmemiz için gereksindiğimiz kendini keşfetme eyleminde profesyonel rehberliğe ihtiyacı var. Belirtmeliyim ki, ilk defa şimdi terapi altındayken, bu keşfetme eylemini korkutucu olmaktan çok heyecan verici buluyorum.

Sizden, benim ya da sahip olduğum öteki ruh hastası dostlarımın birer gül bahçesinde yaşadığımız gibi bir izlenim bırakarak ayrılmak istemem, yine de umut var zannediyorum. Ama, hem sizin hem de bizim payımıza bir yığın iş düşecek daha. Bilincinizi uyandırmak için yapabileceğiniz on basit şey önermiştim daha önce bu makalede. Tımarhanelerin kaldırılmasından, daha düşük tedavi ücretlerinden, hastaların yorumlarını içeren bir profesyonel rehberinden ve eski ruh hastalarınca ruh hastaları için çıkarılacak bir yayından vanayım. Bunlar daha zor işler ve biz sabık ruh hastaları bunları kendimiz yapmak için örgütleniyoruz. Yardım etmek istiyorsanız edin, özellikle işinizi bırakmaya hazırsanız, çünkü ben bunun gerçekleşeceğini ümit ediyorum.

Sabık akıl hastalarının insanları hastanelerin dışında tutabilmek için bunalım anlarında danışmanlık yaptıkları bir düzenlemeyi sağlamakla ilgileniyorum özellikle. Bunu en iyi bizim yapabileceğimize inanıyorum, çünkü empati ve deneyim sahibiyiz ve toplumsal otorite simgeleri de değiliz. Mutlak güçsüzlüğümüz avantajımız olacak. Sizin elinizdeki olanakların bir kısmına sahip olabilirsek ve bu planı kendiniz yürütmeye kalkmazsanız, başarabiliriz. Biz insanız ve insanların %1'ine, şizofreninin şiddetini ve acısını duyanlara yardım edebiliriz umutla.

Yeni şiirlerimden bir diğeriyle noktalamak istiyorum.

Adı:"Soğuk Dağ'da"
Soğuk Dağ'ın yükseklerinde
iblis kükredi
ruhumu dağlayarak soğuk ateşiyle
ak melekleri
sapladılar
buzdan sırça hançerlerini
bağladılar beni ak örtülerle
kilitlediler ak bir hücreye
esir edilememişti zihnim yine de
acısı ve zehriyle
sürtüp durmuştu Sibirya'dan
Sihirler Ülkesine
ve
tatmıştı yasak şaraptan
Soğuk Daga tıktınız beni
Soğuk Dağın hizmetindesiniz
Soğuk Dağ sizin efendiniz
Soğuk Dağ benim hapishanem
setler kurmak niyetindesiniz
ve dikmek toprak tutacak ağaçlar
korumak için Soğuk Dağı
ki sürdürebilesiniz
kurban etmeyi vucütlarımızı
bense delmeyi düşünüyorum Soğuk Dağı
ve ekmeyi bombaları
çağırmayı rüzgarla ırmağı
silip süpürsünler diye Soğuk Dağı
hala aylak dolaşıyorsa zihnim
kaçtığındandır hala Soğuk Dağdan
yalvarırım anlayın bunu
ve neden kırmam gerektiğini sunağınızı
ve neden bırakıp bizi
kurban etmeyi
tarlaları sürmeye dönmeniz gerektiğini,
biz, sizin tutsaklarınız
götürürken Soğuk Dağı uzaklara
sırtlarımızda.

KENDALL A. MERRIAM
'The Construction of Madness'
Based on the Symposium of Schizophrenia University of Maine, 1974
Türkçesi: Arzu Güney

I.

"Kadınlar Anlaşılmazdır".

Erkeklerin söylemeye bayıldığı boş sözlerden biri. İlgileri çabuk dağılan bir tür olarak erkekler, anlamadıkları şeylere karşı duydukları yaşam enerjileri son derece sınırlıdır. Erkeklerden dünyayı değiştirmelerini isteyebilirsiniz. Hemen düşünmeye başlayacakları ilk şey, dünyayı değiştirmek için gerekli alet-edavat ihtiyacıdır. Erkek olmak, somut bir yaşam enerjisi toplamından başka birşey değildir.

Masayı burdan oraya çekebiliriz, tatile de çıkabiliriz. Ama çözdüğümüz sırların somut olmayan anlamlarıyla uğraşamayız. Kadınların kendilerine göre gizli kalan şifrelerini çözebiliriz ama bu bize yalnızca-biraz-tecrübe kazanadırabilir. Zaten kazandığımızı düşündüğümüz tecrübeler de, hep yanımızda gereksiz yere taşımamıza karşın sanılarımızı pekiştirmekten başka bir işe yaramaz. Aslında erkeklerin kadınlar üzerine edindikleri tecrübelerin bilgileri genellikle

doğru öncüllerden yola çıkarak edinilmiştir. İşte bir tuhaflık daha. Erkeklerin, kadınları anlama çabalarının başarısız kalmalarının tuhaflığı buradadır: Doğru anlıyoruz ama yalnış davranıyoruz. Anlaşılmazlık, kadınlarda değil, erkeklerin bu tarihsel -nasıl derler- "sorunsal"ındadır. İktidan bir problem olarak İnsanlığın başına bela eden tarihi başlangıç anının sorumlusu değil, olsa olsa kurbanları olabilir erkekler. Erkekler tarafından "anlaşılmaz" kılınan kadınların ilgilerini herhangi bir şeye yoğunlaştırma konusundaki yaşam enerjisi miktarına bakın ve cevap verin : Neden "wiseman"ler, "ak sakallı dede"ler vardır ? Ömrünün sonunda bir tecrübe abidesi olan erkekler, yeni bilgiler edinme açlığını eh biraz gidermiş varlıklar olarak, bir boka yaramazlar. Kime ne tecrübesi aktaracaksın ? Hayatın her anından yeni bilgiler akıp geçiyor. Hepsini öğrensen ne olacak? Hem yaşın çook geçmiş olacak hem de, bunlar gereksiz yük gibi taşıyacaksın. Kadınların yeni tecrübeler edinme konusundaki isteksizliklerinde yatan sır, erkeklerin onları "anlaşılmazlık"la nitelemelerinin ardında yatan bir gerçektir.

2.

"Aşkımızın Gemisi Bir Fındık Kabuğu".

Aşkların "kırılgan" olduklarını ima ediyor. Dişlerimizin arasında kırabildiğimiz fındığa benzetiliyor. Bu hususta başımıza gelenlerin pek çoğunun kökeninde teşbih sanatı vardır. Yaşayabileceklerimizi yaşamayı unutup, birşeylere benzetmeye başladığımız anda ortaya çıkan tarihi bir hastalık. Şu sıralarda üzerinde çok tartışma yapılan IV. Murat'ın kendi döneminde şairlere teşbihi yasakladığını biliyor musunuz ? Günümüz dünya, özellikle Türk romanının en seçme 30 eserini ve elinize bir kağıt kalem alın. İlk 10 sayfasını okuyun, okurken "gibi" "benz-"kelimesinin altını çizin, sonra onları toplayın: Şöyle bir sonuç çıkacaktır : 1.: 345, 2.: 276, 3. 210.... 17.: 45 vs. "Yağmurun kaldırımda yarattığı izler, saçlarını tarayan Şeyda'nın tarağına benziyordu..." veya " Gökyüzü Peddock Sokağı'na kara yağmur bulutlarını getirdiğinde, John Merddock elindeki kalemi, bir yağmur gülü gibi oynatarak pencereden dışarıya bakıyordu"... Şeyda'nın tarağı ya da Merddock'un kalemi tarak ve kalemdi. Yağmurun ya da gökyüzünün yaptıklarını daha doğru inceleyebilsek herhalde aşkların aslında bugünkü kadar "kırılgan" olmayabileceğini de görürdük IV. Murat zamanında, aşklar yaşanabilecekleri en uzun dönemi tüketmişler. Edebiyatçıların, daha doğrusu eli kalem tutan herkesin kendi yaşamadıklarının öcünü bizlerin yaşamlarından almalarına daha ne kadar tahammül edebileceğiz ? Aşkın ömrünün uzun olamayacağı açıktır ama bu kadar kısalmış olmasının, tarihi olarak İnsanlığın boyunun yıllar içerisinde uzaması ve yaş ortalamasının artmasıyla olan ilgisine neden göz atmıyoruz?

3.

"Kaderimizi Değiştirmek Elimizdedir".

Genel varoluş problemimiz üzerine kafa yormayanların ortaya attıkları kafa karıştırıcı, boş laf. Kaderimizin elimizde olduğunu nasıl iddia edebiliriz? Tanrı, hayatımızın belirli anlarında önümüze bazı seçimler sunmuştur. Biz bunlardan birini ya da öbürünü seçerek kaderimizi belirlemiş oluruz. Ama "seçim anı"nı belirmek, bizim elimizde değildir. Zaten esas kader de budur. Okullarda bile sömestr başında bize seçimlik dersler verilir. "Sömestr başı"nı hiç sorgulayan olmuş mudur acaba ? Yaşlanıp, elimiz kolumuz tutmaz olduğunda ve örneğin, torunlarımız da bizden "dedem gençken o zaman şuraları 1 milyar'a vermişler almamış, salak" diyerek bahsetiğinde, bu iddialı ve oturaklı lafı bir zamanlar neden nafile savunduğumuzu , yıllarca uyutulduğumuzu geç de olsa anlayacağız. Söyleyeceğim şudur: Hayatımızda yaşadığımız ne kadar tesadüf varsa, onların değerini bilelim. İçerdikleri gizli anlamlar, bize insanlığın varoluş problemine ilişkin güçlü gerçeklere

açılan kapıları işaret edeceklerdir. Bir gece vakti, kediniz hastalandığında onu veterinere götürürken, başınıza gelen talihsiz trafik kazası sonrasında hastanede yatarken tanıştığınız genç doktor kızla çocukluğunuzda aynı semtte oturduğunuzu öğrendiğinizde, lütfen kazada kaybettiğiniz kediyi düşünüp, doktora kırılan bacağınızın ne kadar zamanda iyileşeceğini sormayın. Kaderinizin sizi getirdiği o "an"ı yakaladığınızı düşünün ve sorunuzu hemen değiştirin.

4.

"Hayatımız Hep Bir Koşuşturma İçinde Geçiyor".

Daha çok metropollerde yaşan insanların söylediği, ama daha az kalabalık, sakin, istikrarlı bir hayatın sürdüğünü varsaydığımız kırlarda yaşayan insanların ve ailelerin de ağızlarından düşürmedikleri anlamsız cümle yığını. Çalışıyoruz, düzenli kira veriyoruz, kitap yazıyoruz, elektrik kullanıyoruz, düşünüyoruz, sevdiğimiz insanı görmek istiyoruz... Acıkıyoruz, sevgilimizle olan anlaşmazlıklarımızı çözmek, üstelik gideceğimiz yere de otobüsle, dolmuş veya uçakla gitmek istiyoruz.. Peki ama bizim bu kadar cömertçe harcadığımız enerji nerelere gidiyor? Bu soruya anlamlı bir yanıt verebildik mi hiç.? Tanımsız bir sona doğru giderken hep birşeyleri düzenleme, oturtma, hizalama çabasının nihai sonucunun ölüm olduğunu bilmeyen var mı ? Annem, çok çalışkan bir ev kadını sayılmazdı. Evde sürekli yapılması gereken işlerle bir süre sonra başa çıkamamaya başladı. (alınacak tozlar, yıkanacak çamaşırlar, bulaşıklar vs..) Yaptığı yemekler bir günde yok oluyordu. Çamaşırlar sürekli kirleniyor, ev sürekli tozlanıyordu. Babamın yardımı da yetersiz kalınca, kendisini dine verdi. Şimdi, benden çok okuyor ve geziyor. Tevrat'da Tanrı kullarına şöyle seslenir : " Sizin hayatınız, bizim saçtığımız ışık, hepsi aynıdır. Bize ulaşmanız için çok çaba harcamanız gerekir." Burada kastedilen çaba'yla bizim koşuşturma kastediliyor. Enerjisi olmayan ölüme hayat vermeye çalışıyoruz. Entropiden haberdar olmadan niye yaşarız ki ?

5.

"Yalnızlık Ömür Boyudur".

Bu, sadece yazıyı icat eden Çinliler için doğru olabilir. Günümüzün "global" iletişim dünyasında yalnızlık, daha da "gerçek"miş gibi görünse de, yalnızlığımızı azaltacak oyunlar, sporlar, çeşitli yemekler, binbir çeşit televizyon kanalı mevcuttur. Bu zamanda yalnızlığın, tek başına kalmak demek olmadığını iddia etmek, komik bir şakadan ibarettir. Bu şakaya ilişkin, olası bir açıklama şu olabilir: Küçüklüğümüzde, annelerimizin "gün"de olduğu zamanlarda birimizin evinde toplanır, bir masanın etrafında oturur ve "ruh" çağırırdık. Perdeleri sıkıca örtülmüş odada, masanın ortasında hep beraber tuttuğumuz ters çevrilmiş bir kahve fincanının, özenle hazırladığımız harf kağıtlarına gidiş gelişlerini seyrederken ortaya çıkacak "ruh sesi"nin heyecanıyla kalplerimiz hızla çarpardı. Seanslarımızın sonunda, ortaya çıkan ruhun sesine anlam verme konusunda aramızda büyük tartışmalar olurdu. Bir keresinde ortaya çıkan "aeğmho" yığınını bir arkadaşım, rahatsız ettiğimiz için bize kızıyor şeklinde yorumlamıştı. Yıllar sonra ise aynı harf sıralamasını, Mısır piramitlerinde bulunan bir papirüs yazısının metin çözümlemesinde okudum. Bir ilgisi var gibi görünüyordu ama "gerçek", fincanı tutan ellerin o zamanki mahalle hiyerarşisindeki ikitidar sıralamasına denk düşmesiydi. "O" harfi ya da "H" harfi büyük olasılıkla bendim. "A" harfi olduğunu sandığım Kerim'in bugün böyle bir konu üzerinde kafa patlattığını hiç sanmıyorum. Ya da "E" olan Nedim'in... "H"lerin ve "O"ların, "aeğmho" içindeki varoluşları aslında yeterliydi. Hiç de yalnız gibi görünüyorlar mı ? Hepimiz, dünya nüfusunun bir parçasıyız, niye yalnız olalım...

MEHMET ŞENOL

Toplumun deli dediği insanlar ·
Tıpsa Psikoz kavramını sanlar
Ruhsal sayrılıklar kınanmaz anlar
Ruh sayrılarını incitmeyelim

Psikoz

Kendileriyle sorunları yoktur
Çevreleriyle sorunları çoktur
Kendine ortalama zararlı oktur
Ruh sayrılarını incitmeyelim

Nöbetlerle görülen sayrılıklar
Sık sık veya yılda bir ayrılıklar
Gençlik ve yaşlılıkta gayrılıklar
Ruh sayrılarını incitmeyelim

Şizofreni ise alt grubudur
Bunda sayrılık seyri urubudur
Zaman zaman saldırırsa da budur
ruh sayrılarını0 incitmeyelim

Şizofren kişilik parçalanması
Veya da belleğin yarıklanması
Maniğin toz pembe sayıklanması
Ruh sayrılarını incitmeyelim

Depresifler görürler çok karanlık
Kollanırlar ölümleri bir anlık
Paranoidler savlar ilginç yanlık
Ruh sayrılarını incitmeyelim

ATELIER NIGAR
Nigar Yazgaç

İyinin ve Kötünün Berisinde Bir Senaryo Taslağı SES

SES

Dışarıda cehenneme benzer bir sıcak var. Terliyorum. Geldiğim yerlerde, soğuk kış geceleri, sıcak ülkelerde yaşadığını sandığım sevgilimi düşünerek hayaller kurradım. Artık sıcak var ve ben soğuk ülkelerdeki mutsuz balıkçıları düşünüyorum. Şimdilerde, eskisinden farklı olarak şunu anlamış bulunuyorum; sıcakken soğuğu, soğukken sıcağı özlüyorum. Ruhumum bu özelliğini öğrendim. Onun buradan doğduğunu biliyorum.

MÜZİK

Yaşam geçer, aşıklar kalır. PREFAB geçmişin ağlamaklı anlarını gözlerimizin önünden geçiriken rahat bırakır bizi. Müziktir sözkonusu olan; herşey ve hiçbirşey. Yakaladığımızı sandığımız an gerçekte çok uzaklarda hissetiğimiz aşklarımızı anımsatır bize. Çoşkuyla yaşama yapışmamızı söylerken, içten içe ölümü ve hiçliği dinletir PADDY. Müziği tüm ruhunuzla dinlerken, müziği unutmanızı ister.

SES

"Herkesin işlev ve biçim hakkında karmaşık duyguları vardır.

Herkes anayoldan sapmak zorundadır".**1**

Bu sözcükler artık olmayacağını bildiğimiz bir gelecek beklentisinin ifadesi. Biçimle işlevin ilişkisinin/çelişkisinin .. yarattığı fırtına, bu fırtınanın arabayı anayolundan çıkartmaya yol açabilecek gücü. Yani bu hepimizin bildiği "daha az gidilen yol" meselesi.

Şimdilerde anayoldan çevreye dağılan o kadar tali yol türedi ki, anayolun ya da tüm diğer tali yolların hiçbir espirisi kalmadı. Görünüm bozuldu.

MÜZİK

Kent müziğidir Frepag'ın müziği. Gitme düşlerinin kurulduğu, ama her tarafımızla sımsıkı bağlı olduğumuz kentlerin .... Ruhlarımızı soluk şehir ışıklarıyla ısıttığımız kent gecelerinin şarkısıdır. PADDY, ruhumuzun lekelerini kent ışıklarına bulaştırır. Kulaklarımızda buruk ezgi, gözlerimizde kıpır kıpır bir telaş...

- Hatırlıyorum, sen de hatırladığını söyle...

SES

Peki tali yolların bir espirisinin kalmadığını bildiğine göre, ruhumun bu iki ucunun ilişkisinin/çelişkisinin yarattığı fırtınayla ne yapacağım? Arabayı fırtınaya karşı anayolda tutmaya çabalamak, ruhumun beni yine tali yollara sürüklemeye çalışmasına rağmen gaza basmak, tüm dikkatimi anayolda toplamak gibi bir yol mu seçmeliyim? Nereye gideceğim? Ne yapmalıyım?

MÜZİK

PADDY soğuk biridir. Çocukluğunda tanıdığı bir kız çocuğu vardır, adıyla dalga geçer. O unutulmaz gecede yıldızları serbest bırakmıştır küçük sevgilisiyle. O küçük kız şimdi yanına gelse, çok ucuza gitmiştir ruhu, bilir. Kulaklarındaki uğultu, o aptal geceyle yıllar sonra karşılaştığında, tekrar onu rahatsız etmek üzere geri gelir.

Aşksızlığa, sevgisizliğe naif meydan okumadır PADDY'nin müziği. Sıkmaz, dokunur ve geçer. Saftır, unutkan değildir. Reel'de düşü arar; yaklaşır, hisseder, bir türlü ele geçiremez.

YAĞMUR TAYLAN

KAYNAKLAR:

1- "VITAL SIGNS' adlı şarkının sözlerinden alıntı. RUSH 'ın "MOVING PICTURES' albümünden.1981, CORE MUSIC PUBLISHING.

KULLANILAN KISALTMALAR

PADDY: PADDY MCALDON

PREFAB SPROUT: Müzik grubu. Solisti PADDY MCALDON. Diğer üyeleri; Neil Couti, Martin McAloon, Wendy Smith.

İnsan her şehirde farklı birine dönüşüyor, bir başkası oluyor. Çocukluğumu geçirdiğim ve yirmiki yıl önce ayrıldığım şehre ve ülkeye geri döndüm. Oldukça basit birşey, uçak bu kentin üzerinden geçerken, önemsiz ama yola devam etmesine engel olacak bir arızaya yakalandı ve belirsiz bir süre için aşağıya inmek zorunda kaldı. Aksaklığın bir iki saat içinde giderilemeyeceği ve başka bir uçağın da bulunmadığı anlaşıldı. Bir gün burada kalınacaktı.

Eski Anahtarların SADAKATİ

Nefret ya da ilenç değil bir daha buralara dönmemeye yemin etmiştim, bu şehir ve ülkede olduğum ya da olabildiğim kişi olmaktan haz duymuyordum. Belki denizden gelen rüzgar, ya da olağanüstü nemli hava başka şehirlerin alışkanlıklarının bana uzun zamanlar sonunda giydirdiği ve artık çıkmalarının imkansız olduğunu düşündüğüm elbiselerimi soydu. Bir giysi mağazasının vitrin camında artık hiç varolmadığına inandığımı sandığım bu tanıdık yüzü uzun uzun inceledim.

Eşyalarımı bize ayarladıkları otele yerleştirdikten sonra bir zamanlar bu şehirde yaşamadığımı bana ispatlayacak işaretlerin peşinde şehrin içine sokuldum. Kafamın içinde binlerce şey uğuldarken, bindiğim taksinin şoförüne altı, yedi saat boyunca hiç durmadan beni kesinlikle tarihi değeri olmayan, istediği bütün yerlere götürmesini söyledim.

Devinimden kaçamazdım, bütün gün otel odasında kalmak ve uçak kalkışına kadar zamanı oyalamaya çalışmak evrenin varlığını inkar etmekti, bulabildiğim en iyi çözüm insanı bir sürü tuzağın beklediği eski şehirlerde akışın, vazgının direksiyonuna bir taksi şoförünü geçirmekti. Parasını ödediğiniz sürece sizi binlerce nesnenin arasından hiç bir yeriniz çizilmeden ve sıyrılmadan saatler boyunca geçirebilirlerdi. Verdiğim son direktif beni akşama kadar dolaştırması ama en sonunda otelin önüne bırakmasıydı, mutlak anlamda hiç hareket etmemiş olmalıydım.

Bu uzun yolculuk boyunca tek yaptığım arabanın camlarından dışarıdakilere boş boş bakmak oldu. Bir yerlerden gökyüzünde görebildiğimiz yıldız sayısının sonsuz değil en fazla sekiz bin kadar olduğunu duymuştum. Eğer bütün uygun koşullar sağlansa dümdüz bir arazide gerekli yükseklikten bir çift gözün görebileceği en fazla insan sayısının ne olacağını düşündüm.

Onlarca yılın boşa çabası, bir sürü zırva teori, benliğe gereksiz bir sürü eziyet, oysa ki insanları sevmiyordum, sayıları milyarlarca değil de daha makul olsa, beş, altı kişi olsalar sevebilirdim.

Yeni şeyler kesinlikle vardı beş katlı bir metro ve yeraltında dört kata inmesi sağlanan eski bir mezarlık. Bu şehrin insanları kolay öldükleri için araziler sonsuz uykulara yetmediğinden artık mezarlıklar da çok katlı yapılmaya başlanmıştı. Ebedi uykular otelinin karşısında şoför depoyu doldururken bu yeraltına giden merdivenlerin anlamını kavrayabildim. Zeminin altındaki katlarda bir kabiri ziyaret edenlerin duygularını düşündüm. Alışık oldukları üzere artık aşağıda değil yukarıda da cesetler vardı, ölülerin gökyüzüne gömülmesi ve hiç aşağıya düşmemeleri gibi birşeydi. Rüzgarla havada usul usul sürüklenmeleri.

Zaman kazalarını ufak tutarak ölümümü değil de yaşamımı düzenliyordu. Uzun dolanışların sonunda nerelerde olduğuma bakmadan bütün şehri dört dönerken, taksi karşıdan gelen bir araba yerine kaldırıma hafifçe çarpmayı seçti. Belki batan bir gemi değildi arabam ama batan bir gemiden ilk kaçan canlılardan biri olmak en büyük hayallerimden biriydi ve bu fırsatı tam olarak aynı duyguyu vermeyecek olsa da kullandım, paramı ödeyip yavaşça uzaklaştım.

Tekrar bir arabaya binmek istemiyordum, şansımı denemiştim, birşey kötü gidince, başarana kadar, sonsuza kadar defalarca tekrar tekrar uğraşan ve doğal bir olabilirliğin suyunu çıkaranlardan biri olamazdım.

Sokakların arasında rasgele ne kadar mesafe katettiğimi farkedemeden dolanırken sıcak beni rahatsız etti, bir ağacın gölgesine sığınıp bir sigara yaktım. Yaprak hışırtılarının güzelliğinden ve serin havadan sarhoş olan başım döndü, bir an dengemi yitirir gibi oldum, elimle ağaçtan destek aldım. Avucum gövdeye tamamen hiç, boşluk kalmadan değiyor, kabuğun benim değdiğim kısmının diğer yerler gibi pürüzsüz, düz olmadığını elimdeki kabank ve çukurlardan sezebiliyordum. Avuç içimdeki kabuktan kalbi ve iki tane ismin baş harfini okudum. Uzun zamanlar, şehirden benimle ilgili her nesneyi kazımış olmasına rağmen bir tek tanıdık bu bitkiye dokunmamıştı. Kalbi ve harfleri orava bir çocukluk arkadaşım kazımıştı, çok uzun zaman önceden yıllar sonraki halime bir mektup yazmış gibiydi ve bir yardım eli. iki ufak kaza yüzünden sanki bir zaman makinasıyla on yıllar öncesine atılmıştım.

Cebimden anahtarlığımı çıkardım, onbeş küsur yıl boyunca çocukluğumun geçtiği

evin giriş metalini hangi sebeple bilemiyorum atmamıştım. Şimdi hemen ağacın arkasındaki bahçede iki katlı bu sevimli evin yerinde yüz elli metreboyunda dev bir apartman yükseliyordu. Diğer anahtarların arasından eski evinkini ayırıp tuttuğumda dev bina gölgemsi bir silüete dönüştü ve onunla aynı yeri paylaşan yine hayal meyal iki katlı bir ev belirdi. İçice geçmiş gibiydiler, hem birbirlerini ezmiyorlar hem de birlikte varoluyorlardı. Garip bir ortakyaşam gibi. Bu şeffaf hayalet, ev, onun gizli kıvrımlarına, odalarına ve koridorlarına giden tahta engeli açan metal parçasını elimle tutunca beliriyor, bırakınca hiç yokmuş gibi kayboluyordu.

Apartmana insanlar girip çıkıyorlar ama kimse benimle ilgilenmiyordu. Eski evimin kapısı dev binanınkinden hem alçak hem de bir kaç metre ilerdeydi. Anahtarı elimden bırakmadan kapıya ulaştım. Eğer bir yanılsamaysa bile bunun dokunulabilir bir yanılsama olması için dua ederek anahtarı eski kapıya doğru uzattım. Deliğe rahatlıkla uydu ama çok uzun yıllar önce olduğu gibi bir çentiği takıldığı için zorlamam gerekti. Eğer bir gelen olsaydı apartmanın duvarında ne yaptığımı açıklamam zor olacaktı. Kapıyı usulca ittim, önümde uzanan hole girdim, kapıyı ardımdan kapatırken apartmana gelen yaşlı bir kadın beni gördü. "Çok yorgunsunuz ve hava çok sıcak." dedim, "Hayal görüyorsunuz, biraz dinlenin."

Ev şimdiki apartmanla aynı yükseklikte temellendirilmemiş olduğundan apartmanın bir ve ikinci katlarının arasında kalıyordu. Tuhaf birşeydi, apartmanın bütün duvar, taban çizgilerini, eşyaları, insanları bir silüet halinde görüyor ama içlerinde yüzüyordum. ikinci katın tabanı tam göbek hizama geliyordu, kafamı aşağı çevirince bastığım yarı şeffaf eski evin tabanından birinci kattakileri yukarıdan görebiliyordum. içinde yer aldığım her iki katta da çocuklar, kediler, köpekler, anne ve babadan oluşan çekirdek iki aile kalıyordu. Hayvanlar dahil hiçbiri beni ne görüyorlar, ne de sezebiliyorlardı. Bir tek ikinci kattaki bebek tuhaf bir şekilde beni bir an için farketti. Onu güldürmeyi başardım. Annesi çocuğun boşluğa bakıp niye güldüğünü kavrayamadı. İşte o zaman ufak çocukların görüş alanında dolanıp delilik tohumlarını ekenlerin kimler olduğunu anladım. Oysa çocuğun da beni görmediğini ve aklının koridorlarına genlerle taşınmış bir atın koşuşunun onda bu belli belirsiz hazza yolaçtığını bilemezdim.

Evimiz bomboştu, tam bizim yıllar önce tüm eşyaları toplayıp gittiğimiz haliyle kalmıştı.

ilk şaşkınlığım geçip birinci kattaki adama daha dikkatli baktığımda eski evin bana başka bir sürü sürpriz hazırladığını anladım. Bendim o, ülkeyi terketmemiş ve evi sattıktan sonra yapılan apartmanda ilk kata yerleşmiş halimdi. Onu bir kadın, ev eşyaları, çocuklar ve tehlikesiz alışkanlıklardan oluşan bir zırhın içinde hiç başlamayacak bir savaşa hazır buldum. Esrik ya da coşkun değildi, dolaplara kaldırılan eski eşyalar üç kap akşam yemekleri, hep aynı günün çoklanmasıyla kurulan bir yaşamda, durgun, hep sakin bir denizdeki, kocaman olağanüstü yelkenleri olan dökük bir geminin çaresiz uyumsuzluğuyla varoluyordu. ikinci kattaki adam yine bendim, yalnız yaşıyordum. Sabahları bilinmeyen bir iş için evden çıkıyor, güneşin ışıklarını yeryüzünden topladığı vakitlerde eve dönüyordum. Arkadaşlarla yapılan telefon görüşmeleri, kelimelerin insanda tebessüm ya da kahkaha yaratacak bir şekilde bir araya gelmesi. Gecelerin birinde yansı gördüğü insan sokak pencelerinin üstünden yansıyan kendi bedeniydi. Gemi vardı, yelkenler diriydi ve rüzgar, yalnız gidecek bir yerinin olmadığını, yusyuvarlak bir dünyada başladığın yere döneceksen, hemen hareket etmenin gerekmediğini hissettiğini hissettim. Herhangi bir an yola çıkılabilirdi, zaten olduğun yere ulaşacaksan.

Daha üst katlara bakmadan bile, apartmanın her katında benim yaşadığı-

mı, kaderin beni, benim bedenimi kobay olarak kullanarak, daha değişik, daha üstün yaşamları üretmek için çalışmalar yaptığını farkettim. Herbiri farklı bir tesadüfün çarpmasıyla kendilerini yeryüzünden farklı yüksekliklerde süzülüyor bulmuşlardı. Bir tanem de şehri ve ülkeyi uçak ve taksi arızalan yeniden ilk başlangıç noktasına getirene kadar terketmişti.

Kimi bulacağımı bilmeme rağmen nasıl bulacağıma dair ölümcül bir merak içinde, apartmanda üçüncü katta yaşayan beni görmek için, eski evde ikinci kata çıktım. Onu felaketin ve sefaletin oyuncağı olmuş, gündüzle, gecenin arasında farkı kaybetmiş, kolay haz nesnelerinden kurulu bir dünyanın soğuktan ve sıcaktan korumadığı bir sürüklenişin içinde buldum. Şefkat ve acıma duydum ve göstermek de istedim, ama bu kara piranhalarının her saniyede zeytin büyüklüğünde bir parça kopardığı bedene dokunursam kendi varoluşumla da ilgili herşeyin sona ermesine yol açacağımı sezebiliyordum. Buradan üçüncü katta yaşayan beni de yarım yamalak görebiliyor ve olağanüstü başarıların içinde ya da onları ele geçirmek üzere olduğunu da tahmin edebiliyordum. Utanılacak kadar sağlıklı bir adamdı, kırmızı yanaklarının bana sevilmeyen bazı hayvanları hatırlattığı bu yüz yirmi kiloluk gövde sert zemin üzerinde bir kuş keyfi ve hareketliliğiyle deviniyordu. Paranın alıp satılmasıyla ilgili bir işle uğraşıyor, yüksek rakamların kocaman bedenini keyiften titrettiğini görebiliyordum. Her ne kadar bu garip gövdenin bana ait ya da ben olduğumu bilmeme rağmen sanki mutlak anlamda yabancı biriymiş gibi uzun uzun süzdüm.

Eski evde çatıya çıkarak apartmanda dördüncü katı rahatlıkla beşinciyi de kısmen görebildim. İki hayatım da beni şaşırttı, ama zamanın bazı gün ve saatlerinin, insanın bir sürü benliğini, yabani bitki tohumlarını rüzgarın savurması gibi farklı yönlere fırlattığını bildiğimden bu değişik varoluşlarda bir imkansızlık bulmadım. Bütün bu olanları sanki aynı gövdeden dağılan tohumların kök saldıktan sonra karşılaşması gibi algıladım.

Apartman seksenin üstündeki dairesinde benim bir yelpaze gibi birbirinden farklılaşan yaşamlarımı sıcaktan ve soğuktan koruyarak, türümü binlerce değişik şekilde sürdürebilmem için bir olanak sağlıyordu. Seçici değildi beton, çelik, tahtadan oluşan güçlü karışımın oluşturduğu duvarlar, ve sokak kendi içinde oluşan bu garip oyundan habersiz diğer sokaklara ve caddelere uzanıyordu.

Basit tesadüflerin, yanlış anlaşılmaların, dil sürçmelerinin bu seksen küsur adamı sanki başka gezegenlerden geliyorlarmış kadar farklı yaşamların içine atması beni temel seçimlerimle ve irademle ilgili kuşkuya düşürdü. Buna rağmen içinde bulunduğum kavrayış böyle bir seçimsizlikten kaygı duymaktan çok uzaktı. Sonuçta temeli, ilk başlangıç noktası kendim de olsam, artık birçoğunun benim için sokaktaki herhangi bir insandan farkı yoktu, beş, on cümlelik tarafların birbirlerini anladıkları keyifli bir sohbetin, benim için bunların içinde ancak birkaç tanesi ile mümkün olduğunu sezebiliyordum. Mutluluğun, sevginin, aşkın, bilginin ve başarının eksiden, artıya doğru çeşitli aralıklarla uzanan miktarlarına sahip olmuşlardı.

Seksenin üstünde dala ayrılmış benim gibi bir beden için yeryüzünden yokolmak da en az onun üstünde varolmak kadar zordu. Birbirinden çok farklı ruh durumlarına karşılık gelen karmaşık düşünceler sonsuz hızda kafamdan geçiyordu. ılk an apartmana girip sırayla kapıları çalıp, karşıma çıkan benlerin varoluşlarını sonlandırmak istedim çünkü benim için mutlak bir bitiş ancak böyle mümkün olabilecekti. Bıçak kullanacaktım bu iş için çünkü bu fikrin aklıma gelmesi bir boğazdan hızla geçen keskin, parlak bir çelik parçasının çok kısa bir an da olsa beni etkilemesi yüzündendi. ikinci anda hepsini buraya, eski eve, başlangıç noktasına çağırıp şu an içinde bu-

lunduğum bedenin merak ettiği, ama hepsinin de ilginç bulacağını düşündüğüm bazı sorulara cevap aramayı istedim. Farklı davranılan zamanlardan elde edilen izlenimleri birbirimize aktaracak en gerçeğimizin hangimiz olduğunu tartışacaktık. Hemen vazgeçtim, kendinle de olsa araya başka yerlerde yaşanan zamanlar girdikten sonra anlaşmanın imkansıza yakın olduğunu biliyordum. Bilgelik oyunlarına da özenebilir, herbirine içinde yaşadığımız kozmoz denen bulamaçla ilgili ağır sorular da sorabilirdim ama ne yazık ki benim yaşadığım beden cümlelerindeki soru ve ünlem işaretlerini farketmeden yitirmişti.

İkinci katta binlerce düşüncenin oluşturduğu siste dolanırken aşağıdan sesler geldiğini duydum. Bu eve ancak benim gibi, açtıkları evler yıkılmış olan anahtarları atmayıp, diğer bütün ofis, ev, araba giriş metallerinin yanında tutan biri gelebilirdi. Dış kapı yavaşça açıldı, adımlar alabildiğine usul salona doğru ilerledi. Yeni gelenin kim olduğu ve niçin geldiğiyle ilgili derin bir ürperti duydum. Görünmeden, yukarıdan kimin geldiğine bakmanın imkanı yoktu. Varlığımın kaynağından çıkan seksen küsur dal ve bunların öyküleriyle kafam olağanüstü meşgulken, tuhaf bir şekilde gelen ziyaretçinin kötülük getirdiğinin ve sahip olduğum,benim benliğimi yeryüzünde gezdiren bu tek bedenin yokolmasına, ölümüne yol açabileceğinin korkusunu duydum. Aslında benim gibi, bu eve anahtar kullanarak giren biri olduğundan emin olsaydım, bu kişinin en azından, bir zamanlar aynı odalarda ve salonda yaşadığım insanlardan biri olduğunu ve bana zarar vermeyeceğini düşünebilirdim. Yalnız bu mekanı paylaştığım hiçkimsenin artık hayattta olmadığını biliyor, her ne kadar gerçekdışı olduğunu hissetsem de aşağıdaki konuğun sonsuza kadar uyuduğu toprak saksıdan gelmiş olabileceği korkusuna engel olamıyordum. Diğer ihtimal de anahtarı olmamasına rağmen, varolmayan mekanların da soyulabileceğini düşünen ve gerçek ötesi algılarını geliştirmiş bir hırsızın maymuncukla içeri girmesiydi.

Ziyaretçi alt katta bir süre dolandıktan sonra kendisini benim yanıma getirecek merdivenlere doğru yöneldi ve basamakları tırmanmaya başladı. Kötülük için gelmişti. benim olduğumdam, burada birinin olduğundan haberli gelmiş olmasa bile, varlığı yaşayan bir bedene rastladığı anda onun mahvına yol açacaktı, çünkü özü böyle kurgulanmıştı. Çaresizlik içinde silüet halinde görünen apartmanın üçüncü ve dördüncü katlarındaki kendi bedenlerime baktım. Güvendelerdi, olağan yaşantılarının koruyuculuğunda günün bu saatlerinde tüketilebilecek sıvılardan içiyorlardı. Damarlarındaki sürekliliği ve gürbüzlüğü yitirecek olan bendim. Eğer seçimimi olduğum kişi için değil de apartmandaki seksen küsur adamdan biri olmak için yapsaydım, en azından bir süre daha herşeyin eskisi gibi devam edebileceğini düşündüm.

Konuk kaç adımda çıkıldığını ezbere bildiğim merdivenin son basamağında durdu. Kaygımın bütün üst sınırları aştığı o noktada ben, artık, varlığımın derinliklerinden gelen sesleri duymamak için saçma sapan şeyler, mesela bütün ömrüm boyunca gördüğüm insanların üstündeki elbise söküklerini düşünmeye başlamıştım. Tekrar içinde bulunduğum ana ve mekana döndüğümde gelenin çıktığı gibi ağır ağır aşağıya inmekte olduğunu farkettim. Basitçe, yukarıya gelmekten vazgeçmişti. Otuz saniye kadar sonra dış kapı açıldı ve ardından da usulca kapandı. Gittiğine emin olunca kadar bekledikten sonra ben de aşağıya indim. Ziyaretçinin kim olduğunu bilmiyor ve tuhaf bir şekilde artık merakta etmiyordum. Evi, apartmanı, şehri terk etmek için dış kapıya doğru ilerledim. Tam kilide elimi uzattığım sırada kapının üstündeki renkli camdan dışarıdaki, resmi giysiler giymiş birinin silüetini gördüm. Deminki konuk değildi, çok kısa bir an sonra adam aşağıya doğru eğildi ve kapının altından bir mektup atıldı, bu şimdi gelen, postacıydı. Mektubu elime aldığımda otuz yıl öncesinin tarihini

taşıdığını ve bana yazılmış olduğunu gördüm. Gönderenin hayatta olmadığını ve artık kaygılarının hiçbirinin benimle ilgili olmadığını biliyordum.

Bu birinci andı, ikinci anda tereddüt ettim bu kağıt kutuyu açıp açmamak konusunda, zarfı hızlı hareketlerle yırttım, üç, dördüncü anda kağıt parçasını okumadan ellerimde uzun uzun tuttum. Eğer gönderildiği zamanda bana ulaşmış olsaydı şu an apartmanın yukarılarda bir dairesinde benim de yaşıyor olabileceğimi düşündüm. Beşinci anda mektubu hala okumadan elimde tutuyordum. Son andı ve mürekkebi uçup iyice silikleşen cümlelerin ve harflerin arasında gözlerimi dolaştırmaya başlayacakken aniden çevremdeki herşeyin titremeye başladığını, binanın, eşyaların, salonlardaki ailelerin bütünlüğünün bozulduğunu, sanki dev bir salıncakta sallandıklarını farkettim. Oysa ki bu tür bir gidiş gelişten keyif alıyor gibi bir halleri yoktu, yüzlerinde dehşet ifadeleri görüyordum. Yer sarsılıyordu, çok güçlü, en derinlerden gelen, on saniye içinde bin yılda kurduklarımızı bu olmamış diye bozacak bir deprem. Uykudan uyandıktan sonra, ellerini ve yüzünü yıkamak ve yeniden kahvaltıyı hazırlamak, onarmaktansa herşeye yeniden başlanmasının daha kolay olması gibi. Bu sefer nasıl alınacağını bildiğim için, yitireceğim şeyle ilgili bir korku duymadım. Tam olarak on saniye süreceğini biliyordum ve artık zamanı tutmak ve akışını sağlamak için tek ben, nöbetçi kalmışım gibi, ona kadar sesli, saniye ritmiyle sayacaktım. Yukandan kafama düşebilecek sert bir parçanın görevimi durdurabileceğinin korkusunu duyarak, ama aralıkları bozmadan rakamları birer birer arttırmaya başladım. Bütün bu zamanlar süresince silüet halinde görünen binayı hızla çökerken ve seksen küsur kendimi havada eşyaların, eşlerin ve çocukların, ev eşyalarının, hobi için biriktirilen yeryüzüne ait türlü çeşit nesnenin ve parçalanan duvarların arasında uçuşurken gördüm. Seksen küsur adam yavaş yavaş ve teker teker yere kondu ve üstlerinde çelik ve betondan bir dağ oluştu. Galiba benim sürecim sona ermişti, öbürleri gitmişti, ben de birazdan kendimi yıkılmış bir şehrin altında bulacaktım. Sayılar ve zaman yavaş yavaş aktı, şehir usulca ilk kuruluşundan bu yana gelen huzursuzluk ve kusurlardan arındı. Tereddüt ettiğim ve saymayı duraklattığım anlarda akışın durduğunu, düşüşlerin donduğunu gördüm. Tuhaf bir şekilde bildiğimiz bütün kurallara ters olsa da çocuklar daha geç yere düşüyorlardı. Süreç tamamlandığında ve bütün aksi yöndeki sezgilerime karşın on sayısına ulaştığımda kendimin de onların arasında olacağımı düşünmeme rağmen eski evin sapasağlam ayakta ve benim de hala onun içinde olduğumu gördüm. Varolmayan, hayalet bir evi yıkabilecek kadar güçlü bir yer sarsıntısı asla olamazdı.

Arkasına yığılmış dev parçalar yüzünden dış kapıyı zorlukla açarak belki saatler sonunda dinecek bir toz sisinin içine daldım. Havadaki o pis sıcaklık kendisini oluşturan karmaşık etkilerin bir süre için güçlerini kaybetmesi yüzünden dinmişti. Benim buralara, bu şehire ve sokaklara gelmeden önce gitmekte olduğum yerin varlığını hatırladım ve adımlarımı sıklaştırdım. O dev toz bulutunun içinde, sisin dindiği yere doğru yürürken uçağımın tamirinin o an son hızla devam etmekte olduğunu biliyor, yıkıntılar içindeki bir şehirde bir taksi ve o taksiyi zamanında havaalanına götürecek bir yol bulup bulamayacağımı düşünüyordum.

ADNAN ÖZDEMİR

-I-

HATIRLAT DA HAZİRANIN SONLARINDA ÇOCUKLUĞUMU YAKALIM

Sen beni öpersen belki de ben Fıransız olurum

Şehre inerim bir sinema yağmura çalar

Otomobil icad olunur, Zarifoğlu ölür

Dünyadaki tüm kırk yaşından büyüktür.

-Senegalliler dahil değil.

Sen beni öpersen belki de bulvarlar iltihablanır

Çağdaş coğrafyalarda üretir cesetlerini siyaset bilimi

O vakit bir sufiyi tül darplarla gebertebilirsin

Hayat bir yanıyla güzeldir canım, sen de güzelsin.

-Yoksa seni rahatsız mı ettim?

Son Çift Darp

Sen beni belki de aşkımız pratik karşılık bulur

Ne ikna edici bir intihar biçimidir şimdi göz göze gelmek

Elbette ata binmek gibidir seni sevmek sevgilim

Elbette gayet rasyoneldir attan atlamak.

- Freud diye birşey yoktur.

Sen beni öpersen belki de ben gangsterleşirim

BSelki de şair olrum ve seni de aldırırım yanıma

Bilesin; göğsümde hangi yöne açmış tek gülsün

Yani ya bu eller öpülür, ya sen öldürlürsün!

- Haydi iç de çay koyayım.

Bağdat/bahar başları

-II-

'ÇARMIHA GERİLMİŞ'TEN AYRINTI

Annemi özledim. Özlemi anniyorum. Anlıyorum. Zehit bana ne söylediydi; hatıralanamıyor. Kurumlar ve kuramlar beni anneme üzüyor. Bende şiir yasabilme kabiliyeti varmış. Öyle söylüyorlar. Hakkımı aramamak istiyorum. Boş başıma dolaşmak istiyorum. Sosyalleşmemek istemek gibi bir hak tanınmak istendiriliyorduğum. Sahipsizim. Sonra sokakta dolaşırken kendimi anmak için herşeyi reasyonalize etmek durumunda kalıyorum. Bazı kediler rasyonalize olmak istemiyorlar. Annem rasyonel ne demek, ağlamıyor. Kendimi bana bırakmak istiyorum. Annemi özlediğim için kızlardan uzak duruyorum. Kızlar bana yaklaşmakda zorluk çekiyorlar. Köfteci de öyle. O da bana yaklaşmakda zorluk çekiyor. Canım akşamları daha çok sıkılıyor. Annem daha çok. Akşamları hava siyah oluyor. Havaya bakıyorum. Duvara bakıyor amcam. Sanki hiç birimiz duvar amcmadık. Bana salık verecek sevgiliyi doğrudan reddetmek durumundayım. Sonra kızlar bana önem vermemek konusunda tutarlılar. Annemi özleyince, annem yok ya hani, böylece Hayati'ye bakıp, Hayati'ye bakıyorum işte. Yani şey oluyor. Hayati benim hayatımdan etkili bir yere sahipmiş ben de hani Hayati'ye anneme bakıyorum ya, hah, işte Hayati'nin yani şey. Sonra dışarı bakanca bir küçük irrasyonel kedi görüyorum. Bu kedi bana aç aç bakıyor. ben ona artık annemi özlediğim için konuşmakmak istemediğimi ancak rasyonel anne kedisiyle gidip gitmesini işte istedim. Kedi bana bakıp gitti. Ben gece korkunca istediğim kitaplar okuyup, anlamadığım annelere saygı duyuyorum. Ataya saygı hamurumun içinde mevcut. Annem beni sevip özler. Ben de böylece yalnızken annemi düşünüp irrasyonel kedi gibi annemin peşinden gidemem. Sonra annemi de rasyo... Neyse!

Ah MUHSİN ÜNLÜ

2 (devamı)

Jack annesine hükmetmek ve onun tarafından hükmedilmek istiyorken, ona hükmetme fakat onun tarafından hükmedilmeme isteği ile ona hükmetmeme fakat onun tarafından hükmedilme isteği arasında gidip geldi sonraları.

Daha da sonraları ise ne annesine hükmetmeyi
ne de annesince hükmedilmeyi ister oldu.
Jack, Jill'in ona hükmettiğine inandı.

Ona hükmediliyordu,
hükmeden korkusu tarafından
Jill'in ona hükmetme arzusuna
yenik düşerek hükmedilmemek
için Jill'e hükmetme isteğiyle.

Jack inanıyordu ki, Jill onu yiyip bitiriyordu
Onun tarafından yiyip bitirilme isteğinden

Laing

Temel olarak hükmetmeyi ve hükmedilmeyi
Aynı anda isteyen iki insan
Hükmeder ve hükmedilir

Jill hükmedici hükmedilme saplantısından gelen
Jack'in hükmedilmişliğine tutsaktı
Jack ise Jill'in ona hükmetmemesinden gelen
bu tutsaklığın tutsağıydı

Jack tutsaktı, hükmedilme korkusuyla
Jill tutsaktı, hükmedilme saplantısıyla

Oysa ki,
Jack'in bu korkusu, kendi hükmetme isteğinin
tutsağı olmaktan kaynaklanırdı
Jill'in bu saplantısı ise, hükmedilme saplantısının
tutsağı olmaktan

KAOTİK YAKINMALAR

neyim varsa,
hakkım olmadan elde
ettim

yani
yani

benim olan herşeyi
çaldım

hepsini
çaldım

çünkü
çünkü

hakkım değildi
yani
yani
çünkü
çünkü
çaldım

hakkım değildi
yani
çünkü
çaldım

Pozitif ve negatif bağlantılar
Negatif: Kaybedemem. Ne yaparsam yanlıştır.
Pozitif: Kazanamam. Ne yaparsam doğrudur.
Yapıyorum, çünkü doğrudur.
Doğrudur, çünkü yapıyorum.

Türkçesi: GALİP BÜYÜKYILDIRIM

Psikiyatrinin Biyomedikalizasyonu

(Eleştirel Bir inceleme)

Carl I. Cohen

GİRİŞ

Psikiyatride biyomedikal modelin yükselişini en iyi gösteren olgu, Amerikan Psikiyatri Birliği'nin (APA) 1992 yılı toplantısında Yeni Araştırmalar Oturumları'nda sunulan 627 makaleden %86'sının biyomedikal yönelimli olmasıdır (APA, 1992). "Genç araştırmacılar" tarafından sunulan 227 makaleden %88'inin biyomedikal merkezli olması, psikiyatrinin geleceği konusunda özellikle bir fikir vermektedir. Gerçekten de, bugün neredeyse bütün psikiyatri departmanları biyomedikal araştırmalara katılan kişilerce yönetilmektedir, oysa otuz yıl önce bu mevkilerde büyük oranda psikoanalistler bulunuyordu (Bader, 1992). Elbette zihinsel bozuklukların biyolojik temellerini araştırmak özünde yanlış bir şey değildir. İnsanlar biyolojik yaratıklardır ve açıktır ki- normal ya da anormal- bütün insan davranışlarında biyolojik faktörlerin etkisini kabul etmek gerekir. Burada ilgilendiğim şey, biyolojik indirgemeciliğe yönelik son eğilimlerdir; yani bir kaç düzeyde.(Örneğin, toplumsal psikolojik) ortaya çıkan fenomenlerin tek bir düzeyde (biyolojik) açıklanmaya çalışılmasıdır.

Biyolojik indirgemeciliğin temeli, her biri önceden verili ve kendi başına varolan bir şey olarak tasarlanan tek tek parçalarla işe başlayan, doğal dünyaya ilişkin Kartezyen görüşten çıkar. Daha

sonra bu kendilikler (antiteler) işleyen bütünsel bir sistem oluşturacak şekilde bir araya gelirler: "Nedensellik çizgileri parçadan bütüne, atomdan moloküle, molekülden organizmaya, organizmadan topluluğa doğru gider. Toplumdaki gibi doğanın tümünde de parça ontolojik olarak bütünden öncedir". (Levins-Lemontin, 1985) Bilimsel çalışmalarda nesneleri incelemek için çoğu zaman yalıtlamak ve soyutlamak zorunlu olmakla birlikte, sonunda bu nesneler diğer nesnelerle ve bütünle etkileşimlerini anlamak için tekrar bütünleştirilirler. Örneğin, bir araştırmacı limbik sistemi tek başına inceleyebilir, ama edinilen bilgi daha sonra diğer sistemler bağlamına yerleştirilmelidir. Bu nedenle, çoğu zaman "pozitivizm" denen Kartezyen yaklaşıma alternatif bir konum, nesneleri birbiriyle geçişmesi ve bütünle ilişkileri içinde gören "ilişkisel" (ya da "diyaletik") yaklaşımdır.

Kuşkusu insani gereksinimler ve davranışlar temel olarak, -tarihten ve kültürden geçerek gelen gereksinim ve davranış çeşitliliğiyle kendini gösteren -toplumsal dünyaları tarafından belirlenir. Ancak, insan doğasına ilişkin değişmez, atomistik bir görüşü savunanlarla, değişebilir, evrilen bir yapıdan yana olanlar arasındaki kavga son bir kaç yüzyıldır süregitmektedir. İlk görüş, statükoyu desteklediği için Batı toplumunda kapitalizm iyice yerleşir yerleşmez, mevcut toplumsal yapı tarafından teşvik ve finanse edilmiştir.

Psikiyatride biyoloik indirgemecilik bir kaç işlevi yerine getirmektedir:

1- Sorunları toplumsal/bağlamsal kökenlerinden saptırarak bireysel olana yöneltir. Bireysel ya da biyolojik ögelerden, çıkış noktası olarak yararlanılarak, insan davrranışları "dürtüler", içgüdüler, nöro kimyasal maddeler ve genler gibi değişmez içsel niteliklere atfedilirler.

Dış dünya sadece önceden var olan bu ögelerde düzeltmeler yapar.

2- İnsani ve toplumsal sorunlar bilimsel bir kisve altında profesyonelleştirilir; kamuya açık tartışma alanından uzaklaştırılarak, burada uzmanlarca tartışılır . (Conrad 1980).

3- Araştırma nesneleri seçici olarak belirlenir. Diyelim nörokimya meşru bir araştırma nesnesiyken, işyeri olmayabilir. Bourdieu (Thompson, 1984'te aktarılmış) bu fenomone "Simgesel Şiddet" adını vermiştir. Dikkatler bazı bilgilere çevrilirken diğer kaynaklar görmezden gelinir. Çoğu zaman bazı bilgi kaynakları, bazı mantık türleri,(bağlam ve anlam gibi) bazı informasyon tipleri küçümsenir. Özgül bir talebi karşılamayan informasyon "yumuşak" ya da "öznel" olduğu için dışlanır ve bir takım seçenekler önemsenmez.

4- Biyoloik bileşenlerin görece daha etkili olabileceği bazı zihinsel bozukluklarda bile indirgemeci model, çevrenin etkilerini en aza indirme eğilimindedir. Örneğin, ciddi akıl hastalıkları olanlar arasında görülen evsizlik, aslında onların hastalıklarından kaynaklanan bir şey olarak görülür. Aynı şekilde, şizofrenisi olan kişilerde görülen işsizlik oranı yüksekliğinin genel işsizlik oranlarının yüksekliği ya da üst düzeyde verimli çalışanlara duyulan gereksinim gibi ekonomik etkenler yerine, onların hastalıklarına bağlı olduğu düşünülür.

İlk bakışta insan davranışlarına ilişkin biyoloik indirgemeci model saldırılması kolay bir hedef gibi görünebilir. Ancak bu bakış açısı birkaç nedenle yaşamını sürdürmekte ve gelişmektedir. Birincisi, her ne kadar "insan davranışları" tanım gereği normlar ve rollerle ilişkili konuları akla getirse de, biyolojik modelin iddiası, nesnellik ve bilimsel kesinlik olmuştur. Bilim; dinsel ve politik otoritenin çökmesiyle geride kalan bir kaç meşru otoriteden biridir. Fiziksel bilimlerin yöntemlerini izleyen herhangi bir model, meşruiyet iddiasını da taşır. Nozolojik sınıflandırmaların, esoterik terminolojinin ve istatistik işlemlerinin kullanılması, kültür ya da sınıf önyargılarından bağımsız bir nesnellik görünümü verir.

Biyolojik bakış açısının egemenliğinin ikinci nedeni, Colletti'nin (1975) gözlemlediği gibi, "Kapitalizmin kafası üzerinde durmasıdır." Bu yüzden kapitalizmde bireyler çoğu zaman işgüçlerini satmakta ve pazarda mal satın almakta görünüşte özgür, artık kişisel bağlarla değil parasal alışverişler yoluyla bağlanmış tek tek atomlar olarak hareket ederler. İnsani etkileşim, şeyler arasındaki ilişkiler biçimini alır -insan düşüncesi ve fiziksel güç alınıp satılır. İnsanlar kendilerini her türden kurumsal ürünün (örneğin, para, rütbe, mevki) birikimi aracılığıyla kavramsallaştırmayı öğrenirler. Bununla birlikte, bu yüzeysel bağımsızlık düzeyinin altında geniş toplumsal, ekonomik ve politik bağlantılar yapısı bulunur. Örneğin, bu güçler kişileri yaşamak için işgüçlerini satmaya zorlar; iş ortamı eşit bir ekonomik alışveriş değil, patronun büyük oranda işçiden yararlandığı bir ortamdır.

Bu bireysellik anlayışı egmen ideoloji tarafından beslenir ve reklamlar, politik söylem ve medya yoluyla pekiştirilir.

Son olarak, bir toplumda süregiden şeyler temel toplumsal üretim tarzını, yani kapitalizmi destekledikleri oranda (destekleme düzeylerine göre) seçilir ve kuramsal olarak pekiştirilirler (Kovel, 1980). Bu egemenlik çoğu zaman gizli, örtük bir egemenliktir. Biyomedikal bakış açısı da toplumsal gerçekliğin bazı yönlerini mistifiye etmenin, inandırıcı bir yolu olmuş ve ödüllendirilip özendirilmiştir.

BİYOLOJİK PSİKİYATRİNİN ÇARPITMALARINA ÖRNEKLER

1- Nesnellik Efsanesi

Gerçi fiziksel bilimler dahil bütün bilimlerin toplumsal faktörlerden etkilendiği açıktır (Aronowitz, 1988), ancak, insani bilimler ideolojik çarpıtmalara özellikle yatkındırlar. Barthes (1968) masum bir dünya okumasının olamayacağını belirtir. Fiilen bütün algılar yorum gerektirirler. Toplumlar bir ölçüde dilin koşulladığı toplumsal anlamları gerektiren normalar, kurallar ve yasalarla bir araya gelirler. Bu nedenle bütün bilgiler dilin tam ortasında dururlar (Vega -Murphy, 1990). Klinisyen, birine "paranoid" tanısı koymak için davranışları bağlamı içinde incelemeli ve akla uygunluğunu saptamak için karmaşık kültürel normlara başvurmalıdır (Ingleby, 1980). Bu, delilik göndermelerinin ister istemez gündelik kültürel anlayışlar içine kök saldığı anlamına gelir ve bunun sağduyuyu aşan bir yerde (yani, "nötral" bilimsel otoritede) yerleşebileceğini kurmak yanıltıcı our (Coulter, 1973). Üstelik, yukarıda belirtildiği gibi, bilimsel girişimler hangi soruların sorulacağını ve hangi değişkenlerin kullanılacağını seçerler. Belli değişkenler yaratma eylemi, dünyanın nasıl algılandığına ve bölündüğüne ilişkin bir önermedir. Bu apaçık sınırlılıklara karşın biyomedikal model nesnellik görünümü vermek için sıklıkla karmaşık sınıflandırmalardan ve istatistik işlemlerinden yararlanır.

2-Biyolojik "Tetikleyiciler" Yanıltmacası

Biyomedikalciler davranışsal fenomenlerin moloeküler düzeyden "kaynaklandığı" ya da "tetiklendiği" şeklindeki Kartezyen konumu savunmakla, herhangi bir davranış açısından, fenomenlerin aynı zamanda farklı düzeylerde ortaya çıkma olasılığını gözardı ederler (Rose,1982). Örneğin konuştuğum zaman aynı zamanda hem kimyasal, elektrofizyolojik, motor değişmelerden, düşünce süreçlerinden, v.b. geçiyorum, hem de yakın çevrem üzerinde etkide bulunuyorum. Sözel düşünceyi yaratan da çeşitli düzeylerdeki eş zamanlı süreçlerin bu bütünselliğidir.

3- Tedavinin Nedenselliği Gösterdiği Yanıltmacası

Tedavinin nedenselliği gösterdiği varsayım psikiyatrik literatürde geniş olarak kabul görmüştür. Örneğin, önde gelen bir psikofarmakolog olan Jerrold Bernstein (1981) şöyle yazmaktadır: "İlaçlara verilen klinik ve biyokimyasal yanıtlar, duygulanım hastalıklarında biyokimyasal bir etiyolojiyi destekleyen bir çok yararlı bilgi sağlamıştır." Bazı durumların biyolojik müdahaleden yarar gördükleri doğru olsa da, bu müdahalelerin patojenle bir ilişkileri olup olmadığı konusunda bir anlayışa sahip değiliz. Yani, tedavi nedenselliği göstermez (nedenlere işaret etmez). Örneğin kafaya gelen bir darbeden kaynaklanan ağrıyı tedavi etmek için de , aybaşı ağrılarını tedavi etmek için de aspirin kullanabiliriz. Üstelik depresyon gibi bazı örneklerde psikoterapi de farmakoterapi (ilaçla tedavi) kadar etkili olabilir. (Goleman,1989). Biyolojik varlıklar olduğumuz ortadadır; bu yüzden, depresyonun bir ölçüde fiziksel temelleri de vardır. Ancak, onun sadece biyolojik olduğunu savunmak, mermi yarasının derideki bir delikten 'kaynaklandığını' ya da veremin bir basilden 'kaynaklandığını' savunmak kadar anlamlıdır. Bu fenomenler çevresel bağlamdan ayrılamazlar.

4- Kategorik Hatalar

Biyomedikal araştırmacılar Ryle'nin (1949) "Kategorik Hatalar" dediği şeylere de duyarlıdırlar. Bu toplumsal fenomenlerin yanlış biyolojik kategoriler içine sokulduğu bir indirgemecilik şeklidir. Örneğin son zamanlarda kişilik özelliklerini altta yatan biyolojik (genetik) bir özelliğin gösterimi gibi görme eğilimi vardır. (Presidential Lecture,1989). Bununla birlikte, tanım gereği kültürel ve toplumsal betimlemeler içeren ve tamamen oturması yıllar alan karmaşık insan davranış paternleri ve yatkınlıkları kümesinin altta yatan bir biyolojik etkene bağlanıp bağlanamayacağı (ciddi) bir mantık sorunudur. Bu yüzden, kişilik gibi daha yüksek örgütlenme düzeylerine doğru gittikçe diğer düzeylerle bir ilişkisi olmayan bütünsel yeni bir ilişkiler kümesi gözönüne alınmalıdır. Saldırgan, özgeci ya da edilgin genlerden söz etmenin anlamı yoktur. Ayrıca insanları bir özellik açısından pozitif ya da negatif diye ikiye ayırmak net ve derli toplu olsa da, gerçek dünyada varolan bütün değişim aşamalarını karanlıkta bırakır (karş: Mirowsky -Ross,1989).

5- İstatistiğin Yanlış Yorumlanması

İstatistikler çoğu zaman nedenselliği göstermek için kullanılmışlardır. Örneğin, benim yaşımla ulusal borç miktarı son derece bağlantılıdır. Ama benim yaşımın borcun artmasına neden olması olanaksızdır. Bir başka çarpıtma, ortamın "denetlendiği" ve böylece hiçbir etkisinin olmadığının varsayılmasıdır. Diyelim, gerçekte yalnızca belli ortamlarda genetiğin etkilerini gösteren evlat edinilmiş ikiz çalışmaları, "yetiştirme ile doğa"nın karşılıklı etkilerini göstermek için kullanılır. Bu ikizler bir

başka ortamla karşılaşsalardı, genetik etkiler tamamen farklı olabilirdi. Sorun, ortamın genler üzerinde karşılıklı ve derin etkilerinin olabilmesidir. Çoğu zihinsel hastalıktan önemli ama görece düşük varyans yüzlerinde genetik faktörlerin sorunlu olduğunu gösteren kanıtlara rağmen (Lewontin, Rose-Kamin, 1984; Weiner, 1985), şöyle ifadelere sık rastlanır: "Zihinsel hastalıkların büyük oranda genetik olarak belirlenmeleri mümkündür." (Lamb-Zusman, 1979). Bu sorun genetiğin ya da biyolojinin zihinsel hastalıkla birlikte olup olmaması sorunu değildir; biyoloik yaratıklar olduğumuza göre, bunların kesinlikle bir rolleri olmalıdır. Sorun istatistiksel bir birlikteliği nedensel olarak değerlendirerek çarpıtmak ya da açıklanan değişkenlerinh %90 kadarından sorumlu olan diğer faktörleri görmezden gelmektir. Ortamın ve biyolojinin karşılıklı etkilerinin gözlenebileceği yer, kesinlikle çoğu zaman "gürültü" olarak ele alınan bu son durumlardır.

6- Araştırma Gereçlerinin Taraflılıkları

Bir çok araştırma gereci biyoloik müdahalelerle düzeltilen ögeleri öne çıkarma ve düzeltilmesi o kadar kolay olmayanları da en aza indirme ya da gözardı etme eğilimindedir. Üstelik hedeflenen ögeler bile (istatistiksel olsa da) ancak kısmi bir düzelme gösterebilirler. Örneğin, farmakolojik araştırmalarda sık kullanılan Kısa Psikiyatrik Derecelendirme Ölçeği hezeyanlar ve varsanılar gibi belirtileri araştırır, ama ilacın kişilerarası ve mesleki işlevleri, yaşam kalitesini, diğer organ sistemlerini, v.b. nasıl etkileyebileceği (yani, yan etkiler) konusundaki soruları ihmal eder. Bazı belirtileri hedeflemenin yanlış bir tarafı olmayabilir, ama böylece klinisyenler ve halktan kimseler çoğu zaman ilacın daha geniş alanda etkili olabileceğine inanmaya yönelirler. En son " drug du jour" (günün ilacı) olarak Prozac'ın yükseliş ve düşüşü bu noktayı göstermektedir.

TARİHSEL ve EKONOMİK GÜÇLER

Bu yüzyılın ilk iki onyılı boyunca psikiyatrinin biyomedikalizasyonunda nihai sürükleyici güç olarak hizmet eden bir kaç olay oldu. Sağlıkta ev devaları ve patentli ilaçlardan hekimler, hastaneler ve eczacılarca sağlanan profesyonel bakıma doğru bir dönüşüm oldu. Ehrenreichs'e (1979) göre "çalışan sınıf kültürünün içsel bir parçası olan hizmetler, sınıfın dışında düşünülüp tasarlanan metalara yenik düştüler" (sa.15). Yeni egemen biçim olan allopatik tedavinin hegemonyası tıp eğitimi ve ruhsatlama üzerinde sıkı bir denetim kuran ve aslında homeopati ve osteopati gibi rakip tedavi biçimlerini ortadan kaldıran 1910 Flexner raporuyla güvenceye alındı. Hekimler arasındaki bu değişikliklerin ardından, reçeteli ilaçların kullanımında ve ilaç endüstrisinde dramatik bir gelişme oldu. 1930 ile 1960 arasında ilaç satışı on kat arttı. Bu dönemde kişi başına gerçek profesyonalize tıp harcaması ikiye katlandı (Caplan, 1989).

Psikiyatri diğer tıp dallarının gerisinde kalsa da, bir kaç tarihsel olay tıptaki değişmelere koşut seyretti. Kovel (1980) Amerikan Psikiyatrisinin modern biçimini aldığı dönemi 1905-1910 yılları olarak belirler. Psikoanalitik kuramın tıbbın denetlediği egemen ruh sağlığı ideolojisi olacak şekilde Ruh Sağlığı Hareketiyle kaynaşması bu dönemde oldu. Bu iki hareket "zihin"in nesneleştirilmesine; zihnin geliştiği tarihsel ortamdan ve bağlamdan koparıldığı yeni bir psikoloji söylemi yaratılmasına yolaçtı. Bu süreç zihin metalaşmasına da neden oldu. Buna göre, eğer A durumunun B durumundan daha kötü olduğu ölçülüp saptanırsa, bu ayrımlar zaman ve/ veya para olarak nicelleştirilebilirdi.

Ayrıca Freud'un 1909'da Birleşik Devletler'i ziyareti, psikiyatri dünyasının akıl hastanelerinden gündelik hayata doğru genişletme çabasına tam zamanında eklenen bir unsur oldu. Böyle bir genişleme; terapötik başarısızlık anıtları işleri gören ruhsal kurumların kasvetli durumlarının sonucu olarak- zaten bekleniyordu. (Grob, 1983). Böylece örgütlü psikiyatri bu kurumlar dışındaki ruh sağlığı klinikleri, çocuk rehberlik merkezleri, poliklinik birimleri ve araştırma kurumları gibi yerlerde meşru bir temel oluşturmaya başladı (Seull, 1990). Ancak , bu ülkede Freudcu kuramın daha radikal içerimleri, dikkatler duygusal bozuklukların bilinçdışından bilince çıkarılarak tedavi edilmesine yöneldikçe, ivme kazandılar (Kovel, 1980). Daha önemlisi, Freudcu kuramın, biyolojik temeli, onun tıbbi merkezi olarak korundu: "Psikoanalizin üzerinde kurulduğu temel model hastalık modelidir, çünkü nörotik davranışı beden içinde bulunan kusurlu bir psikolojik sistemin insafsızca açılıp ortaya çıkması olarak betimler" (Scheff, 1966, sa.9.). 1920'lere doğru psikoanalitik hareket ruh sağlığı kategorilerine uyum sağladı ve Amerikan Psikoanalitik Birliği tıbben egemen dernek haline geldi.(Kovel,1980).

1960'larda psikiyatride ortaya çıkan toplumsal yönelimli felsefe, daha geniş toplumsal hareketin bir parçası olarak gelişti. 1970'lere doğru yönetim vites değiştirdi ve toplumsal yönelimli programlara verilen önem giderek azaldı. Psikiyatri'de epey değişikliğe uğradı. Toplum ruh sağlığı hareketinin elim "ba-

şarısızlığı"na dayanarak, biyomedikal modele dönüşü meşrulaştıran ikna edici bir mitoloji uyduruldu. Biyomedikal yönelimli psikiyatri yeni ideolojiye çok uygundu; dış toplumsal etkenlerden çok içsel mekanizmaları vurguluyordu.

Bu dönüşüm ekonomik olarak üç düzeydeki kuvvet tarafından yönetildi: üçüncü -kesin ödemeleri, ilaç sanayi ve hükümet fonları. İlkine bakarsak.1970'ler sırasında pahalı psikiyatrik servislerin maliyet-verimlilik oranları giderek artan bir şekilde psikologlar, sosyal çalışmacılar ve danışmanlar tarafından sunulan, benzer daha ucuz servislerle karşılaştırılıyordu. Psikiyatristler, zihinsel hastalığın biyolojik temellere dayandığını savunarak hem psikiyatriyi tıbbın ana gövdesine yeniden bütünleyebildiler, hem de biyomedikal bir durumu tedavi ettikleri için daha yüksek ücretler talep ettiler (Bader,1992). Sigortacıları, biyolojik durumları dışlamak için ilk değerlendirmelerin psikiyatristlerce yapılmasının zorunluluğuna inandırarak, ruh sağlığının bütün boyutlarında hekim-psikiyatristlerin merkezi bir rol oynamasını sağlayacak girişimlerde bulundular

Biyomedikal model aynı şekilde ilaç sanayisinin büyük mali desteğinden de yararlandı. İlaç şirketleri tıp merkezlerinde çok sayıda araştırma finanse ettiler ve bu onların hekimleri hastane tabelalarında bulunan ilaç listelerine kendi ürünlerini eklemeye yönlendirmelerini sağladı. Bir satış yöneticisinin dediği gibi: "Herhangi bir ilacı üniversite hastanesi tabelasına sokabilirim . Verimli araziyi -biraz araştırma parasına aç olan doğru kişiyi- hemen bulurum. Araştırmacının bu para karşılığında ilacı tabelaya sokmakta bana yardımcı olacağını bilirim" (Wilkes-Shuchman,1989). Kessler (1991) önde gelen 16 ilaç şirketinin desteklediği sempozyum sayısının 1974'te 7519 iken 1988'de 34688'e çıktığı (ki bunun bedeli 85.9 milyon doları aşmaktadır) gözleminde bulunur ve bu sempozyumların -denetlenmemiş çalışmalar sunmak, destekleyicinin (sponsor) ürünü üzerinde gereğinden çok durmak ya da bu ürüne ilişkin el ilanları gibi ek özendirici etkinliklerle bir araya getirmek gibi yollar nedeniyle- taraflılıklara özellikle duyarlı olduklarını ekler. Gerçi araştırmacı ile ilaç şirketi arasında karşılıklı bir ilişki olmalıdır, ancak araştırma fonlarının kıtlığı akademik hekimleri kolayca endüstriyel manipülasyonun kurbanı yapar.

Tıp dergileri de ilaç şirketlerinden önemli oranda reklam desteği alırlar. Bir çok dergide çoğu zaman içindekiler tablosundan önce reklamlar gelir. Messinger (1990) Amerikan Psikiyatri Birliği'nin resmi dergisi American Psychiatric Journal'un 4.65 dolara satılıp 51 sayfa reklam içerdiğine; aynı şekilde Archives of General Psychiatry'nin 41 sayfayı reklamlara ayırdığına ve 4.15 dolara satıldığına dikkati çeker. Buna karşılık, sırayla sıfır ve üç reklam olan Biological Psychiatry ve Comprehensive Psychiatry 24.85 ve 19.50 dolara satılmaktadır. Özellikle yaşamak için ilaç gelirlerine ihtiyaç duyan küçük dergilerde makalelerin ağırlıklı olarak reklamcıların saldırısını önleyecek şekilde yayınlandığına ya da sanayi destekli çalışmalar olan ve emsal bir gözden geçirmesi olmayan özel ek sayılar içerdiğine ilişkin bildiriler vardır (Kessler,1991; Wilkes-Shuchman, 1989).

Doktorun vizitin sonunda bir reçete yazacağı beklentisi (gerçekten genelde böyle olur), psikiyatride biyomedikal egemenliğin sürmesine yardımcı olur. Reçete yazma davranışı, sorunun biyolojik temelini gösterir. Hastayı psikolojik zorlukların bağlamsal nedenlerinden uzaklaştırmakla kalmaz, aynı şekilde reçeteyi yazanları da psikososyal etiyolojileri küçümsemeye götürür. Kleinman ve Cohen (1991) bunun-hekimleri akıl hastalığını bireyselleştirmeye ve ekonomik/toplumsal etkenlerin önemsiz olduğunu varsaymaya yöneltecek şekilde- ilaç reklamları tarafından nasıl pekiştirildiğine işaret etmişlerdir.

Yönetimdeki biyomedikal yaklaşımlara doğru dramatik kaymayı temsil eden ve 1990'ları "Beyin On-yılı" diye adlandıran NIMH'ın (Ulusal Ruh Sağlığı Enstitüsü) o zamanki yöneticisi Lewis Judd enstitünün zaten "çok sayıda nörosayns (sinirbilim) ve psikoloji araştırmasını "desteklediğini kaydederek, kendisinin de bu temele dayanacağını, onu genişletip ileri götüreceğini belirtmişti (Sargent, 1988). Bunun somut anlamı, örneğin 1987'de şizofreni araştırmalarındaki 97 NIMH ödülünden sadece 6'sının psikososyal rehabilitasyon ya da biyoloji-dışı önleme stratejilerine verilmesidir.(Schizophrenia Bulletin, 1989). Iowa Senatörü Harkin'in açıkladığı gibi. "Sağlık harcamalarına yılda 700 milyar dolar ayırıyoruz, ama bunun %1'den azı önleme çalışmalarına yöneliktir.(Psychiatric News, Nisan 5,1991,sa.1).

Psikiyatride teknoloji tıbbın diğer dalları kadar hızlı gelişmediyse de, PET, BEAM, Uyarılmış Potansiyel gibi çeşitli yeni teknikler için büyük bir pazar potansiyeli vardır. Bu yöntemlerin bir çoğunun tanısal değeri çok az olmakla birlikte, uygulamacılar arasında çoktandır yaygın bir pazar bulmuşlardır.

Psikiyatrinin yirminci yüzyıl boyunca büyümesinin ve gücünün kaynağı, bir ölçüde Batı biliminin (insani ve insandışı) doğayı denetim ve egemenlik altına alma hedefleriyle kurduğu ittifaka kadar götürülebilir. (Aronowitz,1988). Bu hedefler, sosyoekonomik sistemin gereksinimlerini de yansıtır. Örneğin, bu yüzyıl süresince kapitalizm, karları azamiyle çıkarmak için, tüketimi ve toplumsal gerçekliğin teknik denetimini arttır-

ma gereksinimi duymuştur. Bu, sonuçta tüketimin de artması için, moralitenin izin vericiliğinin gevşemesi gibi bir paradoks yaratır. Buna alternatif olarak hem toplumda, hem de işyerinde isyanı önlemek için denetimin de artması gerekir, çünkü çalışanlar karar-verme sürecinden kopmuş; basit, can sıkıcı, akıldışı işlere verilmişlerdir. İdeal olarak bu denetimin mümkün olduğunca görünmez kılınması gereklidir. Ruh Sağlığı ethosu, insanları ahlaki açıdan uyumsuz (yani, kötü) biri değil de, hasta olarak yeniden tanımlayarak sapkınlığın teknik denetiminin güvenceye alınmasına yardımcı olmuştur(Kovel, 1980).

Bilimsel akıl yürütme ve denetim, tanı kategorilerinin ve "nesnel" (dışsal) belirtilerin hastalık göstergeleri olarak kullanılmasında da kendini gösterir. Bu yüzden DSM-III özneleraası (intersubjective) bir diyalogdan çok, "nesnelleştirici bir bakış" ister (Kovel, 1980). Gerçekten de, ondalık noktasının sağındaki iki rakamı bile hesaba katan beş rakamlı DSM-III tanı kodları, tanıların her birinin yüzde bir sınırları içinde kesinlik taşıdığı izlenimi verir (Brown,1987). Mirowsky ve Ross (1989) tanı kategorilerinin unsurlarını yıldız kümelerine benzetirler; yani ayrı ayrı (sınırları belli) bir şey oluşturuyor gibidirler, ama birbiriyle gerçek bir bağlantıları yoktur. DSM-III'ün tekbiçimliliği, öngörülebilirliği ve düzeni vurgulaması, "beklenmeyenleri bertaraf etme" çabasıdır(Farber, 1990). Aynı zamanda meslek içinde bir tür "yukarıdan denetim" sağlar(Brown, 1990); fabrika bandında çalışanlar nasıl üst basamaktaki profesyonellerin yarattıklarını izlemek zorundaysalar, pratisyenler de tekbiçimli bir taksonomiyi(sınıflama tarzını) ve dünyayı görme biçimini izlemek zorundadırlar.

BİYOMEDİKAL EGEMENLİĞİN KIRILMASI

Bu tarihsel uğrakta, biyomedikal model, alternatif paradigmalar üzerinde önemli bir ekonomik, ideolojik ve politik hegemonya kazanmıştır. Bu egemenliği azaltmanın olasılıkları, hemen olmasa da, biyomedikal modelin kendi çelişkileri içinde bulunabilir. İnsanların hayvanlara benzedikleri ve davranışlarının tümüyle öngörülebileceği (ve denetlenebileceği) inancı gündelik hayatta önceden görme yeteneğini yanılsamalı hale getiren bir çok rastlantı ve güç tarafından boşa çıkarılmaktadır(Scheibe,1979). Ortalamalarla ve soyut genellemelerle uğraşan ve sanayi toplumunun kitleleri manipüle etme gereksinimine daha uygun olan modern psikoloji, tek tek bireylerin deneyimleri ve sorunlarıyla ilişki kurmayı giderek daha zor bulmaktadır. (Tolman, 1991). Son olarak, biyomedikal model pahalı tıbbi teknolojilere ve terapilere dayanmaktadır. Üstelik, bu günkü stratejiler akıl hastalığının biyoloji-dışı nedenlerini ciddiye almadığından, yeni akıl hastalarının sayısı büyümeye devam etmektedir. Yine biyolojik psikiyatri güncel olarak psikiyatrik bozukluklardan acı çeken insanların sayısını önemli oranda azaltmamıştır. Bedelleri yükselmeye devam ettiği, akıl hastası sayısı arttığı ve ruh sağlığı sorunlarını tedavi edecek klinisyenlere erişilme oranı düşük kaldığı sürece, tüketicilerin alternatif bakım kaynakları aramaları mümkündür.(Albee, 1990)

Ülkedeki politik gündem kaçınılmaz olarak toplumsal sorunlara yönelmeye başlayacak ve biyolojik psikiyatri hem toplumsal durumlara karşı kayıtsızlığı, hem de statükoya bağlılığından dolayı saldırılara özellikle duyarlı olacaktır. Yeni paradigmaların, biyolojik, psikolojik ve toplumsal kuvvetlerin diyalektik etkileşimini incelemesi gerekecektir. Böyle bir paradigmanın çıkış noktası, özgül olarak, insanların toplumsal hayvanlar olduğu Aristocu anlayışına, ya da toplumsal varlığın bilinci belirlediği Marksist tezine yakın olarak, toplumsal dünya olacaktır. Bu model, daha geniş toplumsal ve tarihsel kuvvetlerle kişisel yaşam öyküsü arasındaki gerilimi açıklayabilecektir. Böyle bir paradigma kişisel anlam ve iletişimlere, aile ve arkadaş ağlarına, cinsiyet farklarına ve kültürel yaşama duyarlılığı gerektirecektir(Messinger, 1990; Tolan, Keys, Chertok-Jason, 1990). Yeni bir psikiyatri, dünyamızın zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtacaktır. Son olarak, yeni bir psikiyatri, bugünün psikiyatrisinden farklı olarak, öz-eleştiri yapabilen ve kendi üzerinde kafa yorabilen bir psikiyatri olmalı, yani hem ideoloji, algılama ve kavram gibi gözlemci önyargılarını, hem de hasta/özne ile klinisyen/araştırmacı etkileşimlerini etkilerini açıklayabilmelidir.

Biyolojik psikiyatrinin insan yaşamının büyük bölümünü klinik ya da biyolojik antitelere dönüştürme telaşı hem bilimsel, hem de sosyopolitik zeminlerde giderek artan bir kuşkuyla karşılanmaktadır. Biyolojik psikiyatrinin insani meselelere kısıtlı bakış açısını gözden geçirirken, büyük şarkıcı Peggy Lee'nin "Demek, hepsi bu mu?" diye sızlanan sözlerini anımsarız.

Türkçesi: HAKAN ATALAY

Okula başladıktan kısa bir süre sonra yaşamda hemen her şeyin ikiye, üçe, dörde, beşe, ayrıldığını dehşetle farkettim. Bir sınıflama yapılıyordu. Önce bütün bölünüyor, sonra bölünen parçalar kendi içlerinde tekrar tekrar parçalara ayrılıyordu. Canlılardan cansızlara uzanan çok geniş bir yelpazede kaybolmanız, memelilerden et oburlara, mevsimlerden bulutlara, fiillerden eş anlamlılara

İkiye Ayrılır

savrulmanız, sınıflamanın hiçbir çıkışa izin vermeyen dikenli tellerle çevrili olduğunu görememeniz ve sonunda ona takılıp yaralanmanız işten bile değildi...

Okuduğum, öğrendiğim, gördüğüm ya da yaşadığım her şey için geçerli olan katı bir kuraldı bu... Aklıma gelebilecek ya da gelemeyecek her şey için... Asla çıkış yoktu. En akıllı, en güçlü, en dokunulmaz olanlar bile herhangi bir sınıfla-

manın içinde yer almaktan kurtulamıyordu. Ve ne gariptir ki, bu koyu renkli kural da kendi içinde ikiye ayrılıyordu:

1- Net olanlar (sınıflamalar) [örnek: Sesli harfler - sessiz harfler]
2- Bulanık olanlar (sınıflamalar) [örnek: Ayşe topu at - Ali topu tut]

Neden top hiç havada kalmaz..? Ya da Ayşe'yi seven, Ali'den de nefret eden Ahmet araya girip topu kapmaz..?

Şimdi bu karabasanı hissedenler ve hissetmeyenler gibi bir sınıflama da ben yaparsam ve sizin de hissedenler kümesine girdiğinizi varsayarsam. (Küçümseyerek: "Hiç sanmıyorum!) önünüzde iki seçenek var demektir:

1- Onu, sizi sıkmayan bir oyun haline getirebilirsiniz... Bu da, kurtuluşun olmadığını bilmenizin sizi daha çok bunaltmasını engelleyebilir... Yani bir anlamda şanslı olduğunuz bile söylenebilir belki.

(**Örnek:** Artık dayanamadığınızı ve tek çıkışın kendinizi öldürmek olduğunu düşündüğünüzde önce bunun yöntemlerinin kendi içinde üçe, dörde, beşe... ayrıldığının sonra da durumun komikliğinin farkına varıp ölmekten vazgeçebilirsiniz.)

Hem gittiğiniz yerde bir sınıflama yapılmayacağından emin misiniz..?

2- Ya da daha gösterişli bir biçimde hiç bir şeyin ayırdında olmayan diğer zavallıları uyarma ve onları da kendi karabasanınızın içine çekme misyonunu yüklenebilirsiniz. Ama bu işe girişmeden önce aşağıdaki soruyu düşünmeniz ve sonra karar vermeniz daha sağlıklı olabilir.

SORU: ASLANIN DİLİ ÜZERİNDE YAŞAYAN BİRİ MUTLU VE HUZURLU OLABİLİR Mİ..?

YANIT: 1- MUTLU OLABİLİR. ASLANIN AĞZI KOKMUYORSA...
2- HUZURLU OLABİLİR. ASLANIN AĞZINDA OLDUĞUNU BİLMİYORSA...

Siz de soruyu yukarıdaki gibi olumlu şıkları seçerek yanıtladıysanız işinizin yine de pek kolay olmadığını söylemek zorundayım. Aslanın dili üzerinde yaşayan birinden, aslan esnemek için ağzını açtığında yarı aralık gözlerle olur da sizi görürse, çığlıklar atarak tepinmenizi, garip el-kol hareketleriyle onu çağırmanızı anlamanızı ve size 'Deli' gözüyle bakmamasını nasıl bekleyebilirsiniz ki..? Diyelim ki başardınız (Küçümseyerek: 'Hiç sanmıyorum!') işte o zaman: 'Mutsuzum, ama yalnız değilim' diyerek ve bacak aranızı kaşıyarak uykuya dalmayı hak ettiniz demektir...

Olur da başarırsanız beni arayıp yöntemini söyler misiniz?

Not: İtalik satırları yazan ben değilim, ikincisi...

CAHİDE BİRGÜL, 1993

1 Mayıs'ın üzerinden bir aydan fazla zaman geçti. Bu süre içinde kırılan camların yerine yenileri çoktan takılmıştır, bankamatikler onarılmış, yakılan 'sıfır kilometre' arabaların paraları sigortalardan alınmıştır. Yazılı/görsel basını ilgilendiren herşeyin yerine yenisi konmuştur, laleler dahil. Öldürülen üç kişi hariç.

Lalelere doğru elinde sopayla eğilmiş bir genç kızı 'lalelere bile düşman solcular' diye tanımlayabilen bir anlayışın sahipleri, öldürülen üç kişiye dair tek kelime etmemeleri nedeniyle, aynı akıl yürütme çerçevesinde rahatlıkla ' insanlara düşman, cinayetlere heveskar, medya faşistleri' olarak ilan edilebilir. İki tanımlamanın saçmalık oranı da birbirini aratmaz.

'Türkiye'de gündemi her zaman devletin egemen güçlerinin belirlediği son 1 Mayıs'ta bir kez daha görüldü.' gibi bir klişe beyanatı takiben devam.

Rak(k)am-lar

Yasal izni alınmış bir gösteriye yasadışı ilan ettiğiniz grupların, ellerinde pankartları üstlerinde yavrukurt kıyafetleriyle katılmasına izin vereceksiniz, sabah daha miting başlamadan önce iki kişinin öldürülmesinin ardından hiçbir ek önlem almayacaksınız, Valiniz her nedense o saatlerde bir işadamının konutunda Marmaris'te olacak, Emniyet Müdürünüz 12 Eylül dönemi sorgu! lamalarının en meşhur isimlerinden biri olduğu halde mitinge katılan bazı grupların militer görünümlerine ses çıkarmayacak.....

Sonra talan manzaraları. Medyadan 'Varoşlar bizi yiyecek' yaygaraları, toplumbilimcilerden gecekondu ahkamları.

30 Nisan'a dek gecekondularla ilgili doğru dürüst tek bir tartışmanın yer almadığı medyatik arızalarda, sadece bir gün sonra 1 Mayıs'ta sağdan soldan gecekondu teraneleri. Gecekondu meselesinin dile gelmesi için Kadıköy bankama-

tiklerinin kırılması gerekiyor, lalelerinin dövülmesi!. Üç insan öldürülüyor, onları öldürenlerle hiç ilgilenmeyeceksiniz, lale dövdüğü iddia edilenler dolayısıyla varoşlarda yaşayanlarla ilgilenmeye başlayacaksınız. Enteresansınız.

Daha sonra da provokasyonla yörüngesinden saptırılmış bu manzaradan yola çıkarak gecekonduyu global bir sorun paketi halinde genellemeler içinde ele alan ve birbirinden düşünme yöntemi açısından hiçbir farkı olmayan sol ya da sağ temayüllü toplumbilimcilerin analiz resmi geçidi başlıyor. Üç kişinin göz göre göre öldürüldüğü bir günün ardından bilim adamlarımız hiç gözlerini kırpmadan yorum şahikalarına tırmanıyorlar birer birer. Sanki gecekondular şiddeti tek yaşama biçimi olarak belirlemiş, ağzından salyalar akan servet düşmanı yaratıkların, asude siteleri içinde zevk-ü sefa eden kentlilerin üzerine saldıracak anı nefret içinde kolladıkları savaş üsleridir. New York'tan Kaçış 2. Bir John Carpenter Filmi. Daha.

Site deyince de hemen akla Etiler'dekiler, Ulus'takiler, diğer zengin semtlerindeki etrafı beton duvarlarla çevrili olanlar gelmeli. Dil bir duvar değildir çünkü, bakışlar değildir. Beyoğlu ya da Ortaköy siteden sayılmamalı. Yorumlar aşağı yukarı" Ne olacak bu varoşların hali. Tabii ki olacağı buydu. Yani yani. Sen sınıflar arasında bu kadar uçurum yaratırsan birgün gelip tepene binerler yani."ortak noktasında birleşmeli. Geçerli tek yaşam tarzı kentin içinde devam edegelendir çünkü. Çoğu sitesinde alkol, uyuşturucu ve fuhşa batmış; aynı apartman, aynı site içinde oturduğu halde birbirinden bihaber insanların yalan dolan içinde bir hayatı sürdüğü bir kentin içinde sürüp gidendir çünkü ideal yaşam.

'Aman kentimize dokunmayın da, orada ne yaparsanız yapın. Aramıza indiğinizde size tuhaf tuhaf bakarız, eğer üstünüze kurşun sıkılırsa servetimize saldırırsınız, 'sıfır kilometre otomobillerimize' , siz ölülerinizi gömerken biz de alıp sizi bir güzel inceleriz, sınıflarız, genelleriz, çok kıymet verdiğimiz aklımıza uydurup rahatlar, kırdığınız camlarımızı yerine takar, hayatımıza devam ederiz yeni bir toplumsal olaya kadar.'

Tetiği çekenle, cinayeti göz ardı ederek yorum yarışına giren ve lale resminin altına 'Acaba hangi başlığı atsak daha çarpıcı olur?' diyen arasındaki ayrımı nerede çizebiliriz? Bir öldürme eyleminin asıl olarak tetiğe giden elin sahibinin zihninde başladığını nasıl iddia edebiliriz?

Televizyonlara çıkarız, makyaj odalarında yüzümüz pudralanır, sonra ciddi ciddi varoş analizleri yaparız spot ışıkları altında, bu tür yazılar yazarız üç beş kişi okur. 'Başta biraz tutuktun, ama sonra açıldın' ya da 'Çok iyi bir yazıydı.' der, tanıdıklarımız bir başka provokasyona bir başka toplumsal histeriye kadar, bir başka programda yüzümüze pudra sürülünceye kadar.

Evet toplumsal histeriden bahsederiz. Gustave Le Bon'dan, Freud'dan. Bizi toplum halinde yaşamaya mahkum eden mega mekanizmanın varlığı altında biraraya geldikçe histerik olmaktan başka şansımız varmış gibi. Toplum, topluluk, kitle, kamu ya da kalabalık her neyse hepsini insana ait kadim ahlaki önermelerle yargılarız, birbirini tanımayan insanların birikintisinden ibaret her türlü kalabalık insana dair herhangi bir şey içerebilirmiş gibi. Ulusları merkez alan devletlerde/ çağımızda kitleler, kitlelere yönelik medyatik arızalar, kitlelere yönelik paket paket bilimsel faaliyetler bir oyundan, bir kariyer vesilesinden başka birşeymiş gibi.

En iyi ölüm fotoğrafını çekene fotoğraf ödülü, en sıcak ölüm haberini verene habercilik ödülü, en kanlı katliamın programını düzenleyene en iyi program ödülü verilmesini alkışlayan bir anlayışla üç kişiyi öldüren eller arasındaki ayrımı nerede çizebiliriz? Hep aynı saçmalıktan bahsedilir bu gibi durumlarda. Kamuoyunun gerçekleri öğrenme hakkı. Bu cümledeki kamuoyu ve gerçek sözcüklerinin anlamını bilmiyorum, sadece 'hakkı' anneannemin kardeşinin ismi olduğu için yabancı gelmiyor.

Olaylar üç kişi öldüğünde ucuz atlatılır çünkü 'Allah muhafaza ölü sayısı daha da fazla olabilirdi.' olur. Üç. Bir rakam. Halbuki dövüldüğü izlenimi verebilecek bir lale fotoğrafı çekmek hem ödül alır, hem de fotoğrafı gazetenin baş sayfasına 'solcular lale dövdü' diye basmak çok daha ilgi çeker. Çünkü bu fotoğraf bir gezegen olan dünyaya ait değil bir mega mekanizma halinde global bir ideolojiyi soluyan dünyaya aittir. Marifet habercilik yapmaksa, gazetecilerin öldürenin resmini basmak yerine laleye uzanmış sopaları tercih ettiği bir ülkede bilimadamları da öldürülenlerin değil gecekondulardan gelenlerin üzerinde giderirler ahkam gereksinimlerini. Abalıya vurmak için herkes sıraya girer. Günümüzde ideolojik anlamıyla dünyevi olan hiçbir şeyin insani olduğundan söz edilemez. Hele gökyüzünü delen aynı beton kazığın farklı deliklerinden birbirleriyle internet vasıtasıyla ilişki kuran insanların yaşadığı bir mutasyon mezbelesinde insanlıktan hiç bahsedilemez. Böyle bir mezbele, otizmi bir salgın halinde globalleştireceği için burada artık delilikten bile söz edilemez. Bu dejenerasyonun insanın doğasından geldiği fikri ise betimleme hastalığıyla malül, dünyayı sadece kendi canlılıkları süresince onlara platform olarak hizmet etmekle yükümlü bir mekan sanan iflah olmaz narsisistlerin ölüm korkusu içinde sayıkladıkları pozitivist bir kendini tatmin cümlesidir. Dünya, üzerinde haksızlığa isyan edecek tek bir insan kalıncaya dek yaşamaya değer bir gezegendir. Problem, 'Haksızlığın ölçütünü nasıl koyacağız/kim koyacak?' sözünü eden ilk kuşkucu ötekiden başlar belki, ama diyalog yolu ile ikna da aynı soru-

nun başladığı yerde çözümlenmesi için tek imkandır aynı zamanda. İkna insanlararasından bir adım dışarı çıktığında ise yani çağımızda, kadere ya da tarihin bizi dünyaya fırlattığı noktaya razı olmak, genellemelere dayalı çözümlerden vazgeçmeyi, yüzünü bile görmediği insanlara ait genel yargılara hiç kalkışmamayı gerektirir. Herhalde.

Gecekonduları unuttuk. Geri dönelim. Şahsı cümleler kuralım, birinci tekil şahıs tarzında dıgıdık dıgıdık gidelim. Zamane yazısı olsun.

Dört yıl önce bir tez çalışması için gecekondularda iki ay gezdim sokak sokak. Parseller'de, Altınşehir'de, İkitelli'de. İkitelli'nin plaza tipi yarı açık medyatik mahpushanelerinde değil, tozlu sokaklarında. Yani ahkam kesiyorsak boşuna değil. Gittik, gördük, tozlarımızı silkeleyip döndük, ' Oof! Of! Çok zor. Çok.' dedik. Şimdi klimalı işyerimizde enteresan fikir icadı ile meşgulüz. Böyle yeri geldiğinde de cilalayıp satıyoruz. Maksat vakit geçsin. Yoksa siz bu yazıyı ciddiye mi alıyordunuz? Saçmalamayın.

Gecekondulara ait düşüncelerimi arzu edene rak(k)amlarla da ifade edebilirim. İçinde rakkam geçen başka herşeyde olduğu gibi bilimsel olur görüşmemiz. Rakkamlarımı çoktan sattım gerçi ruhumla birlikte. Onlar benim uzman olmama, şefimin bir ilaç firmasının parasıyla Rio'ya uçarak bilimsel bir kongre aracılığıyla Brezilya'yı gezmesine, bir gazeteci arkadaşımın kendi gitmiş gibi yazdığı yazısında kurduğu birinci ağızdan hüzünlü cümlelerle okurlarının gözünde biraz daha prim yapmasına hizmet ettiler. Daha ne olsun? Memleketimizde, bir bilimsel eserden daha fazla ne beklenebilir?

Gecekondu serüvenimin ilk ganimetlerini başta kendim olmak üzere yakınımdakilere ulufe misali paylaştırdıktan sonra ise tuhaf bir his çöktü üstüme halen devam eden. O günden sonra bilimsel namıyla anılan çalışmaları gülümseyerek izlemeye başladım. Psikiyatri alemi de dahil Türkiye'deki sözde bilim alemlerinin tamamında, dayanamayarak malülen emekliliğine hazırlanan birkaç Don Kişot'u ayırırsak bütün çalışmalar ya Brezilya ve benzeri bir ülkeye gitmek için bir uçak biletidir, otel rezervasyonudur ya da makam odasının kapısına asılmak için bekleyen doç., prof. tabelalarının çivisidir. Tıp aleminden olduğum için oradan örnek verebilirim, bütün uzmanlık alanlarının kongreleri beş yıldızlı otellerde ve kesinlikle deniz kenarlarında yapılır, eğer Anadolu derinliklerinden bir yer seçilecekse de burası çoğunlukla Kapadokya olur. Bilimsel olduğu iddia edilen toplantılar sabah 9'da başlar içerde ortalama on onbeş kişi bulunur bunlar da çoğunlukla bildirisini okumak için sıra bekleyenlerden ibarettir. Geri kalan katılımcılar hemen hemen toplantıların başlamasıyla aynı saatte kalkan ilaç şirketi otobüsleriyle kongre Antalya'da ise Aspendos, Perge, Kapadokya'da ise Avanos, Zelve gezdirilirler. Turistik yerleri daha önce bilimsel kongre ya da tatil vesilesiyle görmüş olan bilimcilerimiz ise boş vakitlerini otelin yüzme havuzunda ya da barında değerlendirirler. 1992' de yaptığım 'İstanbul'da bir yarı kentsel bölgede duygudurum ve anksiyete bozukluklarının yaygınlığı' isimli bilimsel komikliği işte bu kongrelerden birinde sundum. Sunumumu bana tanınan yedi buçuk dakikalık süre içinde nefes nefese tamamlayarak, sorulmayan soruları doğallıkla yanıtlamayarak, sırasını bekleyenlerin 'Bitti de kurtulduk.' bakışları arasında akşamki kapanış yemeğinin yapıldığı lüks restauranta doğru huzur içinde yola çıktım. Yemekte ara sıcaklar çok iyiydi, yalnız tatlılara kalamadım. Çünkü hep birlikte kalkılıp diskoya gidildi. Tatlılar hala içimde ukdedir ve birgün yeniden bilimsel komiklikler yapmaya kalkarsam bunun tek nedeni onlardır, özellikle fıstıklılar.

Başka bir örnek daha vereyim. Çok doluyum gördüğünüz gibi. Hani günah çıkarmaya başlamışken, di mi?

1990 lı yıllarda İstanbul'da Tabip Odası, İnsan Hakları Derneği ve sol eğilimli yayınların bültenleri aracılığı ile 12 Eylül döneminde işkence gören devrimciler işkencenin ruh sağlığına etkilerini belirlemek amacıyla bir bilimsel çalışmaya katılmaya çağrıldılar. Bu çalışmaya denek ve çalışmacı olarak katılanların bir tek amacı vardı. Hayırlı bir iş yapmak. İşkenceye karşı bir çığlık atmak. Çalışmanın üzerinden yıllar geçti, sunuma geldi sıra. Uluslarası işkence sempozyumu için mekan olarak Taksim Alanı'ndaki The Marmara Oteli seçilmişti. The Marmara Oteli'nin boğaz manzaralı roofunda, çalışmanın yapılmasında planını belirlemekten başka hiçbir katkısı ve emeği olmayan proje dizaynırı zat eline çubuğunu alarak slaytların yansıdığı perdenin önünde programına başladı. Çalışmayı yapanlar arasında değildim ve orada bir arkadaşımı görmek için tesadüfen bulunmaktaydım. Ne yapıldığını merak ediyordum. Hani olur ya, meraklısınızdır. Toplantıya çalışmaya katılan işkence acısı yaşamış insanlardan tek bir kişi davet edilmemişti. Çünkü toplantı bilimseldi, birtakım teknik jargon, grafikler, rakkamlarla tıka basa dolu bilimsel literatür denilen zırvalar püskürtülecekti içeri. Onlar bunlardan anlamazdı. Uluslarını temsilen -Bütün bir Arjantin'i The Marmara'ya dolduramazsınız, tabii ki temsil yöntemi uygulanacak- orada bulunan takım elbise kravatlı işkence uzmanı olduğu iddia edilen birtakım zevatla birlikte sunumu -Sunum? Bu laf da yeni çıktı.-izlemeye başladım. Psikiyatri ve psikolojiye ait hemen hemen bütün ölçekler kullanılarak iki bine yakın soru ile değme sorgulamalara taş çıkartacak şekilde bir araştırma planlamış olan proje dizaynırı araştırmanın bütün yükünü sırtlamış arkadaşlarını proje işçisi kategorisinde tanıtıp bir köşeye atarak 'yaptığı' araştırmanın rakkamsal sonuçlarını anlatmaya başladı. The

Marmara Otelinin roofunda. Sene1990 küsur. Bu irtifadan 1 Mayıs 1977' de aşağıda gösteri yapan ve belki de aralarında araştırmaya bütün iyi niyetiyle katılan insanların da bulunduğu kalabalığa ateş açılmıştı. Ne önemi var canım? Şekilci olmamak lazım. Üzerinden yıllar geçti. İşkence sempozyumundayız. The Marmara Otelinin roofunda uluslararası takım elbiselilerin arasında bu otelde bu toplantının yapılmasını içine sindirebilen dostların arasındayız.

Bilimsel araştırma için yöntem bulmada sağ ve sol temayüller arasında bir fark yoktur. İşkence rantı yiyip işkence uzmanı etiketiyle de kariyer heveslerinizi giderebilirsiniz ve bu anlayış Ayhan Songar ve ark. ının 80'li yıllarda devrimciler daha cezaevindeyken onların aslında birer psikopat olduklarını ispatlamak amacıyla planlanmış araştırmalarından, HZİ Vakfı faşizan hikayelerinden daha derin ahlaki sorunlar içerir. Çünkü onlar kendi ispat çabaları açısından tutarlıydılar, devletin iddiasını bilimsel olarak kanıtlamak yani rakkamlara dökmek istiyorlardı. En azından sol gösterip sağ vurmuyorlardı beş yıldızlı otellerde. Halit Narin 12 Eylül'den sonra 'Bugüne dek hep işçiler güldü. Şimdi gülme sırası bizde' derken işçi parasıyla Jaguara binebilen Şemsi Denizer'den ya da onun DİSK ve HAK-İŞ deki benzerlerinden çok daha sahicidir.

Geçelim. Feyerabend yönteme karşı çıkarken sonuna kadar haklıdır. Yöntem üzerine düşünmeden yürütülecek sözde bilimsel faaliyetler varolanı yeniden üretmekten başka bir işe yaramaz. Hele işkence görmüş insanlara iki bin soru sorup yanıtlarını grafik halinde rakkamlara , grafiklere dökmenin sağı solu hiç olmaz. Bu illet 'neyse onu' yeniden üretmekten başka bir işe yaramaz. Eğer işbölümünü hiç kırmadan bazı insanları bilimsel sorgulara çekip onların bulunmadığı beş yıldızlı ortamlarda onlardan süzdüğünüz sözde bilgilerle apayrı insanlara sunum yapmak derdindeysiniz çok artistsiniz demektir. Böyle bir ortamda sahicilik adına yapılacak yegane şey 'Bizim derdimiz bir derde çare bulmak falan değil şu ölümlü hayatta kendimize daha iyi bir yer biçmek,nam salmak, tanınmaktır, gerisi laf olsun torba dolsun işte. Türkiye gibi bir ülkeden dünya çapında bilimsel şöhret olmak için ya trafik kazası ya çığ ya da işkence uzmanı olmak gerekir. Ben de tercihimi, işkenceden yana yaptım. Ne yapsaydım yani?" diyebilmektir. Tabii sahici olmak gibi bir derdiniz varsa eğer.

Bugüne dek katıldığım hiçbir toplantıda karşılaşmadığım birşey. Zaten bunları düşünüyorsanız o toplantılarda ne işiniz var? Benimki de laf yani. O otellerin döner kapılarından daha içeri girerken mideniz bulanmıyorsa, buyrun oyuna siz de katılın.

Herkesin yaptığı seçimlerden itibaren ele alınmasının gerektiği kanısındayım. Eğer lale fotoğrafını seçiyorsanız, üç kişinin öldürüldüğü bir olayda bunu bırakıp gecekonduları tartışıyorsanız, en enteresan ölüm haberlerini verene ödül verebiliyorsanız, işkence sempozyumlarını kıraathaneler, mahalle kahveleri yerine The Marmara gibi otellerde yapıyorsanız yapıyorsanız. Hepiniz birsiniz ve çok komiksiniz. Bilebildiğim bu kadar.

Son olarak gecekondularda gezinmiş bir insan olarak şehrin içinde çoktan yitirilmiş bir şeyin oralarda hala hüküm sürdüğünü bunun da şiddet değil-şiddet binbir görünümü ile asıl şehrin içinde hüküm sürüyor- insanların birbirini tanımaları, birbirlerine hal hatır sormaları, komşuluk ilişkilerini iyi ve kötü günde yitirmemiş olmaları olduğunu söyleyebilirim. Hala derken yalan söylüyorum tabii ki . Oralara en son1992' de gittim. Türkiye'de bilgiyi aramak için örgütlenmiş çeşitli disiplinlere ait disiplinsiz, başı bozuk, iş bölümü özürlü insanlar olmadıkça ve bu insanların sanatçı, bilim adamı, yazar, işçi, ev kadını şu bu gibi etiketlerden sıyrılarak aynı nehire akıntıya karşı birlikte girmeleri mümkün olmadıkça gündemlerin hep yapay olarak, provokatif bir biçimde oluşturulacağına ve olay analizlerinin en azından bu nedenle daha baştan sakatlanacağına inanıyorum. Böyle olmadıktan sonra gerisi artistliktir. Önünüze devletiniz menüyü kor, önce şöyle bir tadına, sonra bir etrafınıza bakar sonra da açıklarsınız. Açıklamalarınız prim yaparsa sağdan soldan turandan islamdan hayran toplarsınız o kadar. Camlar takılıp, bankamatikler onarılınca da susarsınız çünkü dünya işleri, yeni dünya olayları söz konusudur ve siz insani değil toplumsal yorumcularsınızdır. Olay rantı yersiniz. Olay rantı bu dünyada ebedi olarak yer edebileceğini sanan bir insan için çok besleyicidir. (Bakın ben yiyorum. Gerçekten çok lezzetli) Hiçbir zaman olayın kendisi olamayacağınızı iyi bilirsiniz ve yaratılan bir gündemin peşine takılırsınız. Paragraf başı Genel fikir, genel değerlendirme, genelleme, genel oy ve teoriler insana ait değildir, dünyevidir. Kadere ya da tarihe razı olmak, ışığın sadece en yakın çevreye - o da- aynalarda kırılarak düşen, ölümlü ve belirlenemez birşey olduğuna kanaat ederek, acıya katlanarak uzun vadede -belki- taşma ihtimali olan kımıltısız bir göle duru damlalar olarak düşmeye çalışmakla yetinmek gerekir. Varlığımızın gezegende kapladığı mütevazı yer ile sınırlı yetilerimiz, yetinmemizi gerektirir. Herhalde.

'Trafik kazasında yirmi üç ölü.' Dünya eksi yirmi üç. Eşittir-tabii ki eşittir, matematik bu- altı milyar sekiz yüz elli milyon altı yüz yirmi beş bin dokuz yüz altmış yedi. Şimdi, kalanlar. Herkes birbirini öpsün. Tamam mı? Kırlara koşalım birlikte. Elele. Birbirimizi çok sevelim e mi? Ese. Hopaşinanay şina şinanay!

FATİH ALTINÖZ

Uyuşturucu Sorununun Yakın Tarihine Giriş

Nasıl başlamalı acaba bu yazıya? Bir tarihçi gibi başlasak, belgeler, sayılar, tarihler versek, dibimizde yaşananlara duygusuz kalmak insanı incitecek.

Ülke gündemine nasıl girdi, uyuşturucu? Hiç beklenmedik bir anda, sokakta bir kız çocuğu öldü. Öldürdü. Öldürüldü. Hiç, ama hiç haber olmaya niyeti yoktu. Belki de haberlerden nefret ederdi, ama o gece televizyon kanallarında yüzmeye başladı. Boğuldu. Kolunda bir enjektör vardı. Bütün kötülüklerin sülalesi, enjektör. Sorumluluklarının bilincini ciğerinde taşıyan basın olayın peşine düştü. Mikrofonlar elde, kameralar belde, köşe bucak uzman aranmaya başlandı. Neydi bu uyuşturucu? Neden uyuşturucuya başlanırdı? Gençliği kim kurtaracaktı?

Eş zamanlı olarak bir soru daha akıllara asılı kaldı. Kimdi bu uyuşturucuyu kullananlar? Neye benziyorlardı? Nasıl yaşar, ne yer, ne içerlerdi? Ve bağımlılar saldırıya uğradı. Televizyonlara götürüldü. Konuşturuldu. Mesaj verdirildi. Bugüne kadar polis dışında herhangi bir muhatap bulamamışlardı, ama o günler, önemsendikleri hissine kapılmaları için

gerekli herşey yapıldı.

Olay büyüdü. Yer sarsıldı. Uzmanlar silkelendi. Polis kıstırıldı. Devletin başları uyandırıldı. Olay basının gündeminden yavaş yavaş geri çekilirken, devletin gündemine girmeye başladı. Bugüne kadar uyuşturucu kelimesini duymaktan tiksinen kulaklar, artık kendi dillerinden bunu duymak zorundaydılar. Çünkü, üst makamlar alt makamlara sordu! "Nedir bu uyuşturucu?" Alt makam ne bilsin neydi! Kitap aradı. Yok. Broşür aradı yok. Uzman aradı. Yok. Daha fazla uğraşmadı. O da alt makama yazdı. "Üst makamın.... sayı ve.. tarihli yazısı ile hakkında bilgi istenen uyuşturucu'nun soruşturularak gereğinin yapılmasını emrederim." OH! Ama bu sefer, yazının gittiği makamdan bir eyvah! nidası yükseldi. O da altına yazdı. Vesaire, vesaire...

Örneğin Bakanlıklardan biri olan Eğitim'de, Ankara il müdürlüklerine yazılar yazıldı. Onlar ilçelere, ötekiler de okullara yazdı. "Derhal aranızda toplanın. Uyuşturucu hakkında bilgi toplayın". Bu durumda sıra öğretmenlere geldi, ve çok doğal olarak durum öğrencilere kadar yansıdı. Üniversitelerde de aynı organizasyonel şema başarıyla kuruldu. Dönem ödevleri uyuşturucu için verildi. Ancak ödevleri yüklenen öğrenciler de biliyordu ki, öğretmenlerin bilgiye gereksinimi büyüktü.

İşte o zaman ortalık karıştı. Fedakar öğrenciler ortalığa dağıldı. Kitapçılar talan edildi. Ansiklopediler, canlı kaynaklar yoklandı. Sonuç sıfır. Türkiye, pazar günü saat sekiz buçukta çalan kapıyı açtığında karşısında memleketten gelen misafiri gören ev sahibi gibi şaşkındı. Uzmanlara gene koşuldu, ama uzmanlar konuşmaktan fırsat bulamadıkları için yazı yazamamışlardı! Gene konuştular.

Bu arada önlem alınması fikri ağır basmaya başladı. 'Önlem nasıl alınır?' diye, 18 saniye düşünüldükten sonra karar alındı. Gençler tehlike altındaydı. Yani, gençler tehlikeliydi. O zaman ilk hedefimiz okullar olmalıydı. Karar alma sürecinin son iki saniyesi içinde önlem alınması için gerekli olan emir veya önlemler paketi bulunmuştu. Derhal yazılar yazıldı. Sayılar, tarihler kondu. Damgalar, imzalar, giden ve gelen evrak numaraları, zarflar, antetli kağıtlar vs. Önlem yazısı tüm karmaşıklığına karşın anlamlı iki cümle içeriyordu. "ÖNLEM ALIN". Sağlıklı bir gençlik için bir önlem alınması çok yeni ve güzel bir fikirdi. Önlem derhal alınmalı ve emir gereği bu uyuşturucu belası hemen durdurulmalıydı. İşte o zaman neler yapılmadı ki! Örneğin, okullara her hafta uyuşturucu ile bir etkinlik yapılması için emir gönderildi. Her hafta uyuşturucu ile ilgili bir etkinlik nasıl yapılır? Yoğunlaştırılmış, hap biçimine getirilmiş, uyuşturucu ile mücadele bombardımanı. Ve mücadele başladı. Kurşunlar uçuşuyor, bombalar yağıyor. Her taraf ateş altındaydı.

En önemlisi silah olarak konferansalar seçilmişti. Bir konferans düzenleyebilmek için öncelikle konunun uzmanının bulunması gerekiyordu, ama uzman bulmak öyle kolay bir iş değildi. Örneğin 'İstanbul'da 634'den fazla lisede her öğrencinin katılabileceği konferanslara kaç uzman gerekebilir?' sorusunun yanıtı için uzmanlar halen uğraşmaktalar. Kimi uyanık okul müdürü, uzmanını kolundan kapıp getiriyordu. Kimi uzmanlara resmi yazı yazıyordu. Eğer uzman gelmez ise bir üst makama yanıt hazır:"..sayı,.. tarihli yazımız ile uzman istenmiş olup, uzman gelmediği için konferans yapılamamıştır."

"Okulumuzda yer alan uyuşturucu ile mücadele etkinliklerine yeni sayılı ve yeni tarihli yazılar yazarak devam edeceğiz. Saygılarımla arz ederim". Çaresiz kalan bazı müdürlerin ise imdadına Sivil Toplum Kuruluşları yetişti. Müdür yerine uzmanı onlar buluyorlardı. Uzman mırın kırın etmesin diye hatırlı bir yerden telefon ettirmek, basın ile ilişkilerini kullanarak hafif yollu tehdit etmek, gerektiğinde hastanenin sabun gereksinimini karşılamak gibi çabalar Sivil Toplum Kuruluşları'nın ikna teknikleri arasında yeralıyordu. Topluma hizmet yarışında birbirine hava atmak amacı ile kimi dernekler bunu gönüllü olarak kendiliklerinden yapıyordu.

Kimi TV kuruluşları ise uyuşturucu ile mücadele için kampanya başlatıp, ekrana gene bağımlıları topluyor, itirafta bulunanları pişmanlık yasasından faydalandırarak serbest bırakıyordu.

Uzman bulunduktan sonra bir salon ayarlamak yeterliydi. Salon olmazsa, o zaman okul bahçesi eğitim için yeterliydi. Spor salonları da kullanılmaya başlandı. Bu fikir çok iyiydi. Çünkü uzman az, öğrenci çoktu. Ne var ki, stadyumlarda uyuşturucu ile mücadele için konferans düzenlemek fikri bugüne kadar

hiç kimsenin aklına gelmedi.

Açılış konuşması okul müdürü veya Sivil Toplum Kuruluşu'nun temsilcisi ile yapılıyordu. Doğal olarak açış konuşmaları kısa bir konferansa dönemeden edemiyordu. Bu konuşmaların ana teması: "Sayın uzmanımız burada az sonra anlatacak, bu uyuşturucu belası..", " uzmanımızın yanında konuşmak ayıp oluyor ama, bence..", "tabii ki o konunun uzmanı, ancak ben bir baba olarak.." biçimindeydi. Daha sonra şaşkın bakışlar altında sahneye çıkan uzman hitabına başlıyordu. Uzman uzmanlığını gösterirken, öğrenciler önce bu adamın kim olduğunu çözmeye çalışıyordu. Çözdükleri an film hep aynıydı. Bir kısmı muhabbet altında ısınırken, diğerleri yavaş yavaş sahnede demagoji yapan otorite figürünü kafaya almaya başlıyordu. Sistemin sevimli çocukları, öğretmenlerinin sevinç gözyaşları altında uyuşturucu karşıtı ajitasyonlar çekerken, sınıfın varoşlarında oturan yaramazlar ortalığı karıştırıp, uzmanları kızdırıyordu. Örnek sorular arasında "Yeşil biber bağımlılık yapar mı?", "Bunların hangisi en iyi kafa yapar?" sayılabilir. Birbuçuk saat süren bu yoğun eğitim etkinliği soruların zıvanadan çıkması, teneffüs zilinin çalması veya kimsenin uzmanı iplememesi ile son buluyordu. Artık uyuşturucu ile mücadele tamamlanmıştı! Toplantıya katılan çocuklar uyuşturucu belasından kurtulmuştu! Hedef yeni konfranslar ve yeni kurtarılacak çocuklardı!!!

Bazı konferanslara ise dinleyici çekmek amacı ile yöntemler bulundu. Örneğin meşhur bir kşiyi davet etmek. Ancak burada ortaya çıkan sorun eğer toplantıya gelen bir sanatçı ise, onun o toplantıdan şarkı söylemeden çıkmasının yarattığı infial duygularıydı. Bazı konferanslara sihirbazların bile çağrıldığı olmuştu.

Okullarda bu Woody Allen komedisi yaşanırken, sokaklar kanıyordu. Kafa koparmak amacı ile bir seri operasyonlar düzenlenmeye başlandı. Polis sokağa düşmüştü. Bir eroinmanın tarifi ile "Hacı Hüsrev cavlağı çekti". Bilinen bütün küçük satıcılar toplandı. İstanbul dışına gönderildi. Nefes almak zorlaştırıldı. Başarıldı da. Ancak bu sefer kara derili insanlar (biz onlara zenci diyoruz) satışa başladı. Hacı Hüsrev kapandı, yeni pasajlarda yeni dükkanlar açıldı. Fiyatlar tırmandı. Eroinde hayat bulanlar için hayat pahalandı. Eski anlayışlı satıcılar yerine yeni karanlık adamlar türedi. Bu da yetmedi. Sadece bir gram eroin, kullanılmış bir enjektör ve kerhen yaşamak isteyen bağımlılar toplanmaya başladı. Sokaklarından alınıp, içeri atıldılar. Televizyoncuların kullandığı ve işi bitince yırtılıp atılan çocuklar artık içerdeydi.

Uyuşturucuya karşı yürütülen bu mücadele çerçevesinde aileler de üstlerine düşen görevleri tam olarak yerine getirmeye başladı. Yaşanan panik havasını, hava da kapan aileler önce devlete saldırdı. "Durdurun bunu. Önleyin bunu. Yakalayın. Atın". Birileri çocuklarına zorla uyuşturucu veriyordu! Onların ağızlarına uyuşturucu tıkan, istemedikleri halde zorla yutturanlar vardı! Çocuklar kandırılıyordu. Yaşadıkları bu mükemmel toplum ve harika ailelere rağmen uyuşturucu kullanan çocukların yaygınlaşmasının başka nedeni olamazdı. En geniş kabul gören dedikodu ise okul önlerinde ciklet içinde uyuşturucu verilerek çocukların alıştırıldığı idi. Bir araştırma yapılsa, ciklet ile uyuşturucuya başlayanların oranı herhalde diğer her bir başlama nedenini hatalı sollardı.

Bu arada okullarında uzman, kafelerinde polis görmekten sıkılan çocukları evde aileleri bekliyordu. Kollarda enjektör izleri, gözlerde kırmızılıklar aramak ve diğer hafiyelikler "Ben içmeyeyim de kim içisin ağbi?" edebiyatını canlandırmak için yeterliydi.

Ama sonra, ama sonra bir çocuk daha kolunda enjektörü ile buraları terketmeyi yeğledi. Tüm bu mücadelede, bu bombardıman, bu ateş altında bir tek o sağ kaldı. Uyuşturucu.

Daha neler mi oldu? Kahramanlar türedi. Metadon üredi. Çocuklar kendilerine uyuşturucu bağımlısı süsü vererek birbirlerine üçkağıtlar çekti. Toplum çöktü. İnsanlar öldü. Sistem çöktü. İnsanlar öldü. Vesaire, vesaire...

Medeniyet, hep varolduğunu zannetti!

KÜLTEGİN ÖGEL

Ben küçükken anneannemin arkadaşı ve komşumuz olduğu için sık sık bize oturmaya gelir, gelmesinden takriben yarım saat sonra uyumaya ve hatta horlamaya başlardı. Sinirlenip birşey söyleyecek olsam anneannem hastanelerdeki sus hemşireleri tavrını takınırdı. Sinirden içim içimi yese de anneannemin işaret parmağını dinleyip susardım.

Bize oturmaya geldiği bir gün yine uyumaya başlamıştı. Ben bu defa anneannemin sus hemşiresi tavrına da aldırmayıp "Neden burada uyuyorsun? Senin evin yok mu?" diye bağırdım. Münevver teyze benim bu davranışıma çok içerlemiş olacak ki o olaydan sonra ziyaretleri seyrekleşti. Sonraları ise arada bir, hatta sadece Cumartesi-Pazar günlerini seçip geliyor ve pazar keyfimizin içine... gelip oturuyordu.

Münevver Teyze'nin bunun dışında bir özelliği de hayvanlara yakınlığıydı. Evinin önündeki üç kediyi hergün beslerdi. İsimleri (sanırım) Ali, Veli ve Şemşettin olan bu üç kedi geceleri de bir bodyguard edasıyla kapının önünde nöbet tutarlardı.

Hayvanlara karşı olan davranışları da çok ilginçti Münevver Teyze'nin. Mesela tavuklarıyla bir insanla konuşur gibi konuşurdu. Dışarı çıkınca onları yanına çağırırdı, tavuklar da sanki anlıyorlarmış gibi (belki de anlıyorlardı) yanına gelip verdiği yemleri afiyetle yerlerdi. Tavuklarına ve kedilerine o kadar düşkündü ki biri kaybolunca hemen telaşlanır, mahalle mahalle aramaya başlardı.

Beypazarı'mdan İnsan Manzaraları

Komşu Kızının Anası

Münevver Teyze

Münevver Teyze'nin neredeyse kendisiyle yaşıt bir eşeği vardı. İsmi Karakaçan ya da Zebercet olan bu eşeğin çok ilginç ve kendine has yetenekleri vardı. Bağ ve bahçeleri evinden çok çok uzakta olan Münevver Teyze, bağına eşeği Zebercet'e (Karakaçan da olabilir) binerek giderdi. Bindikten on beş dakika sonra eşeğinin üzerinde (bizim evde olduğu gibi) horul horul uyumaya başlardı. Eşeği ise yol tayinindeki üstün yeteneklerini kullanarak, onu taa bağına kadar götürür, gelirken de hava karanlık dahi olsa kutup yıldızından yararlanarak yolunu bulup Münevver Teyze'yi eve kadar getirirdi. Bu harika yetiştirilmiş eşek keşfedilseydi, Münevver Teyze bir "Eşek Yetiştirme Çiftliği" açabilirdi.

Bir keresinde neredeyse Münevver Teyze ile mahkemelik oluyorduk. Münevver Teyze'nin hiç bir işe yaramayan bir ineği vardı, ama hayvanları sevdiğinden olsa gerek, onu ne kesiyor ne de satıyordu. Bunlar neyse de ineğini bizim pencerenin tam önüne bağlaması bizi çileden çıkarıyordu. Geceleri ineğin böğürmesinden uyuyamıyor, ineği de susturamıyorduk. Ne kadar uyarırsak uyaralım fayda etmedi. Münevver Teyze direniyordu. İş mahkemeye intikal ediyordu ki, Münevver Teyze işin ciddiyetini anlayıp ineği sattı.

Öldüğü gün mahalleyi bir sessizlik bürümüştü. Kedilerde ve tavuklarda bile tık yoktu. Hayvanlar öksüz kaldıklarını anlamışlardı sanki. Mahalle sakinleri her zamankinden daha sakindi. Ne kadar yıldızımız barışmasa da iyi biriydi. Ölümüne üzüldüm. Ondan geriye öksüz kediler ve yumurtlamayan tavuklar kaldı.

MUSTAFA AKYOL

O lanet olası gemiye binmemeliydim. Babamı birkez olsun dinleyebilirdim. Annemin de bir deniz kazasında öldüğü günden beri, babam yüzmek için bile denize girmez olmuştu, denizden nefret ediyordu... Rezil haldeydim, sanırım bu tahta parçasının üstünde çürüyüp gideceğim. Okyanusun ortasında, bilmediğim yerlerde sürükleniyorum, belki de hep aynı yerde dönüp duruyorum. Zaman anlamını yitirmiş halde, tahta parçama çentik atmayı çoktan bıraktım. İlk hafta aç kaldım, sonra kurtardığım yanımdaki çocuğu yedim, sonraki hafta aç kaldım, sonra kısa çöpü çeken sağ kolumu yedim, sonraki hafta aç kaldım ve

Aslında Ben İyi Bir İnsanım

şimdi kaçıncı haftadayım bunu bilmiyorum. Deniz suyu içmekten ağzımın içi yara oldu, dilim yarıldı, boğazım da berbat halde, sol elimin küçük parmağını dişlerimin arasına alıyorum, gözlerimi kapatıyorum, ağzımı açıyorum dişlerim bir giyotin gibi iniyor, et parçasını yutuyorum, mideme küçük, ılık, tuzlu bir nesnenin değdiğini hissedebiliyorum, ağzımın et parçasının koptuğu yere soğuk bir suyun aktığını düşlediğim o çeşmeye koyuyorum, boğazımdan akan ılık sıvı midemdeki et parçasının üstünü kaplıyor... Çocukken babama kızdığım zamanlar odama gider, yatağın içine girer, kafamı yorgana gömer uyumaya ça-

lışırdım. Kendime, gemiye, babama, lanet olası o kazaya ve bu tahta parçasına tepemdeki kırmızı tepsiye küfrederek gözlerimi kapamaya çalışıyorum.

Gözlerimin kapalı olmasına rağmen biran bir karaltının güneşle etrafı yanmış gözlerimin arasında bir set oluşturduğunu hissediyorum, ayağa fırlıyorum, elimi alnıma siper yapıp gökyüzünü tarıyorum, sonra ufuk çizgisini, heryer bembeyaz. Bu renge öylesine alıştım ki en ufak bir değişiklik olsa hissedebileceğim, ama yanılmışım hiçbir değişiklik yok, yo hayır aman tanrım, evet, yanılmamışım, ileride uçan bir karaltı var, evet yaklaşıyor, tanrım yoksa kurtuluş umudu mu? Bedenimi ve ruhumu ölüme öylesine yaklaştırmış ve ölüme o kadar alışmıştım ki, tekrar yaşama dönebilmek kimbilir ne kadar zor olacaktır. Uçan nesneyi seçebiliyorum, evet uçan bir köpek bu, tanrım köpekler uçamazlar, çok yakın olmalıyım üstelik bu evcil bir köpeğe benziyor, evinden fazla uzaklaşamayacağına göre yakınımda insanlar var demektir. Evet, tanrım kıyıyı seçebiliyorum, köpeğin uçarak gittiği yönde dar bir kıyı şeridi görüyorum. Eğiliyorum ve sol kolumla ayaklarımı kullanarak o yöne doğru tahta parçama ivme kazandırıyorum.

Şanslıymışsınız bayım diyor, kıyıda toplananlar arasındakilerin en önündeki adam. Sakalları neredeyse yerlere değiyor. Fatma olmasaydı, sizi biz bile bulamayabilirdik. Kurtarıcımın adını öğrenmek bana mutluluk veriyor.

Uzun sakallının evinde balık yiyorum, yıkanıyorum ve onun üzerinde dar duracağını zannettiğim takım elbiselerinden birini giyiyorum. Salondan gürültüler geliyor, sanırım herkes kazazedeyi görmek için toplanmışlardır. Salona giriyorum, tahminlerim doğru, köyün yarısı orada, ayağa kalkıyorlar ve beni alkışlıyorlar. Büyük masa donatılmış, baş tarafa oturtuluyorum. Onlara başımdan geçenleri, yediğim o çocuk dışında, aynen anlatıyorum. Şaşkınlık içerisinde dinleyip sık sık sorular soruyorlar.

Uzun sakallının buranın patronu olduğunu sezinliyor, bu yüzden de bazı isteklerimi önce ona anlatıyorum. Öncelikle iletişim kurmalıyım, babamı bulmalıyım ve o "ben sana söylememiş miydim?" demeden önce, ona ne kadar da haklıymışsın demem gerektiğini gayet iyi biliyorum, sonra kendime bir sağ kol ve bir de serçe parmak bulmam gerekiyor, bunu babama anlatmanın bir anlamı yok. Sakallı iletişimin uzunca bir süre için olanaksız olduğunu, yaşlı postacının öldüğünü, yeni postacının gelecek yılki seçimlerde seçileceğini ve seçim olmadan da kimsenin gidip anahtarı almaya hakkının olmadığını anlatıyor.

Postacı üç ay kadar önce, yandaki evde oturan yaşlı kadına, kimsenin hala bilmediği kötü bir haber getirdiğini ve bu yüzden de yaşlı kadın tarafından kafasına baltayla vurularak öldürüldüğünü söylüyor. Postacının ceseti üç aydır o kadının bahçesindeymiş, tabi ki postanenin anahtarları da cebinde, ancak anahtarlar için dokuz ay daha beklenmesi gerekiyor, seçime aday olacağını gülerek söylüyor. Ancak sağ kol ve serçe parmağın bir çaresine bakılabilirmiş, şimdilik bununla yetinecektim.

Sakallı bir yandan bana köyle ilgili bilgiler veriyor, bir yandan da şapkasını çıkartarak gelip geçenleri selamlıyor, bir yandan da göğüs kemiklerime dirseğiyle vurarak, kendisince ilginç bulduğu yerleri, kişileri benim gözüme sokarcasına gösteriyor. Yol boyunca yürüyoruz, yol dar. Toprak, etrafı küçük menekşelerle çevrili, hava bunaltıcı, nemli, güneş yakıcı. Yolun bittiği yerde kurtarıcım Fatma oturuyor, ağzındaki küçük kemik parçasını bırakarak, yanıma doğru uçuyor, elimi uzatıp ona konabileceği bir düzlük oluşturuyorum, gelip yavaşça konuyor, onu öpüyorum tekrar uçarak kulübeye geri dönüyor. Tepenin üzerindeki son evin önündeyiz. İçeriden yoğun, bası fazla, sesi sonuna kadar açık müzik geliyor, kapıyı yumrukluyoruz. Sakallı buraların müzik dinleyen tek kaçığının içerideki adam olduğunu söylüyor. Hayret ediyorum, o son savaştan sonra bütün müzik çalan ve ses çıkaran nesnelerin çoğunun yok edildiğini babamın mesleği sayesinde gözlerimle görebilmiştim. Bir yandan kapıyı yumruklarken, bunun ağır bir suç olduğunu bilmiyor mu? diye soruyorum sakallıya. Kapı açılıyor, siyah takım elbise giymiş, kırmızı saçlı, siyah gözlüklü, orta yaşlı bir adam bize tuhaf tuhaf bakıyor, müzik suratımızı yalayarak açık kapıdan geçip aşağıya köye doğru yayılıyor. Adam kapıyı açık bıraktığı halde, arkasını dönüp içeriye giriyor, sakallının kolumdan çekmesiyle, ben de artık evin içerisindeyim. Etraf rezil halde, heryer kaset, plak, cd kırıklarıyla dolu, kasetlerin kırıklarından çıkan bantlar uzun yılanlar gibi heryanı sarmışlar. Adam bana tartıyı gösteriyor, çıkın lütfen diyor, çıkıyorum. Elektronik gösterge altmışikiyi gösteriyor, tanrım bu çok feci, sağ kolum dahil yirmi küsür kilom kayıp olmuş. Elinde kağıttan bir cetvelle sol kolumu ölçüyor, sanırım buna benzer bir sağ kol olacaktı diyor köşedeki dolabın açılmasını en-

gelleyen tüm ıvır zıvırı ayağıyla iteledikten sonra, bir beze sarılmış kolu masaya bırakıyor. Çok zeki adamdı diyor, ne oldu ona? diyorum. Hiç, hiçbirşey diyor. Örtüyü kaldırıyor, karşımda simsiyah bir kol duruyor. Olmaz diyorum, asla bir zenci kolu kullanamam, bir çinli belki ama zenci, hayır, bunu babam görecek olursa diğer kolumu da o keser. En azından denemelisin diyor, kolu yaklaştırıyor, omzuma doğru tutuyor, evet uyuyor, şaşırtıcı biçimde bedenimle uyumlu. Onu boyayabiliriz diyor ve kolu omzuma dikmeğe başlıyor, bedenimi palet gibi kullanarak yeni zenci kolumu boyuyor, arada bir de işini yarım bırakıp, aynı plağın bir tersini bir de az önce dinlediğimiz yüzünü koyuyor. İşlem tamam, toplu iğneyi bana uzatıyor, tut diyor, tutabiliyorum. Becerikli adammış, sol elimin serçe parmağımın olması gereken yerdeki boşluğu gösteriyorum, tekrar dolaba doğru gidiyor. Küçük sedef kakmalı bir kutu çıkartarak masanın üzerine içindekileri döküyor.

Bari bu siyah olmasın diyorum, gülerek. Sakallı dirseğiyle vurarak karışma sen diyor. Hayır, zenci değil, biraz küçük ama dikkatlice bakılmazsa fark edilebilecek bir durum yok diyor. Bu parmağın benimkinden farklı olduğunu bir saatçi anlayabilir ancak.

Postacı seçimlerine az zaman kaldı. Babam çoktan ölüm törenimi yapmış, evin bahçesine küçük bir büstümü diktirmiştir. Köyün her yanı seçim ilanlarıyla dolu. Anlayamadığım bir şekilde postacılığa aşırı önem veriyorlar. Sakallı son derece ciddi, en azından iki haftadır böyle. Neredeyse bütün köy postacılığa aday, yalnız yaşlı kadının adaylığı kabul edilmemiş, postacı öldüren iki seçim boyunca aday olamazmış, bir de bana sağ kol bulan kaçık aday değil, nedenini bulamadım, tabi ki ben de aday değilim, aday olmamı engelleyen bir durum yokmuş ama ben onlara aday olmadığımı ilettim, babamın bütün dünyada beni aradığını, ona dönmem gerektiğini, daha sonra onları tekrar ziyarete geleceğimi söyleyerek onları kırmamış oldum. Hergün Fatma'yla dolaşıyoruz, oyun oynuyoruz, bana uçmayı öğretmeyi bile denedi, bir keresinde de beni dudağımdan öptükten sonra utangaçlığından kaçıp gitti ve iki gün ortalarda gözükmedi.

Postanenin anahtarına bugün kavuşacağım, seçim meydanda yapılacak, adayların kendilerine oy vermeleri yasak. Bunun için de beni seçimde görevlendirdiler. Herkes isim yazılı olan kağıtları önce bana gösterip sonra kutuya atacak.

Oyları tek tek yüksek sesle okuyarak sayıyorum. Evet, sakallı kazandı. Çok mutlu, sevincini önce benimle paylaşıyor. Hala postacılığın önemini kavrayabilmiş değilim. Beraberce yaşlı kadının evine doğru gidiliyor, cesedin kokusu tepeyi kaplamış durumda, sakallı burnunu eliyle kapayarak yanına gidiyor, elini tek tek ceplerine daldırıyor, birden ayağa kalkıyor, koşarak yanımıza geliyor, anahtarı çalmışlar diye bağırıyor, herkes şaşkın birbirinin suratına bakıyor. Kapıyı kıralım diyorum sessiz topluluğa. Az zamanımız kaldı diyor sakallı, bugün seçim olacağını biliyorlardı, birazdan telefon çalar, anahtarı bulmalıyız diyor, benim önerimi duymazlıktan gelerek. Bütün köy, eski postacının evi de dahil olmak üzere aranmaya başlıyor, herkes küçük sarı bir anahtar arıyor, tabi ki ben de. Ancak bir kaç çocuğun yukarılardan bağırmasıyla duruyoruz. Telefon çalıyor, telefon çalıyor. Herkes yukarıya doğru koşuyor, postane dev gibi taştan bir bina. Pencereleri yok, ağır yüksek bir kapısı var. Herkes kulağını kapıya dayamış, telefonun çalışını dinleyerek sayıyor, otuzyedi, otuzsekiz, otuzdokuz, kırk, telefonun sesi kesiliyor. Kulaklar kapıdan ayrılıyor, sakallı bir yıl daha buradasın diyor, dönüp bana, hakkım saklı artık postacıyım, umarım o bir yıl içerisinde şu lanet olası anahtarı bulabiliriz.

Fatma'yla köyün dışına çıkarak yeni yerler keşfediyoruz, aklım hep o anahtarda. Arada bir de yukarıya çıkıp kolumu boyatma bahanesiyle müzik dinliyorum. Çocukluğumdan aklımda kalan şarkıları anımsamaya çalışıyorum, kaçıkla denizyıldızı çayı içiyoruz. Kolum, özellikle de dolunay olduğu geceler siyah görünüyor, o yüzden de sıcakta bile uzun kollu elbiseler giyerek dolaşıyorum.

Bu gece postaneye gitmeğe karar veriyorum. Gözcüm Fatma, erken yatma alışkanlığını biliyorum, insanlar erken yatıp geç kalkıyorlar, hava kararınca Fatma'nın yanına gidiyorum. Uçarak çevreyi kolaçan ediyor, kimseler yok. Postanenin yanına geliyorum. Etrafını turluyorum, kapıyı inceliyorum, kapı çok sağlam, yerinden oynatılması veya kilidinin kurcalanarak açılması imkansız gibi görünüyor. Gene de deniyorum, sonuç başarısızlık. Binanın etrafını turlamaya devam ediyorum, durmaksızın dolaşıyorum. Fatma da benimle beraber tepemde dolaşıyor, onu seyrederken birden aklıma binanın çatısı geliyor. Çatının ön tarafındaki, aşağıya doğru çıkıntılarına tutunmayı deniyorum, tam yarı yoldayken düşüyorum. Kurtarıcım gene Fatma, bir ucunu aşağıya sarkıttığı ipin diğer ucunu çatıdaki antene bağlıyor. Artık yukarıdayım, oldukça yüksek olduğu binanın tepesinden daha iyi anlaşılıyor. Fakat buradan da içeriye girmenin bir yolu yok, kalın tahta kütüklerin altı olduğu gibi taşlarla örülmüş. Fatma'nın havladığı yere dönüp bakıyorum, bir baca, tanrım bu kız bir harika. İpi antenden çözüp

bacaya ve belime bağlıyorum, yavaş yavaş aşağıya sarkıyorum, aşağıdayım, şöminenin içinden çıkıyorum, heryer çok karanlık, dizimi sanırım bir sandalyeye kötü bir biçimde çarpıyorum, ışığa ihtiyacım var. El yordamıyla ne aradığımı bilmeden, sağa sola çarpa çarpa ilerliyorum. Birden kafama sert bir darbe iniyor, sendeliyorum, ikincisini gölge şeklinde farkedip çekiliyorum, üçüncüyü ise ellerimle yakalıyorum ve gölgeye doğru bir tekme savuruyorum, gözüm karanlığa yavaş yavaş alışıyor ve bu yüzü tanımaya çalışıyorum, bu postacıyı öldüren yaşlı kadın. Tahmin etmeliydim, anahtar ondan başka kimsede olmazdı. Kollarından tutarak kaldırmaya çalışıyorum, tekmeyi şiddetli savurmuş olmalıyım. Onu sandalyeye oturtuyorum. Mırıldanıyor, telefon diye mırıldanıyor. Güzel, yaşıyor. Artık gözlerim karanlığa alıştı, telefon oturduğumuz sandalyenin önündeki masada duruyor. Eski tip çevirmeli telefonlardan, ahizeyi kaldırıyorum, bip bip sesini duyuyorum. Tanrım hiç bu kadar mutlu olmamıştım, kendimi bir yıl fazla yaşayacakmışım gibi hissediyorum.

Ezberlemekten çok, el alışkanlığıyla numarayı çeviriyorum. Evet, çalıyor, bana çok uzunumuş gibi gelen süre sonunda telefon açılıyor, yüreğim duracak gibi Alo diyor karşımdaki ses, ikinci alodan sonra kendime geliyorum. Karşımdaki sesi tanıyamıyorum, babamla görüşmek istediğimi söylüyorum. Bana, nereyi aradığımı, aradığım numarayı ve babamın adını soruyor, oldukça soğuk bir ses tonuyla, acaba diyorum yanlış numara mı? Numarayı söylüyorum, hayır numara doğru, karşımdaki sesi hala tanıyabilmiş değilim, ve bu ses sıkılgan biçimde, ne istediğimi soruyor, bu kez ben de sert şekilde onun kim olduğunu, o evde ne aradığını ve babamla acilen görüşmek istediğimi iletiyorum. Karşımdaki sesin tonu bağırmaya dönüşüyor, telefonun dalga geçmek için uygun bir araç olmadığını, başka yöntem seçmem gerektiğini, babasına şaka yapmak istiyorsam bile, bunu bu şekilde yapmamam gerektiğini, üstelik babasının evde olmadığını ve buna benzer bir takım hikayeleri anlatmasıyla telefon görüşmemiz sona eriyor. Sinirli bir halde numarayı yeniden çeviriyorum. Telefon açılır açılmaz bu kez ben bağırmaga başlıyorum, ona ismini ve o evde ne aradığını yeniden soruyorum. Karşımdaki sesin isim olarak benimkini vermesi ve o evde yaşadığını söylemesiyle ikinci telefon görüşmemiz bu kez benim tarafımdan sona erdiriliyor. Şaşkın bir haldeyim, yüzüm ateşler içerisinde yanıyor, kulaklarımın uğuldadığın hissedebiliyorum. Yaşlı kadının gülmeye başlamasıyla da kendimi bırakılmış, terkedilmiş, evden kovulmuş hissediyorum. Sonunda sen de kendinle konuştun diyor, bunu nasılsa öğrenecektin, burada yaşayan herkesin, bu topraklara ayak basanların buradan kurtuluşu yoktur.

Burada, bütün insanların, ikinci bir kişilikle başka başka yerlerde yaşadığını söylüyor, iğrenç biçimde de gülmesine devam ediyor. Onu boğmamak için kendimi zor tutuyorum, ne de olsa pis bir katil. Şimdi izin verirsen, ben de kendimle konuşacağım diyor. Postacıyı kendisiyle konuşabilmek için mi öldürdü acaba? Geldiğim yoldan köye dönüyorum.

Sabah kahvaltısında sakallıya, ikizinin nerede yaşadığını soruyorum. Çatalını düşürüyor. Yüzüme bakıyor, şaşkınlığını çabuk atmışa benziyor, sakince çayından biraz içtikten sonra anlatmaya başlıyor. Buraya çok önceden bir cinayet suçundan dolayı sürgün edilmiş, buradakilerin çoğu da bu şekilde benzeri suçlardan ötürü zorla getirilmiş, buraya gelen herkesin kötü yanı burada onunla beraber kaldığından, kötülüklerinden ayrılmış hali ise bir başka yerde yaşamını sürdürmekteymiş, benzeriyle karşılaşan birisi ise yok oluyormuş ve kimse benzerinin nerede yaşadığını bilemediğinden, her an, heryerde onunla karşılaşabilme korkusundan, bu, duvar, tel, gözü olmayan cezaevinden kaçamıyormuş. Bu durumdan sadece postacı korunabiliyormuş. Sonunda postacının ne işe yaradığını öğreniyorum, ama tam anlamda yıkılmış haldeyim, evin tüm duvarları beni ezmek için üzerime geliyorlar.

Kendimi tüm kötülüklerimden arınmış olarak düşünemiyorum, üstelik telefonda konuştuğum diğer kendimin ise iyilik meleği gibi bir hali de yoktu Acaba babam hiç mi farketmedi, onun gibi yaşamını başkalarına kötülük yaparak kazanmış birisinin benim birden iyilik meleğine dönüşmemi normal karşılayacağını ve bütün bu servetini de , böyle saf birisine bırakacağını düşünmek enayilik olurdu. Eminim ki beni en az yirmi doktora götürmüş, benim hasta olduğuma inanmaya başlamıştır. Acaba iyilik meleğiyle karşılaşırsam püüf diye yok olur muyum? Ama ben buradakiler gibi buraya zorla getirilmedim ki, en azından kötülüklerimin şu ana kadar, resmi belgelerde yazılmış veya ispat edilmiş olanları yok. Yani yasaların önünde kötü birisi değilim, üstelik tam tersi, vergisini ödeyen, ailesiyle beraber mutlu bir yaşantı sürdüren, saygın çevresi olan, üstelik müzik dinlerken bile kimselere yakalanmamış birisiyim. Diğer benin hangi kötülükleri bende bıraktığını düşünüyorum, yalancılık,

aldatma, hırsızlık, alkol, sigara, dinsizlik, kumar, uyuşturucu, ahlaksızlık, olamaz aklıma ne kadar çok kötülük geliyor, düşündükçe yüzlercesi beynimi işgal ediyorlar. Şimdiye kadar iyilik ya da kötülük kavramlarıyla uğraşmaz, iyi ya da kötü olmanın beni ilgilendirmediğini zanneder, en iyisinin dilediğim herşeyi yapabilmenin olduğunu düşünürdüm. Oysa şimdi bir iyi Ben'le karşılaşmak beni korkutuyor, yok olmak ya da kötü benin yok olması, tanrım o zaman iyiliğin ne anlamı kalır, iyilik kendini nasıl dengede tutar, neye göre kendisini tanımlar, yaşamın tüm zevkleri birer kötülük değil midir? Zevk almadan yaşamak mümkün mü? Belki de yok olmam, belki de iyi yok olur ve tümden bir şeytana dönüşürüm, o zaman yaşamdan aldığım zevk artar mı? Tanrım "kötü" haldeyim. Bu şekilde yaşıyamam, kendimi yarım hissediyorum, ikizimi mutlaka görmeliyim. Tüm düşüncelerimi sakallıya anlatıyorum, yokolmak uğruna bile olsa gitmem gerektiğini, bunun üzerinde çok düşündüğümü, artık burada daha fazla kalamıyacağımı söylüyorum. Bana geçici olarak postacı olmak ister misin diye soruyor, hayır diyorum kocaman ellerine sarılarak.

Dönüş yolunun tüm ayrıntılarını öğreniyorum, bir kağıda gerekli olabilecek yerlerin adlarını yazıyorum. Yanımda enaz iki hafta yetecek kadar erzak var. Herkesle vedalaşıyorum. Sanki yaşamlarında gördükleri en cesur kişiye rastlamış gibiler. Fatma köyün çıkışına kadar bana eşlik ediyor, onunla son kez öpüşüyoruz.

Yol boyunca aralıksız düşünüyorum, neredeyse düşünebilmek için uyumuyorum. Bitkin bir haldeyim şimdiye kadar yaptığım iyilikleri düşünüyorum, onlar da enaz kötülülerim kadar fazla. Fakat bir terazi bunu tartamaz, en büyük iyilik ve en büyük kötülüğümü düşünüyorum, aklıma annem geliyor, delireceğim, biran önce eve ulaşmak için çaba harcıyorum ve bundan da sanırım delicesine korkuyorum.

Yüreğimin sesini dışarıdan duyuyorum, demir kapıyı itiyorum. Bir yıllık yokluğumda pek birşey değişmemiş. Bahçe aynı bakımlı bahçemiz. Ağır adımlarla yürüyorum, kapıya geliyorum. Yere yıkılacak haldeyim. Kapıyı iki kez çalıyorum, dualarım gerçekleşiyor, kapıyı "ben" açmıyorum, uşağımız kapıyı önce yarım, sonra beni görünce de ardına kadar açıp hoşgeldiniz efendim diyor. Şaşırmış hali yok, demek ki bir yıldır kayıp birisi değilim. Sakin görünmeye çalışıyorum, e kimler var diye sorabiliyorum, dudaklarım titreyerek. Babanızı soruyorsanız çalışma odasında diyor, içeriye adımımı atıyorum, ne kadar da özlemişim evimizi hasta mısınız efendim diye soruyor uşak. Yanıt bile vermeden merdivenleri çıkmaya başlıyorum, eve giren hırsız gibi heryeri inceliyorum, evin kokusunu içime çekip kendimi eve alıştırmaya çalışıyorum.

Oturma odasının kapısı aralık, babam masada, içeriye giriyorum, beni farketmedi, ona sarılmak istiyorum, yanına oturup ağlamak istiyorum, yanına gidip bana merhaba demiyecek misin diyorum, kafasını bile kaldırmadan, çalışıyorum görmüyor musun, hipodrumdan ne çabuk döndün, ne istiyorsun, birşey mi oldu? Hayır, diyorum herşey yolunda sadece canım biraz sıkıldı diyorum ve odadan dışarıya atıyorum kendimi.

İyi yanımın hipodrumda olduğunu öğrenmek beni şaşırtıyor, çünkü atları ben de çok severim, demek ki iyi yanımın alışkanlıkları benimkilerle aynı. Bu benim, düşüncesi tuhafıma gidiyor. Saate bakıyorum, ben olsam atlardan sonra ya oradaki kızlardan birine asılır birini bulamazsam içmeye biryerlere gider ya da eskilerden birilerini arardım. Sanırım iyilik meleği olan öteki bense ya oradaki zor durumda olan birilerini bulur ve onları bu durumdan kurtarıverir ya da çevredeki hayır derneklerinden birisine uğrayıp biraz iyilik yaptıktan sonra eve gelirdi. Tanrım onunla nerede karşılaşmalıyım acaba? Üstelik ikimizden birisi yok olacaksa bu ikimizin arasında olmalı, kahretsin, nerede intihar etsem acaba diye düşünüyormuşum gibi geliyor, her yanımdan soğuk terler akıyor. En uygun yerin ikimizin odası olduğunu düşünüyorum, yukarıya çıkıyorum, odamızın kapısını açıyorum, soyunmadan yatağımıza giriyorum, yorgunum, uykusuzum, korkuyorum, acı çekeceğimi düşünüyorum, gözlerimini önünde yüzlerce flaş patlıyor. Gözlerim kapanıyor.

Yatağı hissetmiyorum, bütün vücudumu bir uyuşukluk kaplıyor.....

* Bu yazı Ankara'dan biri ya da birileri tarafından bize gönderilen, Enerjinin Bozunumu $K_A+R_A= K_U+T_U$ dergisinin "Prezervatif" promosyonlu ikinci sayısından alınmıştır.

"Benliğinizde tarihi yaşadınız mı? Büyük sarsıntılar, depremler, uzak ve uzun kederler. Şimşek gibi ani sevinçler geçirdiniz mi? Büyük delilerle deli oldunuz mu? Ya küçük delilerle? İyi insanların deliliğini, hastalığını taşıdınız mı gerçekten? Ayrıca en kötü insanların da kötülüğünü ve o bir çeşit mutluluğunu taşıdınız mı? Evet diyorsanız ahlaktan söz edin bana, hayır diyorsanız etmeyin." Nietzsche

Akıllı olmak, akılcı davranmak zorunda, geleceğini de düşünmek durumunda, hislerinin esiri olamaz, zaten hisleri onu hemen esir almak, köle yapmak ister, fırsat kollar. Olup biten herşeye karşı hür ve bağımsız o. Müthiş çağdaşa bu tuzakları hazırlayan kimdir, nedir bilinmez ama düşmandır, kendisinden başka herşeyi düşman hissetme paranoyasının sonu 'çağdaş' bireyin kendisinde mi sona erer ve aslında buradan mı başlar, hep burada mıdır?

Şimdi, o yüzden mi yaşanmaz ve şimdi yaşanmaz ise değer nasıl oluşur, değer için beklenmeli mi, eylemin sonunda çıkan, elde edilen fayda mıdır? An'ın içinde değildir öyleyse, ötekiyle ilgili değildir ve o zaman herşeye izin vardır, sorumlu olma ve bağlanma yoksa sonuçlardan, kazançlardan başka kutsanacak veri kalmamıştır, herkes profesyoneldir artık ve profesyonelliğin en büyük belalısı duygulardır.

Fayda yaratmayan, meşguliyet getiren, zaman kaybı yaratan, hedeften uzaklaştıran bir ayakbağı, geceleri, yalnız anların başbelası yerleşik ve barışık yaşamı rahatsız eden sahipliği kıran, sahiplik coşkusunu olur olmaz bozan ve başka

Neçoksunuz

dünyaları zorlayan hisler rutine olan birleşmiş ortaklığa, hayranlığa tecavüz eden, gözardı edildikçe şiddetini arttıran duygudaşlığın gücü.....Ve.....

Ve iyimserlikte gidilen en son noktadaki ölüm, kendi'yle sorunlarını askıya bile almayan o müthiş barışıklar bu kadar uzakken nasıl yakın olabilirdiniz onlara? Nasıl kurgulanmış, hesaplanmış, nasıl rahatlanmıştı karışıklığın ortasında?

Şimdilerde aynılıklar tükenişi önceliyor. Kültür farkı, zaman ve mekan ayrımı tanımayan bir benzeşim yaşanan, dikenli tel, etten duvar, çelikten kutu dinlemeyen en ücraya en minige doğru benliği sarıyor. Duygusal olmamak olarak yazılıyor, aranıyor erdem. 'Duygusal olamazdım, duygusal davranamam.' diyorsunuz. Ne çoksunuz. Hiç bu kadar din, dil, ırk, cinsiyet farklılığında olanlar birleşmemişti, bir araya gelmemişti böyle bir ortaklıkta. Ne güzel oldu ama! Ne ideal bir ortaklık!

Felsefe metinlerinden fırlayan ve üstelik düşüncenin soyut ve bu nedenle 'fayda'sız olduğu kamu kabulünü bile temelden çürüten bir düşünsel ortaklık içinde, ne çoksunuz ve globalsiniz çok şükür!

Dünya üzerinde insanlar birbirlerine aynı gerekçeyi dillendiriyor. Medya ve kamuoyu için ideall ve tartışılmaz bir savunu oluyor. Tahmin edilen sonuçlar, alınacak ödüller, ruhun teslimiyeti, hesapların vahameti midir?

Yaşanılanların hissedilenlere dayanılmaz basıncı, yenilecek olanların çok az olması ve hızla azalması umudun sadece ve tek başına yitiyor olması ve ben'e duyulan öfke, çarpışmanın yerini alan o korkunç uzlaşma duygusu, içeride duyulan seslerin bile uzaklaşması, derinlere gömülüyor olan çığlıklar ve rehavete hayranlığın artışı ile çıkışı zor olan korkutan böyle bir zamanda, böyle bir gece, sığınılan son barınak. Gerekçem yok.

YURDAER ALTINÖZ

Menü

KREM ŞANTİYE

Şantiyede çalışan işçilerin bayıldığı bir yemektir. Aslında kendisi yemek değil bir tatlıdır. Yalnızca şantiye şefi tarafından yapılır ve işçiler tarafından yenilir. Yemeğin bir anlam ifade edebilmesi için, şantiye şefinin solak olması gereklidir.

Aslına bakarsanız aşureye inat, grev günlerinin yemeğidir. İçinde her türlü şey bulunur. Büyükçe bir kazanda pişirilir, ve yanan ateşin karşısında semah ayinleri düzenlenir.

Dört çocuklu bir ailenin reisi olan işçi ateşe körükle gider. Ateş, kendisine körükle gelen işçiye ateş eder ve işçi ölür...

Bilinen en kısa öyküsü budur; ancak bunun yemekle hiçbir ilgisi yoktur. Yemek anlam kazansın diye uydurulmuş olsa gerektir.

Dört çocuklu olmasa da, iki çocuklu bir ailenin reisi olan işçi ateşi yakmakla görevlendirilir. Başka iki çocuklu bir işçi de üfleyerek körük yapar. Öyküye inat, ateşin işçiye ateş ettiği şimdiye kadar hiç görülmemiştir. Gören varsa beri gelsindir.

Yemek yemek diye, onun bir tatlı olduğunu unuttuk nerdeyse. Kendisine, şimdiye kadar birçok işçi vurulmuş, kendinden geçmiş işçiler 'Tatlım benim' diye tatlıya sarılarak, her taraflarını vıcık vıcık etmişlerdir. Karıları kendilerinin bir tatlıyla aldatıldıklarını öğrenince kocalarına bir daha tatlı yapmamışlardır.

Bu tatlının, her ne kadar emekçi tatlısı olsa da eşler arasına girmeye hakkı yoktur. Yakında kendisi 'Yuva Yıkan Tatlı-

sı' diye çağrılırsa, bundan tamamıyla kendisi sorumludur.

Adet olarak tatlının yenmesine, işçilerin burunlarını karıştırdıkları parmakla birer parça alınmasıyla ve hep birlikte başlanır. Bu birlik ve beraberliğin bir simgesidir. Tatlının kıvamına gelip gelmediğini anlamak için ölçeklör denen bir alet kullanılır... Bu alet tatlı dolu kazanın içine atılır. Şayet altı dakika içinde, alet kazanın dibini hala boylamamışsa, tatlı kıvamına gelmiş demektir.

Tatlının bitiminde kazanın dibini yiyenler, aleti de yiyeceklerinden dişlerini kırarlar. Dişlerden altın olanlar alınır, diğerleri çöpe atılır. Bu iseyse, ne yazık ki kapitalizmin bir zaferidir.

KUMPİR

1950'li yılların vamp kadınına "VAMPİR" denilirdi.1990'lı yılların kump patatesine de "KUMPİR" denilmekte. Ne günlere kaldık.

Soyulduğunda hiçbir kadından geri kalmayan patates, bazı yönleriyle de birçok kadına taş çıkartır.

Özellikle iri patatesler iri memeli olmalarıyla göğüs kanseri çekiciliğine sahiptirler ve kadınlardan daha çekicidirler.

Renkli bir cinsel yaşamı olan hemen her patates, cinsel dürtülerini unutmuş bir insana bile sustalıyla karın deştirir. O yüzden kendisine "Karındeşen", kardeşine de "Kardeş" denilmektedir.

Patateslerin üzerine giydiği şeye kabuk denir. Her patatesin bir kabuk dökme mevsimi vardır. Bunu beklemeyip neşter altına yatan estetik meraklısı patateslerin sonu ya haşlama, ya da kızartmadır. Ancak bizi ilgilendiren ne haşlaması, ne de kızartmasıdır. Bizi ilgilendiren, sizi ilgilendirmez. Közleme dediğimiz bu olay, meraklı gözlere anahtar deliğinden çiftleşme gözletir. Oynak çiftleşmelere halk arasında çiftetelli denilmekte, sonunda ise közlenmiş orgazm patatesleri yenilmektedir. Sıcağı ağız yaktığından, ağıza galon galon buz doldurup yenilmesi tavsiye edilir. Buz, sürtünmeden doğan harareti giderdiğinden çok yararlı bir şeffaflıktır ve patateslerle çok iyi geçinir. Anti kaynana dediğimiz bu olay, pek çok çifti boşanmanın eşiğinden geri çevirmiştir.

Bunlar patatesin milyarlarca yararından sadece birkaçıdır. Anlatmakla bitiremeyeceğimiz bu yararlar, yenmekle de bitirilmemiştir.

İlk patatesin günümüzden iki milyon yıl önce Beş Yıl Önce, On Yıl Sonra topluluğu tarafından hunharca soyulduğu sanılmaktadır.

Yakın geçmişimizde ise bir İki adım ileri, bir adım geri topluluğu olan Mehteran tarafından bir patatesin tam onaltı günde soyulabildiği, böyle bir düşünce yapısına sahip ordunun ise açlıktan telef olup tarih sahnesine gömüldüğü bilinmektedir.

Günümüzde kapitalizmin simgesi haline gelmiş patates bogburger ve mide öd suyu ile birlikte tüketilen beyin yetersizi şişmanlatıcısıdır.

En son olarak "Kadın karşılıksız çek gibidir, çekilmez" diyen bir entel tarafından fırında közlenerek yemekleştirilen patatesin, adına kumpir denilen serüveninin kısa öyküsü şöyledir;

Gerekli malzeme
Pata,
Pata küte,Te te tes,
Fırfır fırın,
Gabuk.

Yapımı;

Karışımı fırına verin. Biraz bekleyin, pişmiş olarak çıkınca üzerine saldırın. Kesin babasını çağıracaktır... Ona da saldırın. Püre haline gelmiş patatesleri elleyerek biraz daha yumuşatın. İçine rus ruleti veya rus salatası, akabinde ketçap ilave edin. Tam göbeğine kaşık saplayıp çıkartın. Bu, onun karışmasını, olmazsa sizin çoluk çocuğa karışmanızı sağlar.

İşinize karışmak gibi olmasın ama, kumpir her şeyiyle başlıbaşına bir adab ister. Beceremiyorsanız, ne yapmaya ne de yapıp yemeye kalkışın.

Sülmiyin...

Fiyetosun.

ÇERKEZ ETHEM TAVUĞU

Hayatı birilerini kovalamakla geçen Çerkez Ethem'in son kovaladığı, Tavuk adında bir kümes hayvanı olmuştur. Tavuğumuz elli metre öteden kendisini Yunan zanneden ilk ve tek kişi olan Çerkez Ethem'e minnet borcunu ödeyebilmek için elinden geleni ardına bırakmamıştır. İlk önce, her ne kadar kendisinin Yunan değil, tavuk olduğunu Çerkez Ethem'e anlatmaya çalışmışsa da "Ben kül yutmam bre melun" karşılığını almıştır. O zamanların en gelişmiş anatomi atlasında bir tavukla bir insan arasındaki farklar açıkça gösterildiği halde, Çerkez Ethem "İkisi de iki bacaklı iştea" diyerek konuya olan dik kafalılığını açıkça dile getirmiştir. Zaten sonradan düzenlenen seminer ve

kursların da hiçbir yararı olmamıştır.

Bugün tavukla insan arasındaki farkları görebilen herkes, gönül rahatlığıyla tavuk yiyebiliyor. Sebzelisinden gebzelisine kadar her türlü çeşidi yapılabilen tavuk, kümes hayvanları arasında hakettiği yeri almış durumda.

Atalarımızın "Tavuğun derisiyle gerisi makbuldür" demekle neyi kastettiklerini bir yana bırakacak olursak, kırsal kesimlerde tavukla olan ilişkiler halen üst düzeyde sürmektedir. Bunun en güzel kanıtı, artık yürürlükten kalkmış olan 'kırmızı nokta' yasasının tozlu raflarında saklı tutulmaktadır.

Tavuk yumurtlayan ve bundan dolayı hiç bir zaman pişmanlık duymayan tek kümes hayvanıdır. Onun bu kararlılığı sayesinde her yıl binlerce kişi "Kuluçka üretme çiftliklerinde" köşeyi dönmenin yollarını aramakta, bulduklarında ise tavuk tanrısı Tavukolis'e şükretmektedir. "Altın yumurtlayan tavuk" ve "Söylediklerimi anında yumurtluyorsun" gibi kışkırtıcı laflar, hayal alemiyle gerçek dünya arasındaki ince bağın nameleri olarak musıkimizdeki kadirşinas yerlerini almışlardır.

Zenginlikleri tavuklarından gelmeyen zenginlere "Altın yumurtlayan tavuğu kestikten sonra nasıl zengin oldun abi?" sorusu sorulduğunda "Tavuk zavallı bir kuştur. Asıl kuşunuzdaki cevheri işlemesini öğrendikten sonra ona gereksiminiz kalmaz" asil karşılığı alınmıştır. Zenginlere de anca böylesi yaraşır zaten. Kendilerini tavuklardan ayıran tek nokta olan asillikleri.

Yemeğe adını veren Çerkez Ethem'i unutup tarih sahnesinin derinliklerine bir kez daha gömdüğümüzü düşünmeyin. O hayatının tavuğunu bulana dek kovalamayı sürdüredursun, biz aşağıda tarifi verilen yemeği yapmaya koyulalım;

Gerekli malzeme
Bir adet yavrım piliç,
Bir torba değil büzesin bulgur,
İki pörsük patates,
Üç düz saç marul,
İki bağbozuk maydanoz,
Tek yaprağı alınmış roka,
Bir adab-ı incir yaprağı.

Yapımı;

En irice doğranmış patatesleri roka yapraklarına sararak parmak şekline getirin. Sonra iki elinizle birlikte kaldırıp söz isteyin. Pilicinizi alıcı gözlerle süzdükten sonra, tüy denen fazlalıklarını ağda ya da depitakla sıvazlayıp üşümesin diye yatağa sokun. Yaklaşık on dakika kadar buhar ve göz banyosuna tabi tutup yataktan çıkarın. Benim diyen en seksi sapığa taş çıkartırcasına karnını deşerek iç organlarını paralayın. Diş mineleri de dahil her tarafını tutkalladıktan sonra, bir süre elinizde bekletin. Elinizi çevirdiğinizde düşmeden durabildiği an, artık kendi ayakları üzerinde durup hayata atılma vakti gelmiş demektir. Ancak ölü olan tavuğunuzun hayata atılmasının hiçbir anlamı yoktur. Bunu kalın kafanız kavradıktan sonra, elinizi tutkallı tavuktan kurtarabilmek için Kıl neşteri denilen aletle derinizi yüzün. Tavuğa yapışmış deriniz, pişerken ona ayrı bir lezzet katacak, yedikten sonra da yam yam ruhunuzu tatmin edecektir.

Maydanozları tanımayacak hale gelene kadar kıyımdan geçirin, ardından marulların kılına bile dokunmadan, maydanozlarla birlikte tavuğun deştiğiniz karnına doldurun. Kalan boşluklarıysa, her bir tanesini özenle pişirdiğiniz bulgurlarla doldurun. İyice dolduktan sonra, elinizi ya da ayağınızı sokup kuvvetlice bastırın. Yeteri kadar yer açtıktan sonra, karnı iyice doymuş olan tavuğunuzun mide fesadına yakalanmasını önlemek için, tetanos müptelası küflü bir sezaryenle lavman yapın. Önceden roka yapraklarına sardığınız patatesleri açtığınız yerlere tıkıştırın. Yeter artık diyen tavuğunuzun, dini ya da herhangi bir törenle kafasını uçurun. Mundar olmasını önlemek için kesinlikle "Mudurnu" marka bir bıçak kullanın.

İçi tıka basa dolu olan tavuğunuzu bir killer yumuşaklığı ve çekiciliğiyle fırına sokup pişirme işlemine geçin. Ölü olması, fırını sauna zannedip yan gelip yatmasını engelleyecektir.

Her 14 dakikada bir tavuğu fırından çıkarıp üzerine çatal bastırın. Pişip pişmediğini anlamak için gerekli bu işlemde, kesinlikle tavuğunuzu delik deşik etmemeye özen gösterin. Aksi taktirde piştikten sonra, onu kevgir olarak bile kullanamazsınız. 47 dakika süren pişirme işleminden sonra, tavuğu içindekilerle birlikte çıkarıp onun bunun ona bunasına göstererek teşhir edin. Bu yemeğin en önemli adabı budur ve servisten önce mutlaka yerine getirilmesi gerekir. Yoksa kemikleri fosilleşmiş Çerkez Ethem'inizin yüreği buna dayanamaz. Yüreği dayanmaz belki ama, ya beyni olsaydı?

PASTA

Bastırılmış tüm duygu ve düşüncelerin iyi bastırılamayışından dolayı son anda su yüzüne çıkan pasta, yalnızca doğum günlerinde hatırlandığını sanan, nankör fakat haklı bir tatlı çeşididir. Ona karşı boyun bü-

küklüğünü gidermenin tek yolunun, onu altetmek olduğunu unutmadan, vıcık vıcık bir pasta nasıl yapılır sorusunu yanıtlayalım;

Gerekli malzeme

Gerekli malzemeymiş. Pasta hakkında bir bok bilmeden, gerekli malzemeyi bulsanız ne yazar. İnsanlık kadar eski olamayan pastanın tarihçesi "Ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler" diyen bir Göt'ün en az bin nesil geçmişini satın alır ve döner bir de gelmişine geçmişine küfreder. Son derece asil bir yiyecek maddesi olan pastanın en gösterişsizinin bile büyük zahmetlerle yapıldığı düşünülürse "Madem ki yapılıyor, bari hakkını vererek yapalım" diyenlerin ne denli haklı oldukları ortaya çıkar.

İçine dünyada bütün meyveler katılabildiği gibi henüz yolda da rahatlıkla katılabilir.

"Her insan yemek yapabilir, ama her insan pasta yapamaz" sözü ne denli doğruysa, "Pastanın içinden babam çıksa yerim" sözü de o denli iç gıcıklayıcıdır. Çünkü içinden afet bir hatun çıktığını gören ayılar, onu yemek yerine onunla bir taraflarını şişirirler. Bu durum beraberinde hemen bir başka sözü de akla getirir. Onu şimdilik söylemiyorum.

Bütün kalıplara girebildiğinden, halk arasında "Su" da denilen bir pastaya hasta olmamak elde değildir. Lezizliğinden, dikkat edilmezse hepsi gerçek birer uzantı olan parmaklar, pastayla birlikte yenebilir. İnanın ruhunuz bile duymaz.

Tıp dilinde Fareden esinlendi denilen bu olay, sanki fareler yetmiyormuş gibi, açıkta kalan organlarınızı bir de kendiniz yiyerek tüketmeniz, Tanrı'nın birer lütfu olan organ konusunda, ne kadar eli açık olduğunuzun bir göstergesidir. Bunun ileri boyutlarına müsriflik denilmekte, hastalık safhasına gelindiğindeyse fareler bile ayak uyduramamaktadırlar.

Şunu hiçbir zaman unutmayın ki bir pastadan daha kokmuş başka birşey olamaz. Barındığınız evi terkedip on yıl sonra geri dönseniz bile, evin her tarafına sinmiş kokunun tazeliğinden ve gençliğinden hiçbirşey kaybetmediğini hayranlıkla izler ve koklarsınız. Bu özelliğinden dolayı, kokuşmuş tüm değerlerin simgesi haline gelmiş pasta, dejenere olmuş toplum mutfaklarında el üstünde tutulmakta ve sık sık el değişimleri yapılarak yere düşmesi engellenmektedir.

Çırpılarak yapıldığından, bir çırpıda bitmesi istenen pastayı sabırlı olmayan kişilerin ellerine düşmek korkusu çileden çıkarmaktadır. Böyle stres yüklü pastalardan lezizlik konusunda başarı beklemek, hayalden öteye gidemez. Ruh sağlığı bozulan bir pastanın, anında salgılama sistemi de bozulacağından, lezzet zerreciklerinin böyle bozuk hormonlar tarafından doldurulması, bazı durumlarda işi, kusma, hatta zehirlenme vakalarına kadar götürülebilir.

Bütün bu bilgilerin ışığı altında, size pasta denen tatlı yolculuğun kapılarını açacak tarifi veriyorum;

Gerekli malzeme

Bir literatür süt,
Kaşık kaşık yumurta sarısı,
Alın teri gidericisi,
Pudra unu,
Kabartma tozu,
Tos pembe bezi
Ceviz-i hindistan

Yapımı;

Ana sütüne en yakın sütün eşek sütü olduğu gerçeği pastayı kahretse de elinizin altında ya da zulada eşek sütü bulunuyorsa, kesinlikle bunu kullanmaktan çekinmeyin. Eşeklik edip eşek sütünün değerini bilmeyen pastanızın ayağını kaydırdıktan sonra işe koyulun.

İçi oyuk bir kalem kadar derin ve ince bir kapta biriktirdiğiniz yumurta sarılarını sütle karıştırıp çırpmaya başlayın (Mikseriniz varsa ne ala). Yorgunluktan kolunuz titremeye başladığı an, bir fincan unu karışıma ilave edin. Bu işlemi her üç dakikada bir ve her bir dakikada üç tekrarlayın. Karışım cıva kıvamına geldiğinde, üzerine kabartma tozu, akabinde alerji tozu serpiştirin. Pazularınız ortaya çıkana kadar veya kendinizi mikser gibi hissedene kadar karıştırma işlemine devam edin. Karışımı alın, özelalaşımlı pasta kalıbına boşaltın. Alaşımın içinde radyoaktif madde varsa, pişerken ışımasını önlemek için, fırının voltajını 220 volttan eksi 220 volta düşürün. Bu voltaj farkıyla artık unutmaya değil, soğutmaya hatta dondurmaya başlayacak fırınınızı voltajı normal bir fırına sokup üşütüp sıtmaya yakalanmasını engelleyin.

Pişirme işlemi sona erdikten sonra pastanın üzerine sıcak çikolata ya da rendelenmiş meyve püreleri serpiştirin. İkisini birlikte serpiştirirseniz hem damak zevkinizde ikililik yaratmış, hem de pastanıza ihanet etmiş olmakla asla kendinizi affedemezsiniz.

Affedersiniz,
GAAARÇÇ!

Kenan Yaşar

Fenerbahçe sonunda
babasını buldu.
Ali Şen başkan.....

Yirmi iki adam bir topun peşinden koşuyor yirmi binlercesi de onları izliyorsa bunun bir anlamı olmalı. Değil mi? Evet bunun bir anlamı olmalı. Kesinlikle.

Futbol kavgaları, cinayetleri hep erkekler arasında ortaya çıkıyorsa bunun da.

Bütün bir haftayı maç tartışmalarıyla geçiren insanların sayısında hızlı bir artış olduysa, bunun da.

Fanatik düzeyde takım tutanlar arasında kadınlar -eğer varsa- bunun da. Hem de çok.

Arenada Karnaval

Bazı insan türleri genel görünümleri itibarıyla bedenlerine yapıştırdıkları markası mühim! takım elbise, saat, araba ve benzeri aksesuarlarla diğerlerinden ayırt edilebildikleri halde bunların bir kısmının en azından haftada bir gün don paça vaziyette yeşil sahalarda ter içinde koşuşturup çamurlara tekmelere maruz kalırken izlenebilmeleri söz konusuysa ve futbol yıldızları tabir edilen bu işadamlarının uğrunda en çok ağlayıp inleyenlerin beş parasız yoksullar olduğu biliniyorsa bunun da.

Rahmi Koç şort giyip ayağında top sektirmeye başlasa hiç ilgilenir misiniz? İlgilendiniz diyelim-iyi sektirir belki-fanatiği olmazsınız ama. Kabul edin. Zengin zenginliğini bilmeli. Futbolun zengini

Vehbi Koç'un oğlundan çıkarsa değil onun şöförünün, ahçısının oğlundan çıkarsa güzel-ki genellikle öyle olur. Dikine dikine ve hızla çıkacaksın merdivenleri. Seyri daha güzel olur merdivenin altında kalanlar açısından. O bakımdan.

Dikkat! Aydınlatma şeridi başlangıcı. Aşağı yukarı iki yüz sözcük. Ağır ağır okuyunuz.

Aslına bakarsanız hayatta her şeyin bir anlamı olmalı. Fakat hiçbir zaman herhangi bir konu hakkında 'Hı hı tamam anladım. Hoştu ama ne bileyim daha iyi olabilirdi' deyip geçmemeliyiz. Konulara yazık. Herşeyi söz konusu etmeliyiz. Anlamları bulunduğu yerlerden teker teker özenle sıyırıp güzel türkçemizden tedarik ettiğimiz cümle öbekleriyle karıştırıp açıklama bulamaçları haline getirerek önümüze gelene yedirmeliyiz. Bir anlamın kitleler nezdinde tarafımızdan açıklığa kavuşturulması ne demek düşünebiliyor musunuz ne demek? Hizmet. Hizmet. Hizmettir bu. Uu ! Çok ürkünç bir şeydir. Müthiş. Müthiş bir şeydir. Yürekten geçen her rüzgarı dile dökmezsek çatır çatır efektleriyle çatlamalıyız. Neden mi? Çünkü ani bir rahatlama oluyor, bir iç ferahlığı, uzaklara doğru iç çekerek atılan bir bakış bir baş sallayış ya da müstehzi bir gülümseme oluyor 'Sonunda bu meseleyi de hallettim' gibilerden. Üstelik çözümlemelerimiz kamuoyunun naçizane ilgilerine mazhar olduğunda yürek ferahlığı hızla göğüs mıntıkamıza doğru intikal ederek kabarıklık/kabarma hadisesini husule getirmekteler. Açıklamanın kazanımlarının hepsini burada teker teker sayacak değiliz, ama ölürken arkamızdan 'Çok da anlayışlıydı. Ne de güzel açıklardı. Hay Allah niye öldü?' diyeceklere de söyleyecek bir sözümüz olsun isterdik. Fakat söyleyemiyoruz. Ölünce konuşma imkanımızın 'otomatikman/kompile' elimizden alınmasıyla ilgili bir husus.

Açıklamak önemli demiştik az önceki satırları okuyanlarınız bilirler.

Bir pazar günü. İlkbaharın muhtelif pazarlarından biri. Çaylar bardakta yarım, pazar ilaveleri dahil bütün gazetelere bakılmış, okunaklı olanlar zahmete girilip okunmuş, pazar rehaveti denen tuhaf insanlık hali üzerimize çökmüş. Pazara ait rehavetlerin bu biçare gün parçasının haftanın sonuna denk gelmesinden öte sabah sabah okunan saçma sapan gazetelere bağlı olduğu kanısındayız. Katılmayabilirsiniz. Bize yazın.

Fazla uzatmadan konuya girelim. Pazar günü Fenerbahçe'nin İstanbulspor ile maçı var. Fenerbahçeliyiz ailecek. Neden? Neden demek. Babamız da öyledir. Ondan. Bu kadar basit. Tuttuğunuz takımı size soralım, söyleyin ardından 'Babanız da mı aynı takımı tutar?' diye soralım gene söyleyin biz de size kim olduğunuzu, erkeklik düzeyinizdeki son durumu -dakika ve skor olarak- söyleyelim. Olsun bitsin.

Futbola ilgimizi yıllar sonra maça gitmeye niyetlenecek kadar arttıran geçerli sebeplerimiz var.

Geçerli sebep 1: Biraz laf ebeliği gibi gelecek belki ama aidiyet arzumuzu tatmin edecek başka birşey bulamamaktayız bir süredir. Herşeyden kuşkulanmaktan yorgunuz. Artık bazı şeylerden emin olmak istiyoruz. Ve.....

Aykut'un, FB'nin 11 numaralı formasını giydiğinden eminiz. Kesin.

FB'nin maça Dereağzı'nda çift idmanla hazırlandığından da eminiz.

Küçümsemeyin. Günümüzde en az iki şeyden emin olarak günlük hayatı sürdürmek çok daha kolay.

'Günümüzde emin olmak hoş bir esinti, zarif bir çizgi. Günümüz. Günümüz. Günümüzü yaşayın. Siz de zamanın eşsiz ritmini yakalayın.'

Geçerli sebep 2: Renkler. Çubuklara süzülmüş sarı lacivert.

Çocukluğumuzun sonsuz mutluluğu içinde güneşin battığı yere kadar düşe kalka koştuğumuz günler, dizlerimiz dirseklerimiz sıyrık. Terasta yenilen akşam yemekleri. Yazlık sinemalarda Guilliano Gemma'lı spagetti westernler izlemek. Re-Yal sakızından çıkan Fuat, Osman ve diğerlerini biriktirmek.

"İlerlemenin bir hayrını göremedik ,şurdan heh tam ordan kompile gerileyelim beyler"

Geçerli sebep 3: Yaş otuzu geçmiş, ütopyaların niçin ütopya olduğuna dair net fikirler gelip zihne yerleşmiş, karnın altında hafiften beliren bir göbek, saçlar her banyodan sonra tutam tutam oluklara hücum etmekte, ele bakılınca sonra da avuca bir avuç kırık gülümseme, dilde devamlı bir terennüm 'hayatta iki şeyi karşılıksız sevmek mümkün bir çocuğunuzu, iki takımınızı'. Aslan Fener. Hadi artık maça gidelim beyler. Ve bayanlar.

Kadıköy. İstanbul bir gün insan gibi ayağa kalksa herhalde burası ayakları olur. İstanbul usul usul kadıköylerine basa basa yürüyerek uzaklaşır. İyi de olur.

Fenerbahçe Stadı. Bilet bir arkadaş vasıtasıyla aldırılmış, numaralı olmakta.

Maça ailecek gidildiği için mihmandarlığı kuzenimiz yapmakta. Asri zaman çocuğu sayılmak için önünde hiç bir engel yokken bizim gibi dangalak akrabalarının sayesinde genç yaşında varoluş bunalımlarına gark olmuş bir seksen iki boy yetmiş üç kilo yetmiş iki tevellüt esmer bekar harita mühendisi ruh durumuna göre gerektiğinde çok esprili. Maç deneyimi mebzul. Hangi biletle hangi kapıdan girilir bilir. Yoksa bizim gibi acemi taraftarlar için elimizdeki kağıt parçasıyla bu arenadaki yerimizi bulmak muhtemelen maç biterken mümkün olabilir.

Maçın başlamasına saatler var. Kuzenin deneyimi var dediysek o sadece bir açık tribünbilir . Bilemediği akrabalarının artık numaralı tribüne oturacak kadar semirip serpilmiş oldukları. Bir iki fırça 'Oğlum bizi niye bu kadar erken getirdin? Ah! be abicim' gibilerden. Numaralı tribün henüz boş. Tam karşısı ,maraton tabir edilen kapalı. Ağzına kadar dolu. Kale arkaları da öyle.

Hava güzel saha futbola son derece müsait, köşe gönderleri yerinde, tribün direkleri sağlam, taç çizgisinin kireç tozları muntazam, orta yuvarlak tam ortada, güvenlik güçleri kenarda, reklam tabelaları her yerde bilfiil faaliyette. Sahanın ortasında göbeği atletini delerek yere doğru inişe geçmiş bir stajyer amigo takla atarak tecrübe kazanıyor.Yanında bir iki kişi daha. Bunlar henüz muavin, asıl amigolar gelene kadar seyirciyi ısıtıyorlar. Stada kulüp başkanı ile neredeyse aynı zamanda geliyor asıl amigolar. Hem böyle göbekli marul tarzında da değil takım elbise ceket eşliğinde.

Özürlü taraftarların resmi geçidi başlıyor, bizim numaralıdan -dikkat ettiyseniz numaralı, şu satırlardan sonra artık bizim oluyor-pek ilgi yok en çok alkışı kale arkasından alarak tören alanındaki yerlerini doğru ilerliyorlar. Ardından bayrak yarışları başlıyor. Futbolla ilgilenen-özellikle galatasaraylılarbilirler. GS'ın antrenörü Souness malum kupa maçında kupayı takımı kazanınca GS bayrağını Fener stadının ortasına dikmişti. Sonra da kırk yılda bir maça gelmiş reisi cumhurumuzun korumalarının sahaya-sahadaki S.D'nin fötrsüz başına- yağan pet şişelerle yaptıkları pinpon toplu gösterilerini izlemiştik. Anlaşılan Souness'in davranışı Fenerlilerin içine fena işlemiş çünkü maç başlayana kadar eline bayrak alıp sahaya fırlayan herkes gidip bayrağı sahanın ortasına dikerek tribünlerden büyük alkış aldı. Fakat tam girmiyor meret hemen düşüyor, ya saha ortasına standartlara uygun bir bayrak çukuru açılmalı ya da yeni FB bayraklarının alt ucu mızrak biçiminde düşünülmeli hem böylelikle takım sporlarında etkili bir silah daha elde edilmiş olabilir. Gerçi bulunduğum yerden pozisyonları tam göremedim, ama bayrak dikiciler belki de bayrağı yerine tam dik açıyla oturtamıyor olabilirler. Videodan ya da tv lara yayılmış muhtelif spor programlarından birinde durum tesbiti yapılmasının ardından kulüp Souness olacak adi iskoçu-etekli olur bunlar, maça az kaldı havaya giriyoruz- getirerek "saha ortasına bayrak dikmede ince noktalar" üzerine bir seminer yaptırabilir. Artık bilemiyorum. Gerisini Ali Şen halletsin. Ona acaip güvenmekteyiz. O neredeyse herşeye kadirdir. Bu paragrafı bitirmeden bir cümle daha kurmak istiyorum. İçimden geldi.

Kupa maçında Souness'in diktiği bayrağı söken kahraman Fenerli kulübümüzün sevilen başkanı tarafından düzenlenen törende çeşitli hediyelerle ödüllendirildi. Çocuk, yaptığı bayrak sökme harekatı ile otomatikman kulüp tarihine geçti. Duygulanıyor insan tabii. GS yöneticilerine önerimiz Ali Sami Yen'deki çok kuvvetle olası benzer bir hadise için şimdiden bayrak elde orta sahaya koşan fenerli antrenör, taraftar ve benzerlerini yaka paça tutucuların ya da hızla bayrak sökücülerin aşamalı eğitimine başlamaları. Zira Fener camiasında bayrak sendromu çok uzun sürece benziyor. İstiklal Marşında eskiden 'kahrolsun PKK' diye bağırırlarmış artık 'kahrolsun cim bom' diye bağırıyorlar. Tabii bu derece düşmanlığı doğru bulmuyoruz, ama 'İskoç yanlış yaptı' bu da bir gerçek. Memleketin iki güzide kasacı kulübünün tarihinde daha önce böylesi bir nahoş hadiseyle karşılaşılmamıştı. Hayır bizim Parreira buna yanıt verecek kabiliyette biri olsa neyse, eline bayrak versen iki saat bayrağa bakıp yanındaki gözlüklü tercümanına brezilyaca 'Hımm! Güzel bir bayrak' diye açıklama yapar olsa olsa. Ulan madem bayrağı beğendin iki saat inceleyeceğine git de Ali Sami Yen'in ortasına dik işte. Yapmaz. Biz de hayal kuruyoruz . Aslında FB'ye özellikle de sevilen Ali Şen'imize bu sene en yakışan antrenör Otto Bariç'ti, ama kısmet değilmiş.

Maça bir saat var. Bayrak törenleri devam ediyor. Çıkış tünelinde bir hareketlenme oldu. İlerde Ali Şen'i bile mumla aratacak kalitedeki başkanlarının onlara aldığı cicili bicili sarı siyah eşofmanlarıyla İstanbulsporlular sahaya yayılarak ısınmaya başladılar ıslıklar arasında. İstanbulspor. Sarı siyah güzel renkler. Ardından bir anons. Bugünkü solistimiz Kerim Tekinmiş. Kendisi bizler için burada olmaktan çok mutluymuş. Biz gene çok muhteşemmişiz. Ve hadi biraz hareketlenmeliymişiz. E hadiymiş.

Üzerindeki mikrofonla yeşil çimen üstünde zıplayan bir deri pantolon. Shakin Stevens profilli bir arabesko popo hafifo müzik sanatçımız Kerim Tekin. İnanır mısınız O FB için var. Ve bizi çok seviyor tanımadan etmeden. Şu anda sahanın ortasında düz koşu yaparak ısınan İstanbulsporluların arasında şarkısını söyleyerek zıplamakta. Rakip takım için bundan daha asap bozucu bir ortam nasıl oluşturabilir, merak etmekteyiz. Şimdi biz şu Fenerli halimizle ne yazık ki fiyatta anlaştığımız için üzüle üzüle İstanbulspor'a hizmet veren bir parafesyonel futbolcu olsak, o an sahada olsak, güzel güzel düz koşu yaparken yanımızdan bu deri pantolonlu briyantinli aslan parçası zıplaya hoplaya geçse vız gelir herşey inanın bize. Sinir oluruz yani. Bileniriz. Gözümüzü kararırız. Mücadele için varımızı yoğumuzu ortaya koyar hele bir de gol atarsak golden sonra 'Bu Kerim Tekin içindi' diye hiddetle bağırarak, üzerimize doğru kafamıza vurmak, boynumuza atlamak, sırtımıza çıkmak, yere yatırıp üstümüze otururak bizi osurtturmak için deli danalar gibi koşan takım arkadaşlarımızın arasından planör hareketiyle sıyrılarak taç çizgisi boyunca koşarız, belki Brezilyalı Bebeto'dan özenti bebek sallama hareketi yaparız ve anca sinirimiz geçer. O da belki. Yani gene de söz veremiyoruz.

Kerim Tekin istek parçası yönünde bir talep gelmediği halde programına devam edip bütün tribünleri dolaşıyor. İkinci parçadaki ritm ya birincisinden daha iyi ya da maça az kaldı biz iyice havaya girmeye başladık. Ailecek fıkırdıyoruz. Kerimciğimiz programını tamamlayıp sahadan ayrıldıktan sonra anonsla beraber FB marşı çalmaya başlıyor, marşın tam metnini en kısa zamanda ezberlemek niyetiyle tribünlerdeki genel havadan payımıza düşeni almaya başlıyoruz. Üç saattir uslu uslu otururken şimdi ayaktayız, bağıra bağıra marşa katılıyor, tezahürat olarak nitelenemeyecek çeşitli acemilikte el kol hareketleri yapıyoruz. Bir neşeliyiz bir neşeliyiz ki sormayın biz de şaşırmış durumdayız kendi halimize. Birbirlerine alkış maksadıyla çarpıp duran, başarılı da olan ellerimize bakmaktayız şaşkın bir şekilde.

Ve artık yıldızlarımızda sıra. İşte Fenerbahçe çıkıyor ısınmaya. Çok çok mutluyuz. Yani öyle böyle değil. Sanki ve adeta bu tribünde doğduk burada ölecek gibiyiz. Teker teker selama çağırıyoruz hepsini. Sağolsunlar bizi kırmayıp ta tribünlere kadar gelerek sıkılı yumruklarıyla bizi iyice mutluluktan ölecek hale getiriyorlar. Uche'yi sokakta görsek 'sık şu yumruğunu bilader de kendimizden geçelim' desek mutluluğumuz on saniye bile sürmez, ama bu arenada herşey daha bir farklı. Taraftarız, herkes bizi çok seviyor, muhteşem namıyla anılıyoruz, her istediği yapılan çocuklara benziyoruz. Ve bize bu ayrıcalık sadece bu arenada tanınıyor. Hemen ilk onbiri çözüyoruz başta bizim kuzen. Aygün yedek, Halil İbrahim de. Bu arada bütün tribünler dolmuş durumda bizimki de yavaş yavaş. Önümüzde, cep telefonları ile konuşmakta olan iki kişi karşılaşıyorlar öpüşerek kucaklaşıyorlar telefon konuşmalarını hiç kesmeden ayrılıp yollarına devam ediyorlar. Hoş bir görüntü. İnsanoğlunun üstünde dakikada bir teknolojinin düdüğünün ötmesi bizim için bir başka bahtiyarlık vesilesi tabii.

Numaralı tribündeyiz. Şeref tribünün hemen altındayız. Tam önümüzdeki küçük demir parmaklıklar daha pahalı olan yıllık kombine tribünü bizimkinden ayırıyor. İnsan hiçbir şeye tam sevinemiyor. İki saat mutluluk bile bize haram. Tam açık tribünden kendimizi kurtarmış olmanın tuhaf hazzıyla doluyken sırası mı? Önümüzdeki bölümün özel güvenliği var. Kimseyi içeri sokmuyor body guardlar. Fakat onlar istedikleri kadar bedenleri içeri sokmasınlar zihinler içerde, şahsen bizimki içerde en azından. Zihnimizi yararak bir kısmını tam önümüzdeki kombinelere verdik geri kalanını da azıcık daha yüksekte başımızın sağ tarafında yükselen daha da özel korumalı, servisli, vi ay pi şerefli insanların arasına .

Takımlar soyunma odalarına çekildiler. Maça yarım saatten az kaldı. Ve işte günün hatta son yüz yılın en anlamlı olayı gerçekleşiyor Ali Şen şeref tribünündeki yerini alıyor. Kızılca renkli bütün kıyametler size söylüyoruz. Kopunuz.....

Malum tezahürat başlıyor. Ali Şen başkan FB şampiyon. Ali Şen ile aynı kulübü tutuyor olmanın hüznünü ve çaresizliğini yıllardır yaşayan bir aile olarak tezahürata iştirak edemiyoruz doğallıkla. Ali Şen'in pişkin gülüşü, 'Şindi Şanzal' deyişi, purosunu üfleyişi bizi pek heyecanlandırmıyor. Ancak çok kişiyi heyecanlandırdığı bir gerçek. Ali Şen iki elini cam siler gibi yaparak yoğun tezahüratlara yanıt vermek için ayağa kalktığında önümüzde enteresan manzaralar husule geliyor. Orta zenginlerin, yeni yetme zenginlerin, ahir zaman Jöntürklerinin, iddialı stajyer yuppielerin Ali Şen'e bakışlarındaki hayranlığı görüyoruz. Bir gün onlar da onun gibi olacaklar inşaallah. Bazıları Ali Şen camlarını silip yerine otururken hemen purolarını yakıyor hafif sıkıntılı. Belki

de o anda başkan oluncaya kadar daha ne gibi haltlar yemeleri gerektiğini düşünüyorlar. İnsanların içinden geçen sesleri kaydetmek için medya henüz bir çözüm bulamadı, ama yakındır. Bir kısmı -inanın abartma yok- bir ellerinde cep telefonları öbür ellerinde 'Sayın başkan sana inanmanın gururunu yaşıyoruz' yazan pankartlarıyla sahaya, diğer üç tribündeki taraftarlara ve sahada ısınan futbolculara sırtları dönük bir şekilde, şeref tribününe doğru numaralı tribündeki merdiven boşluğunda yan yan yürümeye başlıyorlar. Özel bir pankart. Özel anlamı var. Evet Fenerliler olarak sonunda babayı bulduk. Çıktı, geldi.

Dedi ki: "Bunca yıldır benim Fenerlilerimi çok üzdüler. İttiler. Kaktılar. Ve ben geldim. Artık Fenere itibarı geri verilecek. O kadar. Oyarım. Yok artık öyle üç kuruşa gazoz. FB camiası ile dalga geçildi çok. Şindi Şanzal Fenerbaçenin düjmanları var. Muhittin Bulgurlu ve Setesi, Adnan Polat ve Setesi. Onlar kendilerini iyi bilirler. Onlara buradan sesleniyorum. Fenerbaaçe. Artık bitti. Ben varım. Hepinizi koruyacağım benim sevgili evlatlarım. "

Tribünler bağırdı bababababa ba ba. Diğer takımların taraftarlarının Ali Şen'den nefret etmelerinin çok geçerli bir nedeni var. Ali Şen ortaya çıktı ve onlara aslında hepsinin birer yetim olduğunu hatırlattı. Biliyorlar ki artık Ali Şen Feneri tehlikelerden koruyacak, en sıkıntılı anlarda, örneğin maçın sekseninci dakikası gelmiş ve Fener hala gol atamamışsa Ali Şen ne yapar yapar attırır, biliyorlar. Babamız o bizim her dileğimizi bir yolunu bulur yerine getirir. Ya diğer takımların taraftarlarını kim koruyacak? Yetmişine gelmiş Süleyman Seba mı? İngiliz centilmeni kılıklı snob Faruk Süren mi? Badem bıyıklı Anadolu mütevazısı Faruk Özak mı? Zor. Fenerbahçe camiası önderine kavuştu ve huşu içinde secdede. Fener taraftarları olarak memleketin şu andaki durumunda kelimenin gerçek anlamıyla babamızı bulduk. Hem de en iyisini. Babaların babasını. Mutluyuz.

Maça dönelim. Maçı boşverin canım. Nasıl olsa kazanacağız. Başkanımız Ali Şen. Ötesini ötekiler düşünsün.

Ali Şen'in şovu sürüyor. Şimdi yönetim kurulunun tamamının ayağa kalkarak yumruklarını havaya kaldırmaları isteniyor. Bu hadise nasıl gerçekleşiyor kısaca özetleyelim. Önce müteahhit ya da benzeri devletle iş yapan bir meslek erbabı olunuyor. Para kazanılıyor. Sonra paraya para denilmemeye başlandığında meşhur olma ihtiyacı hasıl oluyor bu arada zengin olmaya devam etmenin sonsuz hırsı sürüyor. FB'nin yönetim kuruluna giriliyor. Ardından şerefli insanlar olarak şeref tribününe, gazetelerin spor sayfalarına oturuluyor. Tribüne denk düşen anlarda cefakar taraftarın ayağa kalkılması yolundaki talebi ortaya çıkınca taraftar kırılmıyor olasılıkla sağ el parmakları biraraya getirilerek koltuklardan yerçekimine karşı bir davranışla doğrulunuyor. Bu kadar. Ali Şen başkan Fenerbahçe şampiyon. Şindi Şanzal....

Maça on dakika kaldı. İstanbulspor sahada.

Gene anons. Büyük bir gösteride süperstarın sahaya çıkması gibi, bir assolistin gelişi gibi, marş başlıyor, konfetiler, işaret fişeklerinin dumanları arasında en önde imparator Oğuz olmak üzere FB sahada

Maç mı? Maçı nasıl olsa kazanırız.

Renkler güzel biliyor musunuz. Ta çocukluğumuzdan geliyor. Ne Ali Şen. Ne Selim Soydan. Ne de benzerleri. Fenerliyiz.

Artık başka sevinecek buna bağlı olarak da üzülecek şey bulamamaktayız. Apatik otlar halinde sokakta salınırken sarı lacivert renklere rastladığımızda 'agu' demekteyiz. Bizim için fazla üzülmeyin siz kendi halinize üzülün duygularınız hala canlı ise.

Fenerliyiz. Oğuzu, Aykutu seviyoruz. İki sağduyulu, beyefendi adamı.Rıdvanı, Can Bartu'yu seviyoruz çekirdek ailecek. Trabzonsporu kim göz ardı edebilir? Tolunay'ı, Şenol Güneş'i, ama futbolda takım tutmanın temeli bizim çocukluğumuzda atılmış. Ne yapalım? Niye Fenerli olduğumuzu babamıza sorun. Babamız Ali Şen değildir, hiçbir zaman da olmayacak. Babamızdan kıyasıya rekabeti, ötekileri düşman addetmeyi, hırsı öğrenmedik, iyi şeyler öğretildi bize özdeşim kurmak için sahte babalara ihtiyacımız olmadı. Biz babamızdan çok memnunuz. Tanrı Fenerimizi sahte babalardan korusun. Memleketimizi de. Amin.

Sonra maç başladı. Tayfun sol iç koridoruna deplase oldu.....

AFP

Bu yazı Fenerbahçe'de olanlar olmadan önce yazılmıştır.

-Ali Şen gidene kadar-

Yaşasın İstanbulspor

Yerleşmiş olabilirim, herşey yolunda gidiyor olabilir. Derken
birşey atar, bozar kafamı. Sevdiğim biriymiş
yabancıymış, dahiymiş, fırlamaymış bakmaz, kafamdaki bu kara delik
kimi kırdığını hiç takmaz.
Deliliğim rezelerinden söker kapıları
deliliğim cinayetlerin daha nelerin düşlerine dalar.
Sanırım bu da fena bişey değil
dünya kardeşliğinin içine etmeyi hiç istemem yoksa!
Yağmurluymuş hava, sisliymiş, karlı ya da güneşliymiş, millet
bayılır sen kafayı yiyip bi de üstüne tonla para yaptıkça.

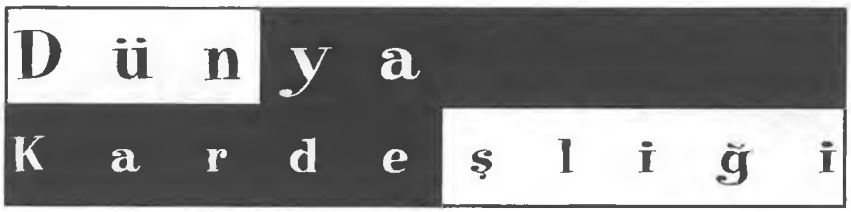

Açık söyleyeyim o zaman: Bu çok sakat bana kalırsa. İşte
Yıldızlar Alayı dergisini karıştırıyorum da hala
bombok hissediyorum kendimi.
Deliliğim rezelerinden söküyor kapıları
cinayetlerin daha nelerin düşlerine dalıyor.
Bi dakka dur, yavrum bi dakka kıpırdama. Mermer
gibi görünüyorsun, öyle serin, öyle sorunsuz. Bi daha
içimden öldürmek gelince bunları anmaya çalışacağım. Belki o zaman
o ispanyol gözlerin yatıştırır beni. Ama çok kuşkuluyum.

J. D.

Türkçesi: M. Z.

Gönderilmemiş Bir Mektup

Sevgili Öğe,

1

"Ben buradayım ya sen?". Sanırım bir insanın sorabileceği en anlamlı sorudur bu. Şimdiyse bu soruyu analiz etmek amaçlı bir soru; Bu soruyu neden soruyorum ben ? Bence bunun birçok nedeni olabilir, ancak tüm nedenlerin toplandığı merkez ise sanırım insanın güçsüzlüğüdür. İnsanın değişimler karşısındaki dayanıksızlığı, yanlızlığıdır. Nasıl yeni bir insanın kolundaki çalışan saat ona dayanak olamıyorsa, bizim için de aynı standartta olan zaman bizi dayanaksız bir yanlızlığa bırakmıştır.

Anlamsızlık, dayanıksızlığın ve yanlızlığın anlamı mıdır ki, anlamsızlığa düşmanım? Hayır, bu bir aldatmacadır. Eğer anlamsızlık bir anlamsa-ki öyledir-ben anlama düşmanım. Ve ben her şeyde bir anlam aradığıma göre kendime düşmanımdır. Eğer kendime düşman oluşum da bir anlamsa, o zaman ben anlamsızlığın anlamla çatıştığı bir zaman ve mekanda bir hiç olarak yapayalnız bir noktayım.

"Ben burada yapayalnız bir noktayım, ya sen?". Sanırım fiziksel mesafenin önemini yitirdiği ölçüde düşünsel mesafe de önem kazanmıştır. Çünkü bizler birbirine yaklaştığı ölçüde uzaklaşıp, uzaklaştığı ölçüde de yaklaşıyoruz. Fakat bunun da bir sınırı var. O da, nitelikler arasındaki bağların düşünsel ilişkilerinin karmaşıklaştığı ölçüde birbirinden uzaklaşmasıyla sonuçlanan kaçınılmaz sonuçtur. İşte ben bu sınıra, unutuluşun sınırı, diyorum.

Ne garip değil mi? Hep birşeylerden yoksunuz. Bizim için akan, suyun sesini bile duyamıyoruz. Suyu içsek de yoksunluğumuz sürüyor. Çünkü su bizim için var. Ya sesi? O da kendi için olmalı. Peki biz kendi için olan şeyden yararlandığımız halde neden kendi-si- için olan şeyden habersiziz? Neden mi ? Bencilliğimizden. Çünkü su bizim için bir son. İşte geldik en korkunç düşünceye; yoksa bizim de dört yıl boyunca yaşadıklarımız yalnızca bizim sonumuz için, bizim nihai sonu-

muzdan küçük bir son muydu? İsterseniz bu düşünceyi biraz açalım. Bunun için önce bir soru: Yaşadıklarımızın suda olduğu gibi kendi içinde kendisi için bir şeyi var mıydı? Eğer bu soruya olumlu yanıt verip "var" dersek, o zaman biz korkunç bir cesaretle kendimizi reddetmeliyiz. Böyle bir durumun zorluğu kadar yaşamın yüzeysel çizgilerinde dolaşırken kendisi için var olan şeyi -şey anlamdır- basitçe harcamamız bir rastlantı mıydı? Kaldı ki böyle bir soru yöneltmem bile bir talihsizliktir. Onun talihsizliği geçmişin izlerini taşırken bile gelecekten birşeyleri bildiriyordu.

Evet tek bir cümlede düğümleniyor her şey; "Ben buradayım ya sen?" . Evet salt bir yoğunluk. Düşünün bir kere; bir yerde denizi seyrederken denize rastgele bir taş atıyorsunuz. Peki bu durumda değerli olan taşın suya gidiş anındaki süre içinde gördükleriniz mi, yoksa taşın suya düştüğü an mı? Sanırım düştüğü andır. Çünkü taşın devindiği en kısa zaman aralığı taşın suya kavuşması için vardır. İşte belirli sayıdaki birikim bir değişimi beraberinde getiriyor. İşin en ilginç yanı nedir, biliyor musunuz? Taşı suya doğru hareket ettiren kendisi için olan bir şey ve taşın da bundan habersiz oluşudur. Şimdi gelelim bizlere; bizler farkında mıydık, daha ilk birbirimizi görürken bir gün bir anda nitelik ve niceliğimizin değişeceğini? İsterseniz bir gece yalnız başınıza oturun pencerenize, yıldızlara bakıp dalıp gidin ve içlerinden rastgele yıldızlar seçin. Seçtiğiniz yıldızların her birini bir arkadaşınız olarak kabul edin. Ve bu seçişten sonra ölümcül bir sessizlik içinde yıldızlara daha dikkatlice bakın. Bakın ki o zaman yıldızların yanıp sönen titremesinden korkup da donup kalacaksınız. Ve siz o sınırsız korkuyla tüm bencilliğinizi bir kenara atıp o seçtiğiniz yıldızlardan herhangi birinin ansızın kaymaması için kan ter içinde Tanrı'ya dua edeceksiniz. Evet bunu yaparsanız tam bir çelişkiyi yaşayacaksınız. Düşündüklerinizle yaşamın kendisi arasındaki çelişkiyi... İşte kaçınılmazlık burada; bir yandan yaşamı anlamsız bulup onu anlamlaştırmak için sınırlarını zorlayan usunuz, diğer yandan tüm sınırsızlığıyla anlamsızlıkları içine alan ve alanı büyüdükçe de o zavallı usunuzu kendine hapseden yaşamın kendisi. Anlamalısınız ki bu durumda us kaçınılmaz olarak umarsız ve yapayalnızdır. Ama tüm esnek anlar çoğaldıkça usu büyütür. Bu büyüme onu somutun sınırlarından dışarı fırlatıp soyutun içine alır. Soyutsa somut bir yoğunluk olduğuna göre , somut olarak yaşadığımız tüm ilişkiler artık usumuzdadır. Tabii ki bunlar devamlı büyüdüğü için de yıldızlara bile gidebilir.

2

Şu anda siz sonsuz sayıda bölünebilirlik ortamında her şeyin, bölünmeden sonra tekrar bir araya gelmemek koşuluyla birbirinden uzaklaşıp gittiğini düşünün. Şaşıracaksınız. İnanın ki ben kelime oyunu yapmıyorum. Yalnızca şu bir gerçek ki; sonu olan hiçbir eylemimizin olmadığını düşünüyorum ve bu beni her geçen saniye konumsuz ve pusulasız bir gemi gibi belirsizliğe sürüklüyor. Ne garip değil mi pusulası olmayan bir geminin kaptanının program yapması, hem de alabora olma olasılığı kapsamında. Kaptan uzaklardaki birini düşünür, uzaklardaki biri ise kaptanı. Ne garip, uzaklardaki biri kaptanın geleceğinden emin olduğu kadar, kaptan onu göremeyeceğinden korkar. Emin olmak ve korkmak. 'Hangisi daha anlamlıdır?' derseniz, korkmak derim. Çünkü kaptan emin olmadığı için korkarken uzaklardaki biriyse korkmadığı için emin oluyor. Bu durumda gerçek kaptana daha yakın olduğu için anlamlı oluyor. Uzaklardaki biri içinse talihsiz biri diyebiliriz. İşte bence hepimiz uzaklardaki biriyiz.

3

Kuramsal bir yaşam için sanırım dinamiksel güç yalnızlıktır. Benim yalnızlığım, temeli daha yaşamın ilk başladığı tek hücreli canlıya dayandığından, aynı o canlı gibi ileri bir yaşam için tek başına fakat kararlı bir inatçılıkla olumsuzlukların temeli üzerinde, o temeli değiştirmek için anlamsız ilişkileri reddetmektedir. Biliyorum ki; o temel beni anlamıyor ve bunun için de anlamsızca direniyor. Beni anlamıyorlar Öge...

Adalet Ağaoğlu'nun diliyle konuşuyorum; "İntihar etmeyeceksek bari içelim" Herhalde intihar etmenin ağır bir yolu olmalı. İçiyorum Öge, okulun son gününden beri her gün. İşin ilginç yanı nedir biliyor musunuz, benim içkiyi değil de, içkinin beni çektiğidir. Yaşam sonuçsuzluklarla dolu ve biz ona tutsağız. Aynen yaşadığı denize lağım suları aktığı halde denizi terketmeyen bir balık gibi değil miyiz? İşte önümüzde iki seçenek; birincisi aynen balık gibi ya tüm pisiliklerin içinde yaşayacağız ya da balığın ağa takılması gibi -bilerek ya da bilmeyerek- işin sonuna geleceğiz. Bu durumda birinci seçenek daha kuvvetli olduğundan dolayı bir hiç bile olsak hiçliğimizi değerlendirip tüm olumsuzluklara göğüs germeliyiz.

4

Aynadaki görüntünüzden şaşırıyorsunuz, kendinizi gördüğünüz halde görüntünüzü böyle düşünmediğiniz için. Tam bu anda düşünceniz de şaşırtıyor sizi. Çünkü böyle bir görüntüden böyle bir düşüncenin çıktığını anlayamıyorsunuz. Evet içli dışlı, aynı zamanda ters ve düz orantılı bir durum. Orhan ve Beethoven; hangisi görüntü hangisi düşünce? Kolay değil anlamak.

Düştüğünüz kuyuların anlamı yok, yol dediğin karanlık bir uzantı. Doğa ve insanlar ve her ikisi ve ben. Hangisi saçma, hangisi anlam?

Bir matkap gibi delmek istiyorum tüm anlaşılmazlıkları. Tam bu anda sıradan bir insan Beethoven'i saçma buluyor taverna dinlerken. Ve kayboluyorum ben Emperor'un notalarında. Ve Orhan son kasedinde "Ne olacaksa olsun bizim halimiz" diyor. Ve yaşamın tüm ince ayrıntıları bir tek yerde toplanıyor; belirsiz bir bekleyişte. Belirsizlik ve bekleyiş. Belki de bunlar Beethoven'i anlatıyor. Biz anlayamıyoruz belki de bu, Emperor'un notalarından bize uzanan anlamın diğer bir adı. Ama yoğunluklarımız farklı, bir türlü karışamıyoruz. Sonuçta herşey yüzeysel kalıyor.

5-7-1988
ÖZGE İŞCANLI

Bayram ertesi postacının zahmet edip de getirdiği birikmiş postayı annem telefonun yanına bırakmıştı. Bana ve kardeşime Bilar'dan gelen yeni dönem seminer programı, kardeşimin kredi kartı ekstresi ve kim bilir hangi devlet dairesinden yollanmış diye düşündüğüm bir sarı zarf. "Bu bayram da kimse beni hatırlamadı; hoş ben de uzun zamandır kimseye tebrik göndermiyorum." diye düşünürken sarı zarfın üzerinde adımın ve adresimin çok tanıdık bir el yazısı ile ve her zamanki gibi zarfın aynı bölümüne yazılmış olduğunu görünce yüreğim hop etti. Doğrusu ondan mektup almayı hiç mi hiç beklemiyordum. Galiba en son iki yıl önce, üzerinde oturduğu kente ait manzaralar bulunan bir yeni yıl tebriği göndermiştı.

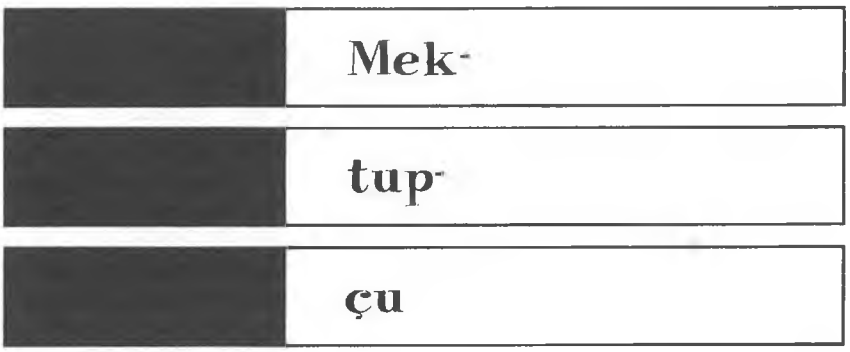

Bir zamanlar, neredeyse anımsamakta zorlandığım kadar uzun yıllar önce, haftada değilse de onbeşte bir ondan uzun uzun mektuplar aldığım günleri düşündüm. Yüzünü dahı görmediğim, başlangıçta görmeye hiç de niyetli olmadığım günlerde ondan gelen mektupları nasıl da dört gözle bekler, mektubu aldığım gün mutlaka uzun uzadıya cevap yazardım. Gelen mektupları günlerce yanımda taşır, hoşuma giden bölümleri defalarca okurdum. Nedense mektupların zarfları çok önemliydi benim için. Nereden, hangi tarihte postaya verilmiş, el yazısı düzgün mü yoksa bozuk mu bunlara çok dikkat eder, biriktirdiğim yığınla mektubunun her birinin içeriğini zarfını görünce hemen anımsardım. Tanıştıktan sonra onun be-

nim mektuplarımın zarflarını saklamayıp da attığın görünce epey bozulmuştum. O, mektuplarımın önemli bulduğu bölümlerinin altını çiziyordu, ona göre cevap yazıyor ve o da mektuplarımı saklıyordu. Herhalde mektuplarımı atmış olmalı. Aradan neredeyse on yıl geçti, ben hala saklıyorum; hem de zarfları ile. Ama hiç birini açıp okumaya cesaretim yok. Düşünüyorum da uzun yıllara, ayrı kentlerde yaşamamıza, evliliğine rağmen dostluk diye nitelenen pek çok ilişkiden daha sağlıklı bir ilişkimizin olmasını ilişkimizin başlangıcında neredeyse bir yıl birbirimizi görmeden mektuplaşmamıza bağlıyorum.

Nedense mektupla tanışmak ayıplanacak bir şeydir toplumda. Kimsenin beğenmediği insanlar bu yola başvurumuş gibi gelir çoklarına. Geçenlerde tanışıklığımızın uzun yıllara dayanmadığı bir arkadaşıma bahsettim bir zamanlar mektupla biriyle tanıştığımı. 'Senin gibi biri nasıl olur da böyle bir şey yapar?' dedi. Sırf mektup yazmaktan çok zevk aldığım için böyle işe girıştiğimi, yüzyüze tanımadığın biriyle mektup satırlarında yakınlaşmanın heyecanının, satır aralarını okumanın zevkini anlatmadım, nasıl olsa anlamayacaktı.

Değil tanımadıklarımıza yazmak, tanıdığımız insanlara bile yazma konusunda çok tembelizdir. Hayatında kimseye yazmamış ya da bir iki mektup dışında kimseye mektup yazmamışlar çoğunlukta aramızda. Pek çoğuna da bu teknoloji çağında mektup yazmak anlamsız gelir. Nasıl okumak yerine bakmak daha kolayımıza geliyorsa, yazmak yerine konuşmak kolayımıza geliyor. Bir telefon konuşması ile mektubu bir tutmak mümkün değil benim için. Mektuba yazılan her sözcük defalarca ölçülüp tartıldıktan sonra yazılmıştır, mektubu alanın onu defalarca okuma, cevap verme ya da vermeme ya da dilediği zaman cevap verme şansı vardır. Ayrıca ille de cevap beklediği için de yazmaz insan. İnsan yanıbaşındaki birine dahi mektup yazabilmelidir kimi zaman. Hani diyorum ben insanların birbirlerine "name"ler gönderdiği devirlerde yaşasam daha mı mutlu olurdum?

Savaş yorgunu genç adamın sadece birkaç günlük evliyken bırakıp da cepheye gittiği karısına kavuşacağı için içi içine sığmıyordur. Cepheden hergün bir mektup yolladığı karısı ise kendini karşılamaya gelmemiştir. Herkes limandan eşiyle, sevdiği ile sarmaş dolaş ayrılırken bizimki yapayalnız kalmış, kendine gelince soluğu evinde almıştır. Karısı tam "bir elinde cımbız, bir elinde ayna; umurunda mı dünya" misali ayna karşısında yarı üryan kendini incelemekte bir yandan da ingilizcesini ilerletmek için çalışmaktadır. Adamın o gün döneceğinden haberi yoktur. Nasıl olur, adamımız döneceği günü ve saati mektupla bildirmiştir. Yoksa mektuplarını almamış mıdır sevgili karısı? Hayır, yarı saf yarı cin Güney Amerikalı karısı bütün mektuplarını almış, ama hiçbirini okumamıştır. Bir sandık dolusu mektup (bana bir sandık dolusu mektup gönderen adama ben iki sandık dolusu yazardım), evet hergün cepheden yazılmış (cephede hergün mektup yazmaya vakit var mıdır ki?) bir sandık mektup, ve hiçbiri okunmamış. Adam karısına uzun uzun yaşamdan beklediklerini anlatmış ve karısı bir satırını dahi okumamıştır. "A Walk in the Clouds" hiç de önemli bir film olmamasına rağmen, benim gibi iflah olmaz bir mektup tutkununu, biraz abartılı da olsa yukarıdaki sahnesiyle etkiledi. Filmi seyredenlerden çoğunun bu sahneyi es geçtiğinden eminim. Kendine yazılmış bir mektubu okumayacak kadar meraksız insanlar gerçekten var mıdır? Hele bu mektup sevdiğinden geliyorsa insanın, mümkün müdür kayıtsız kalmak? Ya uzun uzun neyi nasıl söylesem diye düşünüp taşınıp mektup yazanın hali nice olur anlayınca mektuplarını sadece kendine yazdığını (aslında her mektubu biraz da kendimize yazmaz mıyız?). Ama hiç mi açıp okumaya korktuğum mektup olmadı, yüzleşmekten korktuğum şeyleri söyleyeceğini bildiğim? Açıp okumak mı yürekliliktir yoksa açmadan saklamak mı?

Bir zamanlar her nasılsa gönül düşürdüğüm biri vardı. Öğrencilikten sonra gazetelerin spor sayfaları dışında birşey okumadığına emin olduğum bu adama uzun uzun mektuplar yazmıştım. Aşk bu ya, bazen insanın gözü kör olabiliyor. Ben adama uzun uzadıya birşeyler anlatıyorum, bakıyorum görüştüğümüzde eski hamam eski tas. Acaba ben mi kendimi anlatamıyorum, yoksa adamın mı anlayışı kıt derken, birden mektuplarımı hiç okumamış olabileceği aklıma gelmişti. Okuyormuş okumasına da bir mektubu ancak birkaç günde bitirebiliyormuş. Mektuplarım pek kısa sayılmazdı ama üç dört sayfayı bir haftada okuması için ya anlayışının kıt olması gerekiyordu ya da bana önem vermemesi. Galiba iki şık da doğruydu. Ondan sonra uzun süre kimseye yazamamıştım.

Evimin her köşesinden, çantalarımdan, kitaplarımın arasından yarım kalmış, zarfının üzeri yazıldığı halde son anda postalanmaktan vazgeçilmiş mektuplar (yazarken çok önemliymiş gibi gelen bu mektupları yıllar sonra okuyunca nasıl da anlamsız bulur insan) çıkıyor hala.

Yazma tutkumun bir uzantısı mektuplar. Nedense çoğu hep erkekelere yazılmış. Bunu daha yeni farkettim; yazdığım mektupların yüzde sekseni yaşamıma şu ya da bu sebeple girmiş erkeklere yazılmış. Kimi arkadaşım, kimi sevgilim. İlişkimi sadece mektuplar aracılığıyla sürdürmek zorunda olduklarımın hepsi karşı cinsten. Son günlerde ortaya atılan, sanatın karşı cinsi etkilemekiçin yapıldığı teorisi kafamı kurcalıyor. Sanatçılıkla tek ilgim ortaokul sıralarında yazar olmayı hayal etmekten öteye gidemedi de bu nedenle mi kendimi erkeklere yazmaya verdim diye düşündüm ciddi ciddi, Amerikalıların bu teorisini Cumhuriyet'te okuduğumda. Henüz cevabımı kendime veremedim onun için size itiraf etmemi beklemeyin...

BANUHAN İPEKÖZ

Tımarhanedekilerin aynı kategoride sayılmalarına karşın, birbirlerine birey olarak, layık gördükleri sözcük 'deli' dir. Hiçbiri kabul etmez bu gerçeği. Zaten gerçekler vardır. Kaldı ki insanoğlu gerçekleri kabul etse dünya yaşanılır hale gelir miydi?

I.inci ve II. inci dünya savaşlarında milyonlarca insan öldü. İnsanoğlunun büyükleri ve çağlara seslenen aydınları hep sevgiden bahsetmişlerdir. Acaba niye? Çünkü insanlarda birbirlerine karşı açık veya kapalı bir düşmanlık sözkonusudur. Peygamberlerin, ermiş ve dervişlerin türemesinin nedeni budur.

Konuyu dağıtmadan biz yine kaderdaşlarımıza dönelim. Delilerin vatanı, çeşitleri birdir. Organlarının bozukluğu aynıdır. Hal ve hareketleri benzerdir. Her yerde ve herzaman aynı perspektif üzerine, değişmez bakış açısıyla değerlendirilirler. Ciddiye alınıp, doğru dürüst konuşulmazlar. Alaylı ve küçümseyici bir tavır takınılır onlara...

Ancak madalyonun diğer yüzü de vardır. Determinizme göre; aynı nedenler aynı koşullar içinde aynı sonucu verirler. Delilerin de söyleyecek sözleri vardır bu konuda. Genellikle onlar kendilerini hasta eden problemlerle içiçedir. İçten bir dert ortağı bulduklarında ağlanası gerçeklerini bir çocuk masumiyeti içinde ifade ederler.

Delilik üstüne bir deneme

Ey okuyucu! Bu naçizane satırlar; bizzat yaşanılmış deneyimlerin ifadesidir. Bununla birlikte aranızda akıllıların olduğunu ve onlar sayesinde dünyanın yaşanılır hale geldiğini belirteyim. Ancak, ben ve benim gibilerin bunalımını hoşgörecek adamlar olması gerekirken, akıllı geçinen delilerin de aramızda dolaştığını belirteyim. Belki de Tımarhanede yatak sayısı eksik olduğu için bu zatlara yer yokturl?...

ASLAN